

**Poľsko-slovenská
stratégia činnosti
Európskeho zoskupenia
územnej spolupráce TATRY
na roky 2014 – 2020**

Nowy Targ 2014

**Poľsko-slovenská stratégia
činnosti Európskeho zoskupenia
územnej spolupráce TATRY
na roky 2014 - 2020**

© Copyright by Związek Euroregion „Tatry” w Nowym Targu

Redakčná príprava:
Agnieszka Pyzowska

Pol'sko-slovenský tím pre stratégiu:

<i>poľ'ska strana</i>	<i>slovenská strana</i>
Antoni Nowak	Štefan Biel'ak
Agnieszka Pyzowska	Jana Majorová Garstková
Teresa Siaškiewicz	Eva Kelbelová
Anna Sowińska	Radoslava Krafcíková

Hlavný konzultant a expert:
prof. dr hab. Kazimierz Jóskowiak

Preklad:
Agencja BTB Wania Manczewa-Wicik

Grafický návrh, zostavenie, korektúra, tlač a viazanie:
Art-Foto-Design Studio Kazimierz Gajewski
ul. Podcienie 2a, 43-300 Bielsko-Biała
tel. +48 33 496-98-91
e-mail: afdstudio@o2.pl

Obálka s. IV – Pohľad na Tatry z okolia Czarneho Dunajca, fot. K. Gajewski

ISBN 978-83-931270-9-2

Editor:
Związek Euroregion „Tatry” w Nowym Targu
ul. Sobieskiego 2, 34-400 Nowy Targ
tel. +48 18 266-99-81
e-mail: euroregion.tatry@pro.onet.pl
www.euroregion-tatry.eu

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesie Zväzok euroregión Tatry a v nijakom prípade nemôže byť stotožnený s oficiálnym stanoviskom Európskej únie

Bezplatný exemplár

Publikácia spolufinancovaná Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátneho rozpočtu v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika-Slovenská republika 2007-2013

Obsah

Úvod	4
Základné informácie o EZÚS TATRY	6
Charakteristika územia EZÚS TATRY	11
Sociálna a ekonomická analýza	21
▪ Demografia	21
▪ Vzdelávanie a trh práce	27
▪ Životné prostredie	35
▪ Kultúrne dedičstvo a cestovný ruch	41
▪ Doprava a komunikácia	48
Analýza skúseností a perspektív cezhraničnej spolupráce miestnych samospráv poľsko-slovenského pohraničia	51
Stratégia	60
▪ SWOT Analýza	60
▪ Misia	64
▪ Vízia	64
<i>I. Strategická oblasť spolupráce – Spoločné kultúrne a prírodné dedičstvo</i>	65
▪ Strategický cieľ	66
▪ Konkrétne ciele	66
▪ Kľúčové aktivity	66
<i>II. Strategická oblasť spolupráce – Komunikačná dostupnosť územia okolo Tatier</i>	67
▪ Strategický cieľ	67
▪ Konkrétne ciele	67
▪ Kľúčové aktivity	68
<i>III. Strategická oblasť spolupráce – Cezhraničné vzdelávanie</i>	68
▪ Strategický cieľ	69
▪ Konkrétne ciele	69
▪ Kľúčové aktivity	69
<i>IV. Strategická oblasť spolupráce – Cezhraničné partnerstvá</i>	70
▪ Strategický cieľ	71
▪ Konkrétne ciele	71
▪ Kľúčové aktivity	71
Schéma stratégie	72
Súdržnosť stratégie s inými programovými dokumentmi a právnymi predpismi v rozsahu politiky súdržnosti Európskej únie	73
Zdroje financovania	77
Implementácia, monitorovanie a aktualizácia stratégie	80
Prílohy	81
▪ EZÚS v právnych aktoch týkajúcich sa európskej územnej spolupráce	81
▪ Literatúra	83
▪ Dohovor o založení Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s r.o.	90

Založenie Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s.r.o. v auguste 2013 Zväzkom Euroregión „Tatry“ z poľskej strany a Združením Euroregión „Tatry“ zo slovenskej strany bolo prirodzeným následkom doterajšej stabilnej spolupráce partnerov v rámci Euroregiónu „Tatry“, založenej na správnej praxi a mnohých spoločných podujatiach. EZÚS TATRY je spoločný poľsko-slovenský právny subjekt, ktorý bol založený na základe *nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS)*. Jeho cieľom je ďalší rozvoj, uľahčovanie a rozširovanie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce na oboch stranách Tatier. Úlohy EZÚS TATRY sa predovšetkým sústreďujú na prípravu a realizáciu projektov cezhraničnej spolupráce spolufinancovaných Európskou úniou a projektov z iných zdrojov a prostriedkov.

Založenie EZÚS TATRY je dôležitou inováciou v spôsobe realizácie cezhraničnej spolupráce. Nariadenia týkajúce sa politiky súdržnosti Európskej únie na roky 2014 – 2020 zdôrazňujú úlohu EZÚS pri realizácii programov Európskej územnej spolupráce ako subjektov, ktoré riadia program alebo jeho časť, alebo „jedíných prijímateľov“ projektov, ktorí môžu samostatne pripravovať, realizovať a koordinovať cezhraničné projekty.

Využitie tohto potenciálu EZÚS TATRY je príležitosťou ďalšieho rozvoja poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce Euroregiónu „Tatry“. Aby mohol tento inovačný právny nástroj náležite fungovať a účinne realizovať spoločné projekty, bolo však potrebné vypracovať ***Pol'sko-slovenskú stratégiu činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY na roky 2014 – 2020***. Vynaložili sme úsilie, aby stratégia zodpovedala poľským a slovenským miestnym, regionálnym a národným stratégiám a dokumentom Európskej únie. Rozhodujúci význam má v tomto prípade nový Program cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020. Tento program bude totiž hlavným zdrojom financovania strategických aktivít EZÚS TATRY. Z tohto dôvodu je stratégia Zoskupenia kompatibilná s týmto Programom, čo je v súlade s naším zámerom. Vďaka tomu je ešte užitočnejšia pre EZÚS TATRY, ako aj pre poľské a slovenské samosprávy pohraničia.

Strategický dokument EZÚS TATRY na roky 2014 – 2020 sa začína analytickou časťou, v ktorej prezentujeme základné informácie o EZÚS TATRY, charakteristiku územia pôsobenia Zoskupenia na poľskej a slovenskej strane a socio-ekonomickú analýzu týkajúcu sa ukazovateľov demografie, kultúrneho dedičstva a cestovného ruchu, životného prostredia, dopravy a komunikácie a tiež vzdelávania a trhu práce. Tieto analýzy sú doplnené hodnotením skúseností a perspektív cezhraničnej spolupráce miestnych samospráv poľsko-slovenského pohraničia. Zhrnutím analytickej časti je SWOT analýza. V strategickej časti dokumentu prezentujeme hlavné predpoklady stratégie – misiu, víziu, štyri strategické oblasti spolupráce, strategické a konkrétne ciele a kľúčové aktivity. Misiu, teda nadradený cieľ a zmysel fungovania organizácie sme určili s poukázaním na skutočnosť, že ***EZÚS TATRY je príležitosťou pre ďalší rozvoj poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce Euroregiónu „Tatry“***. Využitie tejto príležitosti prostredníctvom realizácie stratégie umožní dosiahnuť prijatú víziu: ***EZÚS TATRY ako inovačný a účinný nástroj na realizáciu poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce***. Strategická časť dokumentu je doplnená informáciami týkajúcimi sa súdržnosti stratégie s inými strategickými dokumentmi a iných možných zdrojov financovania kľúčových aktivít stratégie, systému implementácie, monitorovania a aktualizovania stratégie. Na konci je zverejnený väčší dodatok, ktorý zahŕňa materiály venované Európskym zoskupeniam územnej spolupráce ako novému nástroju cezhraničnej spolupráce, ich úlohy v programoch Európskej územnej spolupráce, analýzy, štúdie a vlastné publikácie Euroregiónu „Tatry“ týkajúce sa EZÚS a literatúru predmetu. Sú tiež pripojené Dohovor EZÚS TATRY.

Práce spojené s prípravou *Pol'sko-slovenskej stratégie činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY na roky 2014 – 2020* realizoval Zväzok Euroregión „Tatry“ v Nowom Targu za spolupráce so Združením Euroregión „Tatry“ v Kežmarku v rámci mikroprojektu spolufinancovaného Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013. Bolo potrebné vypracovať mnohé dohody,

uskutočniť konzultácie, ako aj zhromaždiť a zosúladiť údaje a materiály z poľskej a slovenskej strany. Bola zriadená poľsko-slovenská pracovná skupina, ktorú tvorili: z poľskej strany – Antoni Nowak, Agnieszka Pyzowska, Teresa Siaškiewicz, Anna Sowińska a zo slovenskej strany – Štefan Biel'ak, Jana Majorová Garstková, Eva Kelbelová, Radoslava Krafčíková. Dôležitým prvkom práce pri stratégii bolo zapojenie do jej budovania širokej skupiny poľských a slovenských samospráv – členov Euroregiónu „Tatry“. Aktívne sa zúčastnili na uskutočnených konzultáciách, stretnutiach, anketovom výskume, nábore spoločných projektov. Tieto aktivity doplnené posudkami a analýzami externých expertov s prof. dr hab. Kazimierzom Jóskowiakom na čele umožnili určiť strategické oblasti spolupráce, ciele a úlohy, ktoré zohľadňujú potreby samospráv poľsko-slovenského pohraničia. Všetkým, ktorí sa zapojili do získania a prípravy materiálov, týmto srdečne ďakujeme.

Dňa 15. septembra 2014 prijal 20. kongres Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“, ktorý rokoval v Nowom Targu, uznesenie č. 2 o schválení *Poľsko-slovenskej stratégie činnosti EZÚS TATRY na roky 2014 – 2020*. Táto stratégia bude predovšetkým slúžiť samosprávam z oboch strán hranice ako nástroj, ktorý uľahčí efektívnejšiu realizáciu spoločných cezhraničných projektov v rokoch 2014 – 2020. Týmto spôsobom prispeje k lepšej koordinácii spolupráce na poľskej a slovenskej strane hranice.

Základné informácie o EZÚS TATRY

Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY s r. o. ako spoločna inštitúcia cezhraničnej spolupráce bolo založené **14. augusta 2013** dvomi združeniami miestnych samospráv: Zväzok Euroregión „Tatry“ na poľskej strane a Združenie Región „Tatry“ na slovenskej strane.

K registrácii EZÚS TATRY Ministerstvom zahraničných vecí Poľskej republiky a získaniu právnej subjektivity došlo dňa **20. septembra 2013**.

Proces utvorenia EZÚS TATRY

Etapa konceptualizácií

Euroregión „Tatry“ pozorne a s veľkým záujmom sledoval prácu európskych orgánov pri príprave nariadenia, ktorým sa ustanovuje EZÚS a v tom čase prebiehajúce diskusie o potrebe vypracovania právneho nástroja, ktorý posilní územnú spoluprácu. Už v roku 2007 bol vymenovaný pracovný výbor, ktorý sa sústredil na vypracovanie návrhu spôsobu transformácie Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“ na Európske zoskupenie územnej spolupráce. Rada Euroregiónu „Tatry“ vo vyhlásení podpísanom v Červenom Kláštore dňa 21.12.2007, t.j. prvý deň po vstupe Poľska a Slovenska do schengenského priestoru, vyjadrila presvedčenie, že tento nový právny nástroj prispeje k vyrovnanému rozvoju Európskej únie a jej sociálnej, ekonomickej a územnej súdržnosti. Následne počas 15. kongresu Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“, ktorý sa konal 17. apríla 2009, poľské a slovenské samosprávy prihraničnej oblasti vyhlásili, že sú ochotné vytvoriť Európske zoskupenie územnej spolupráce.

Etapa budovania štruktúr EZÚS TATRY

Realizácia tejto kľúčovej aktivity pre rozvoj poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce v Euroregióne „Tatry“ sa začala v januári 2011 v rámci sieťového projektu s názvom *Od Euroregiónu „Tatry“ do Európskeho zoskupenia územnej spolupráce*, ktorý získal finančný príspevok z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013. Do realizácie projektu sa zapojili: Združenie Związek Euroregion „Tatry“ ako Vedúci partner, Združenie Región „Tatry“, mesto Nowy Targ a mesto Kežmarok. Celková hodnota sieťového projektu je 224.317,81 EUR, z toho finančný príspevok z ERDF (85 %): 190.670,14 EUR. Zriadenie EZÚS podporuje vecne a finančne samospráva Malopoľského vojvodstva, ktorá v roku 2011 poskytla združeniu Związek Euroregion „Tatry“ dotáciu z prostriedkov Maršalka Malopoľského vojvodstva vo výške 65.000 PLN na doplnenie vlastného vkladu do projektu.

Úlohou vypracovania návrhov Dohovoru a Stanov, teda dvoch hlavných dokumentov, na ktorých sa bude činnosť EZÚS zakladať, bol radou Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“ poverený poľsko-slovenskej Komisie vo veci EZÚS v zložení:

poľská strana: Władysław Bieda – primátor mesta Limanowa, Czesław Borowicz – zástupca mesta Nowy Targ, prof. dr hab. Kazimierz Jóskowiak – vysokoškolský učiteľ, expert v oblasti medzinárodného práva, Stanisław Łukaszczuk – starosta obce Bukowina Tatrzaska, Bogusław Waksmundzki – predseda Rady Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“ a Eugeniusz Zajaczkowski – zástupca primátora mesta Nowy Targ,

slovenská strana: Štefan Bielák – primátor mesta Spišská Belá, Jozef Biroš – zástupca mesta Spišská Nová Ves, Peter Burian – Podpredseda Rady Združenia Región „Tatry“, Jozef Ďubjak – primátor mesta Trstená (od 6.10.2011 r.), František Lach – zástupca mesta Spišská Nová Ves, Alexander Slafkovský – primátor mesta Liptovský Mikuláš.

Za spolupredsedov Komisie Rada vymenovala: Bogusława Waksmundzkého z poľskej strany a Štefana Bieláka zo slovenskej strany.

V rámci svojej činnosti Komisia pripravila a prerokovala veľa analyz a štúdií. Najviac diskusií vyvolala otázka výberu modelu Zoskupenia, ktoré by malo byť zamerané na realizáciu jednej alebo viacerých úloh, druhou horúcou témou bola otázka štatutárneho sídla. V konečnom dôsledku sa partneri rozhodli, že sa

štatutárne sídlo Zoskupenia bude nachádzať na poľskej strane v Nowom Targu. EZÚS bude spoločnou poľsko-slovenskou právnickou osobou, ktorá bude pôsobiť na základe práva Európskej únie stanoveného v nariadení 1082/2006. V prípade výkladu a uplatňovania Dohovoru a Stanov, ako aj činnosti Zoskupenia, bude záväzné poľské právo, ako právo štátu, v ktorom má EZÚS svoje štatutárne sídlo. Navyše bolo rozhodnuté, že Predsedom Zoskupenia, ktorý je najvyšším orgánom organizácie, bude zástupca slovenskej strany, funkciu Riaditeľa Zoskupenia, ktorý je výkonným orgánom, bude plniť zástupca poľskej strany. Čo sa týka modelu EZÚS, bol vybraný viacúčelový model, ktorý umožňuje široké určenie úloh zodpovedajúcich Európskej územnej spolupráci. V Dohovore je takisto zohľadnená možnosť podieľania sa na riadení a implementácii programov alebo častí programov financovaných Európskou úniou, hlavne poľsko-slovenských cezhraničných mikroprojektov a sieťových projektov. Bolo dohodnuté, že Zoskupenie bude mať názov: Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným.

Prijatie jednotného postoja oboch strán, dosiahnutie kompromisov a konečné vypracovanie návrhov Dohovoru a Stanov si vyžadovalo od projektových partnerov oboznámenie sa s európskym a národným právom, nepretržité analyzovanie dokumentov a vyjadrení expertov z európskych orgánov, sledovanie diskusií týkajúcich sa uplatňovania nariadenia o EZÚS.

Dôležitou platformou výmeny názorov o doterajších výsledkoch činnosti európskych zoskupení územnej spolupráce, možných problémoch a perspektívach rozvoja EZÚS bola medzinárodná konferencia s názvom *Od Euroregionu „Tatry“ do Európskeho zoskupenia územnej spolupráce*, organizovaná 14.–15. septembra 2011 v Nowom Targu. Veľkou ctou pre Euroregión bolo to, že Poľské Predsedníctvo v Rade Európskej únie prijalo záštitu nad touto konferenciou. Na konferencii sa zúčastnili experti z Výboru regiónov, Združenia európskych hraničných regiónov, už založených Európskych zoskupení územnej spolupráce, zástupcovia poľských a slovenských štátnych, regionálnych a miestnych orgánov a euroregiónov. Propagačnou aktivitou, ktorá sprevádzala konferenciu, bolo hudobné predstavenie „Spájajú nás Tatry“ v réžii Jerzyho Zonia, organizované večer 14. septembra na námestí v Nowom Targu. Na koncerte účinkovali herci z divadla Teatr KTO, Krakowski Teatr Tancerzy Ognia SIRRIION a poľské aj slovenské súbory. Dňa 15.09.2011 sa hostia konferencie zúčastnili na študijnej návšteve na poľsko-slovenskom pohraničí, počas ktorej boli predstavené niektoré výsledky doterajšej cezhraničnej spolupráce a realizovaných investícií.

V dňoch 10.–13. októbra 2011 sa členovia poľsko-slovenskej Komisie vo veci EZÚS a pracovníci zamestnaní pri realizácii sieťového projektu zúčastnili na 9. európskom týždni regiónov a miest OPEN DAYS, usporiadanom v Bruseli Výborom regiónov a Generálnym riaditeľstvom Európskej komisie pre regionálnu politiku. Navštívili workshopy a semináre týkajúce sa fungovania a výsledkov činnosti Európskych zoskupení územnej spolupráce a perspektív ich rozvoja.

V dňoch 8.–9. decembra 2011 sa zástupcovia poľskej a slovenskej strany Euroregiónu „Tatry“ stretli s orgánmi slovensko-maďarského Európskeho zoskupenia územnej spolupráce ISTER-GRANUM. Je to jedno z prvých EZÚS, ktoré vzniklo v roku 2008 a využíva tento inovačný európsky právny nástroj na realizáciu spoločných aktivít v oblasti cezhraničnej spolupráce. Bola to príležitosť prerokovať doterajšie skúsenosti partnerov zo slovensko-maďarskej hranice, problémy počiatočných etáp činnosti organizácie a perspektívy rozvoja.

Vecná práca je sprevádzaná propagačnými a informačnými aktivitami zameranými na EZÚS ako novú formu cezhraničnej spolupráce. V septembri 2011 združenie Związek Euroregion „Tatry“ pripravilo a vydalo publikáciu *Euroregión Tatry – poľsko-slovenská cezhraničná spolupráca miestnych samospráv*. V 2013 bola vydaná ešte jedna publikácia zahŕňajúca referáty a príspevky, ktoré zazneli počas konferencie, ako aj analýzy a stanoviská spojené s procesom zriaďovania Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY. V decembri 2011 bola sprevádzkovaná webová stránka projektu. Stránka je sprístupnená na adresách: www.euwt-tatry.eu, www.ezus-tatry.eu a www.egtc-tatry.eu. Obsahuje informácie o realizovanom projekte a udalostiach spojených so zriaďovaním EZÚS. Stránka je dostupná v troch jazykových verziách: poľskej, slovenskej a anglickej. Na začiatku roku 2012 organizovali projektoví partneri súťaž, ktorej cieľom bolo navrhnutie grafického symbolu EZÚS. Bola tiež vypracovaná koncepcia vizuálnej identifikácie EZÚS TATRY.

Etapa formálneho utvorenia EZÚS

Vypracovanie návrhov Dohovoru a Stanov bolo dokončením etapy budovania štruktúr EZÚS TATRY a začiatkom etapy realizácie projektu – formálnym vytvorením Zoskupenia. Dňa 28. augusta 2012 sa v Nowom Targu konal Mimoriadny kongres združenia Związek Euroregion „Tatry“, počas ktorého boli organizované informačné tvorivé dielne týkajúce sa EZÚS. Po analýze a prerokovaní ustanovení návrhov

Dohovoru a Stanov sa Kongres uzniesol na pristúpení združenia Związek Euroregion „Tatry“ k Európskemu zoskupeniu územnej spolupráce TATRY s r.o. a prijal návrhy Dohovoru a Stanov.

Dňa 19. októbra 2012 prijal Mimoriadny kongres Združenia Región „Tatry“ uznesenie vo veci pristúpenia Združenia Región „Tatry“ k EZÚS TATRY s r.o. spolu s návrhmi Dohovoru a Stanov EZÚS. Dokumenty boli odoslané na slovenské Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, ktoré je orgánom zodpovedným za poskytnutie súhlasu s pristúpením slovenských subjektov k EZÚS.

V období očakávania na rozhodnutia poľských a slovenských ministerstiev sa Euroregión „Tatry“ pripravoval na začatie činnosti EZÚS TATRY na zasadnutí Rady Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“.

Dňa 26. februára 2013 Zväzku Euroregión „Tatry“ bol z Ministerstva zahraničných vecí doručený list s informáciou, že ministri regionálneho rozvoja, financií, vnútra, zahraničných vecí vyjadrili pozitívny názor vo veci pristúpenia Zväzku Euroregión „Tatry“ k EZÚS TATRY. Pritom však poukázali na potrebu urobiť niekoľko upresnení a doplnení v návrhoch Dohovoru a Stanov EZÚS TATRY. Poľsko-slovenská Komisia vo veci EZÚS sa dohodla na rozsahu nevyhnutných zmien v návrhoch týchto dokumentov. Zmeny boli pracovne prekonzultované s ministerstvami vnútra a zahraničných vecí a so slovenským ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja.

Dňa 4. apríla 2013 XIX. Kongres Zväzku Euroregión „Tatry“ opäť prijal uznesenie vo veci pristúpenia Zväzku Euroregión „Tatry“ k EZÚS spolu s návrhmi Dohovoru a Stanov. Navyše vybral kongres zástupcov Zväzku Euroregión „Tatry“ na Zhromaždenie a kandidátov na členov Dozornej rady a prijal uznesenie vo veci výšky členského príspevku v EZÚS TATRY s r.o. Dňa 23. apríla 2013 v Trstenej sa konal XIX. kongres Združenia Región „Tatry“, ktorý opäť prijal uznesenie vo veci pristúpenia Združenia Región „Tatry“ k EZÚS TATRY s r.o. spolu s návrhmi Dohovoru a Stanov. Navyše vybral kongres zástupcov Združenia Región „Tatry“ na Zhromaždenie a kandidátov na členov Dozornej rady.

Dňa 14. júna 2013 minister zahraničných vecí Poľskej republiky po dohodnutí s ministrom vnútra, regionálneho rozvoja a financií vyjadril súhlas s pristúpením Zväzku Euroregión „Tatry“ k EZÚS TATRY a schválil návrhy Dohovoru a Stanov Zoskupenia.

Dňa 15. júla 2013 Úrad vlády Slovenskej republiky vyjadril súhlas s pristúpením Združenia Región „Tatry“ k EZÚS TATRY a schválili návrhy Dohovoru a Stanov Zoskupenia.

Po viac ako 4 rokoch príprav, diskusií, konzultácií, úsilia a snáh Zväzok Euroregión „Tatry“ a Združenie Región „Tatry“ získali súhlas poľských a slovenských štátnych orgánov pristúpiť do zoskupenia. Dňa 14. augusta 2013 bol v Stredisku poľsko-slovenskej spolupráce v Nowom Targu slávnostne podpísaný Dohovor o založení Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným. Dohovor v mene Združenia Región „Tatry“ podpísal predseda Rady Jozef Ďubjak a v mene Zväzku Euroregión „Tatry“ predseda Rady Bogusław Waksmundzki. Po slávnostnom podpísaní Dohovoru v Nowom Targu predsedovia Rád v Kežmarku podpísali Stanovy Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným, v ktorých sú zakotvené zásady spolupráce medzi zakladajúcimi členmi Zoskupenia. Následne sa konalo prvé zasadnutie Zhromaždenia EZÚS TATRY s r. o., ktoré zvolilo štatutárne orgány Zoskupenia – predsedu a podpredsedu zhromaždenia, riaditeľa a členov dozornej rady. Za predsedu Zhromaždenia bol zvolený pán Štefan Bielák, primátor mesta Spišská Belá, za riaditeľa Zoskupenia bola zvolená pani Agnieszka Pyzowska, pracovníčka kancelárie Zväzku Euroregión „Tatry“.

Dňa 20. septembra 2013 EZÚS TATRY získal právnu subjektivitu zapísaním do registra vedeného ministrom zahraničných vecí Poľskej republiky.

Právny základ pre vytvorenie a fungovanie EZÚS TATRY

- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS) (Ú. v. EÚ L 210, 31. 7. 2006),*
- *Zákon zo dňa 7. novembra 2008 o európskom zoskupení územnej spolupráce (Dz.U. [Zbierka zákonov] Poľskej republiky z roku 2008 č. 218 pol. 1390 v znení neskorších predpisov),*
- *Zákon z 15. februára 2008 Národnej rady Slovenskej republiky č. 90/2008 Z.z. o európskom zoskupení územnej spolupráce a o doplnení zákona č. 540/2001 Z.z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov,*

- *Dohovor o založení Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným podpísaný dňa 14. augusta 2013 v Nowom Targu*
- *Stanovy Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným podpísané dňa 14. augusta 2013 v Kežmarku*

Konštitutívne znaky EZÚS TATRY

Po prvé

Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY s r.o. je **cezhraničnu inštitúciu**, ktorá bola založená:

- Združením Región „Tatry” na slovenskej strane
- Zväzkom Euroregión „Tatry” na poľskej strane

EZÚS TATRY má právnu subjektivitu podľa práva Európskej únie, je právne spôsobilá a má najširšiu právnu spôsobilosť, aká sa priznáva podľa vnútroštátneho práva členského štátu právnickým osobám.

Po druhé

Územie, na ktorom Zoskupenie realizuje svoje úlohy, zahŕňa územia:

- v Poľskej republike: Malopoľské vojvodstvo,
- v Slovenskej republike: okresy: Kežmarok, Levoča, Poprad, Sabinov, Stará Ľubovňa v Prešovskom kraji; Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Námestovo, Ružomberok, Tvrdošín v Žilinskom kraji a Spišská Nová Ves v Košickom kraji.

Rozloha – 13.700 km²

Počet obyvateľov – 1.500.000

Po tretie

Cieľom EZÚS TATRY s r. o. je ďalší rozvoj, uľahčovanie a rozširovanie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce s cieľom posilniť sociálnu a hospodársku súdržnosť územia pôsobnosti Zoskupenia na poľskej a na slovenskej strane Tatier.

Úlohy EZÚS sa predovšetkým sústreďujú na prípravu a realizáciu projektov územnej spolupráce spolufinancovaných Európskou úniou prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu alebo Fondu súdržnosti, ale tiež projekty bez finančnej účasti Európskej únie.

Zoskupenie sa môže podieľať na riadení a implementácii programov alebo časti programov financovaných Európskou úniou, najmä poľsko-slovenských cezhraničných mikroprojektov.

Po štvrté

EZÚS TATRY zakladá svoju činnosť na **Dohovore o založení Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným** podpísanom predsedom Rady Zväzku Euroregión „Tatry” a predsedom Rady Združenia Región „Tatry” dňa 14. augusta 2013 v Nowom Targu a **Stanovách Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným** podpísaných dňa 14. augusta 2013 v Kežmarku.

Po piate

EZÚS TATRY má **štatutárne sídlo** v Nowom Targu, preto bolo registrované v Poľsku.

Výber lokalizácie štatutárneho sídla má významné právne následky. Na tomto základe sa určuje najmä rozhodné právo, ktoré dodatočne platí v prípade fungovania EZÚS, výkladu Dohovoru a Stanov, a určujú sa tiež orgány zodpovedné za jeho kontrolu. Týmto právom je v prípade EZÚS TATRY s r. o. poľské právo.

Po šieste

EZÚS TATRY ako osobitná právna osoba má nižšie uvedené orgány:

Zhromaždenie je najvyšší orgán Zoskupenia. Zhromaždenie sa skladá zo 14 zástupcov členov Zoskupenia, z ktorých 7 zástupcov reprezentuje Zväzok Euroregión „Tatry“ a 7 zástupcov reprezentuje Združenie Región „Tatry“.

Riaditeľ je štatutárny výkonný orgán Zoskupenia, ktorý riadi činnosť Zoskupenia a koná v jeho mene. Rozhoduje o všetkých záležitostiach Zoskupenia, ak nie sú Dohovorom alebo Stanovami Zoskupenia vyhradené do pôsobnosti iných orgánov.

Dozorná rada je kontrolným orgánom Zoskupenia, ktorý je zriadený na vykonávanie dozoru. Dozorná rada sa skladá zo šiestich členov, z ktorých traja členovia reprezentujú Zväzok Euroregión „Tatry“ a traja reprezentujú Združenie Región „Tatry“.

Charakteristika územia EZÚS TATRY

Územie, na ktorom EZÚS TATRY s r. o. realizuje svoje úlohy, zahŕňa územia:

- 1) v Poľskej republike: Malopoľské vojvodstvo,
- 2) v Slovenskej republike: okresy: Kežmarok, Levoča, Poprad, Sabinov, Stará Ľubovňa v Prešovskom kraji; Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Námestovo, Ružomberok, Tvrdošín v Žilinskom kraji a Spišská Nová Ves v Košickom kraji.

Rozloha – 13.700 km²
Počet obyvateľov – 1.500.000

POĽSKÁ STRANA

Územie činnosti EZÚS TATRY na poľskej strane zahŕňa celé Malopoľské vojvodstvo, ale k podrobnej analýze na účely stratégie bolo vybraných šesť okresov: Gorlice, Limanowa, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ a Tatra, ktoré sú sídlami samospráv – členov Zväzku Euroregión „Tatry“, jedného zo zakladateľov Zoskupenia. Sú to zároveň okresy, ktoré patria do oprávneného územia Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020.

Okres Gorlice

Počet obyvateľov:	109 265
Rozloha:	967 km²
Počet obcí:	3 mesta a 7 obcí

Okres Gorlice sa nachádza na juhozápade Malopolska a hraničí s dvomi malopoľskými okresmi: Nowy Sącz a Tarnów a zo západu s podkarpatským okresom Jasło. Z juhu hraničí so Slovenskom. Okres Gorlice tvorí 10 obcí, z toho 3 mesta: Gorlice, Biecz, Bobowa a 7 obcí: Gorlice, Lipinki, Łužna, Moszczenica, Ropa, Sękowa, Uście Gorlické. Sídlom okresu je mesto Gorlice.

Územie okresu praje oddychu a tiež pestovaniu športov rôzneho druhu. Medzi turistické atrakcie gorlického okresu patrí Klimkowské jazero, ktoré vzniklo na rieke Ropa, a ktoré praje vodným športom. Voda v jazere je prvotriedne čistá. Žrebčinec huculských koní Gładyszow v Regietowe zase láka k jazde na

koni. Nachádzajúc sa v gorlickom okrese treba navštíviť Magurský národný park, ktorý vznikol v roku 1995, ktorý sa z časti nachádza v Nízkych Beskydách, pri hranici so Slovenskom, Kornuty – prírodná rezervácia neživej prírody v pásme Wątkowskej Magury v Nízkych Beskydách, v ktorej možno obdivovať fantasticky vytvorené skaly z magurského pieskovca a Palác v Siarach. Tiež stojí za to navštíviť prekrásny, u poľských kráľov obľúbený Biecz, v ktorom sa zachovalo od čias stredoveku urbanistické usporiadanie, tiež unikátne gorlické kostoly a cerkvi, ktoré svedčia o umeleckom majstrovstve dávnych pogórzańských a lemkowskiých majstrov.

Na území okresu Gorlice sa nachádzajú Kúpele Wysowa a tiež Ústav služieb liečebnorekreačných a rehabilitácie vo Wapiennom. Nachádzajú sa v peknej slnečnej kotline, obklopenej pohoriami Nízkych Beskydov, čo praje odpočinku a liečbe.

Okres Limanowa

Počet obyvateľov:	128 045
Rozloha:	952 km²
Počet obcí:	2 mesta a 10 obcí

Okres Limanowa leží v centrálnej časti Malopol'ského vojvodstva. Hraničí s okresmi: Myślenice, Bochnia, Brzesko, Nowy Sącz a Nowy Targ. Okres tvoria 2 mestá: Limanowa a Mszana Dolna a 10 obcí: Dobra, Jodłownik, Kamienica, Laskowa, Limanowa, Łukowica, Mszana Dolna, Niedźwiedź, Słopnice, Tymbark. Sídлом okresu je Limanowa, ktorá má funkciu hlavného administratívno-službovo-kultúrneho centra regiónu. Limanowa spája mesto aj obec. Mesto má 15 tis. obyvateľov, obec 22 tis. obyvateľov. V Limanowej sa nachádza Regionálne múzeum Limanovského územia – ktoré sa nachádza v pamiatkovom Dvore Marsów XVII./XIX. storočia. V jeho zbierkach sa okrem iných nachádzajú aj dokumenty a exponáty spojené s históriou mesta a regiónu, tiež s etnografiou a ľudovou kultúrou.

Okres Limanowa v sebe zahŕňa väčšiu časť Beskydov Wyspowých a severné svahy Gorcow. Beskydy Wyspowe – to je horská skupina, oddelená na západe hornými úsekmi dolín riek Skawy a Raby, na východe zase Dolinou Dunajca. Na juhu doliny riek: Mszanky a Kamienici oddeľujú Beskydy Wyspowe od Gorcow, na severe zas horská krajina prechádza do lahodne sa vlniaceho Wielicko-Rożnowského podhoria.

Región okresu Limanowa patrí medzi najpopulárnejšie turistické oblasti Malopol'ska. Počas celoročne trvajúcej sezóny tu hostia nachádzajú všetky prvky, považované za charakteristické pre tento región: rôzne náročné trasy vysokohorských túr, lesy, rieky, ale aj svahy pre lyžiarskych amatérov či cyklotrasy. Známe sú tiež najcennejšie historické pamiatky tejto oblasti: drevené kostoly v Łososine Górnej, Łukowici, Kamionke, Słopnicach a Dobrej. Vo veľa obciach sa zachovali výnimočné príklady malopol'skej panskej architektúry: parkovo-palácové komplexy v Laskowej (statok, kaplnky, sýpka), v Kamienici (palác a park), v Niedźwiedzi (vila Władysława Orkana – "Orkanówka" a tiež statok zo XVII. st. vo Świdniku (obec Łukowica).

Okres Myślenice

Počet obyvateľov:	123 327
Rozloha:	673 km²
Počet obcí:	3 mestá a 6 obcí

Okres Myślenice sa nachádza v južnej časti Malopol'ského vojvodstva. Tvoria ho 9 obcí, z toho 3 sú mestské: Myślenice, Dobczyce, Sułkowice a 6 obcí má vidiecky charakter: Lubień, Pcim, Raciechowice, Siepraw, Tokarnia a Wiśniowa. Väčšia časť okresu sa rozprestiera v malebnom údolí rieky Raba, ktoré je obklopené horami Stredných Beskyd a Ostrovných Beskyd, jeho severnú časť tvoria pahorky Wielickej pahorkatiny a údolie rieky Skawinka. Okolie obcí Dobczyce a Myślenice spája v sebe črty horských a pahorkatých

oblastí. Najväčšie hory: Luboń Wielki 1022 m, Strzebel 977 m, Lubomir 904 m, Łysina 891 m, Koskowa Góra 866 m, Kotoń 857 m, Zębolowa 858 m, Ciecień 829 m, Kamiennik 818 m, Uklejna 680 m, Chełm 654 m.

Pohodlné dopravné spoje a predovšetkým hlavný ťah spájajúci Krakov so Zakopaným podnecujú k návšteve Stredných Beskyd. Pozoruhodné je, že oblasť Myślenic mala od stáročí veľký význam ako dopravný uzol. Prechádzala tadiaľ bývalá kráľovská cesta: Via Regia, ktorá spájala Krakov s Uhorskom, a cisársko-kráľovská cesta spájajúca Lvov, Tarnov, Wadowice a Viedeň.

Hlavné silné stránky okresu sú: podnikavosť a usilovnosť obyvateľov, výborné prírodné podmienky: pekná krajina, krásne panorámy na turistických chodníkoch, čistý vzduch a voda, veľké lesné plochy, ekologické potraviny, pohodlné dopravné spojenia.

Naši predkovia tu našli dobré životné podmienky, čo potvrdzujú pradávne sídla (cintorín s kurhanmi z obdobia raného stredoveku neďaleko Kornatky, vrch Grodzisko pri Poznachowiciach Górnych a osady v Dobczyciach a Myśleniciach). V Dobczyciach bol v stredoveku postavený veľkolepý obranný hrad. Zastavili sa tu o. i. králi: Vladislav I. Lokietok, Kazimír III. Veľký, Vladislav II. Jagelo s Hedvigou, Kazimír IV. Jagellonský, určitú dobu tam býval sv. Kazimír spolu so svojím učiteľom Janom Długosom. Na hrade v Myśleniciach, ktorý sa bohužiaľ nezachoval, býval Mikołaj Rej. Význam oblasti Myślenic ocenil kráľ Kazimír Veľký – väčšina obcí v okrese Myślenice vrátane samotného okresného mesta, za svoju civilizačnú podobu vďačí tomuto veľkému Poliakovi.

Kultúrnu krajinu tvorí rozptýlená zástavba, domy sú občas roztrúsené až po samotné vrcholy hôr. V dolinách pozdĺž dopravných ťahov je zástavba radová a v centrách súvislá. Dominantami sú prevažne sakrálné objekty (kostoly). Charakteristickým prvkom sú tiež početné kaplnky pri cestách.

Okres Nowy Sącz

Počet obyvateľov:

209 988

Rozloha:

1 550 km²

Počet obcí:

5 miest a 11 obcí

Okres Nowy Sącz sa nachádza v južnej časti Malopoľska. Od západu hraničí s okresom Limanowa a Nowy Targ, zo severu s okresom Tarnów a Brzesko, a z východu s okresom Gorlice. Jeho južná hranica tvorí hranicu Poľska so Slovenskom. Okres Nowy Sącz tvorí 5 miest: Grybów, Krynica-Zdrój, Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Stary Sącz a 11 obcí: Chełmiec, Gródek nad Dunajcom, Grybów, Kamionka Wielka, Korzenna, Łabowa, Łącko, Łososina Dolna, Nawojowa, Podegrodzie, Rytro. Sídлом okresu je mesto Nowy Sącz, ktoré bolo po stáročia hospodárskym a kultúrnym centrom regiónu.

Väčšinu povrchu okresu tvoria horské územia a vysočiny, a tiež riečne doliny Dunajca s jeho hlavnými prítokmi: Popradom a Kamienicou. Tieto rieky rozdeľujú hlavné horské pásma sądecka: Beskydy Sądecké, Beskydy Nízke a Beskydy Wyspowe, ktoré obklopujú Sądeckú kotlinu, ktorá tvorí hlavné kolonizátorské zoskupenie regiónu. Na území okresu je nedostatok prírodných jazier, ale následkom činnosti človeka vzniklo umelé Jazero Rożnowské s dĺžkou takmer 20 km.

Značnú časť okresu zaberá Popradský krajinný park. Sądecko spĺňa takmer všetky očakávania turistov – je tu možné nájsť hory, jazero, obce plné pamiatok, ľemkowské drevené cerkvi a monumentálne kostoly, a tiež najmodernejšiu športovú infraštruktúru a množstvo slávnych sanatórií a kúpele. Na území okresu sa okrem iných nachádzajú Kúpele Muszyna, v ktorých sa liečia aj choroby priedušiek, pľúc, prehltnia, tiež žalúdočné a dvanástnikové vredy. Medzi najcennejšie hodnoty Muszyny patrí: klíma, hojné lesy, čistý vzduch, ticho a pokoj, ale aj veľké zásoby prírodných minerálnych vôd tzv. štiav hydrouhoľnato-vápenno-magnéziovo-sodných, železitých, obsahujúcich aj také stopové prvky ako lítium a selén. Známe sú aj Kúpele Piwniczna-Zdrój, v ktorých sa liečia choroby dýchacieho systému a tiež Kúpele Żegiestów-Zdrój, v ktorých liečia choroby tráviacej a močovej sústavy pomocou minerálnych vôd a rôznych procedúr.

V najväčších centrách sądecka, Łącka a Łososinie Dolnej, sú každý rok v čase kvitnutia sadov organizované Sviatky kvitnúcej jablone, ktoré sú kultúrnou a hospodárskou prehliadkou úspechov regiónu. Na týchto podujatiach sa predstavujú regionálne súbory, dychové orchestre a známi umelci poľských scén.

Na území okresu sa nachádza Sąddecký etnografický park – regionálny skanzen, ktorý prezentuje drevenú architektúru a tradičnú ľudovú kultúru historického sądecka. Na približne 20-hektárovom území parku sa nachádza 68 objektov, ktoré prezentujú ľudovú kultúru rôznych etnických skupín: Lachov, Pogórzanov, Goralov Łąckých, Łemkov, Karpatských cigánov.

Okres Nowy Targ

Počet obyvateľov:	189 268
Rozloha:	1 475 km²
Počet obcí:	3 mesta a 11 obcí

Okres Nowy Targ sa nachádza v južnej časti Malopolska. Z južnej strany susedí s okresom Tatry, zo severnej s okresmi Sucha Beskidzka, Myślenice a Limanowa, z východnej s okresom Nowy Sącz, a zo západnej so Slovenskom. Svojou plochou v sebe zahŕňa tri kultúrne aj prírodne rozdielne historicko-geografické krajiny: Podhalie, Spiš a Oravu. Na území okresu sa nachádzajú tri mestá: v centrálnej časti Nowy Targ, na severných okrajoch Rabka-Zdrój, na východe Szczawnica a tiež 11 obcí: Czorsztyn, Czarny Dunajec, Jabłonka, Krościenko n. Dunajcom, Lipnica Wielka, Łapsze Niżne Nowy Targ, Ochotnica Dolna, Raba Wyżna, Spytkowice, Szaflary.

Sídlom okresu je Nowy Targ – mesto s 34 tis. obyvateľmi, hospodársko-obchodné, osvetové a športové centrum regiónu. Už niekoľko desiatok rokov je Nowy Targ hlavným mestom poľského ľadového hokeja a mužstvo „Szarotek“ veľakrát získalo titul Majstra Poľska v tejto športe. Podhalská štátna vysoká odborná škola v Nowom Targu, ktorá existuje od roku 2001 a má nižšie uvedené fakulty: architektúry a urbanistiky, anglickej filológie, poľskej filológie, fyzioterapie, územného plánovania, environmentálneho inžinierstva, kozmetológie, ochrany životného prostredia, ošetrovateľstva, zdravotníckeho záchranárstva, cestovného ruchu a rekreácie.

Nezvyčajne rôznorodý, pokiaľ ide o krajinu a malebné výhľady, je nowotarský okres, tvorí ho rozľahlá Oravsko-nowotarská kotlina a horské pásma, ktoré ju obklopujú: Gorce, západné svahy Sąddeckých Beskydov, Pieniny, časť Spišskej Magury a Pásmo Babej hory. Toto, z prírodnej stránky neobyčajne cenné, územie je chránené rôznymi formami. Na území okresu sa nachádza celý Pieninský národný park a z časti: Gorce a národný park a Babiohorský národný park. Najslávnejší riečny prielom, ktorý je turistickou atrakciou európskeho formátu, je Prielom Dunajca, ktorý sa nachádza v Pieniskom národnom parku a tiež vodná priehrada v Niedzici a Czorsztyńské jazero. Na území okresu sa tiež nachádzajú rôzne pramene minerálnych vôd, ktoré tvoria základ pre rozvoj kúpeľov Rabka-Zdrój a Szczawnica. Geotermálna voda, ktorú využíva Geotermálny podnik v dedinke Bańska Niżna v obci Szaflary, je využívaná na vykurovanie. V posledných rokoch bol v obci Szaflary postavený vodný park Termy Podhalańskie, v ktorom sa využíva geotermálna voda.

Dolina horného Dunajca, na území ktorých sa nachádza nowotarský okres, sú slávne vďaka prekrásnej krajine, historickým pamiatkám a unikátnej prírode. Slávnym symbolom minulosti sú v stredoveku vybudované dva zámky v Czorsztyne a v Niedzici. Stoja na protihľých brehoch Dunajca, vo vzdialenosti nie väčšej ako 1,5 km, a boli závislé od dvoch štátov: Czorsztyńský zámok od Poľska, Zámok v Niedzici od Uhorska. Až po prvej svetovej vojne sa oba zámky ocitli na poľskom území. Dnes sú zámky sprístupnené turistom. Na ich úpäti sa rozprestiera malebná Nowotarská dolina, spolu s krútiacim sa, búrlivým Dunajcom. Na tomto území boli časté povodne, ktoré spôsobovali veľké straty. Aby ľudia predchádzali povodňam, vybudovali tú vodné nádrže a priehradu v Niedzici.

Medzi najzaujímavejšie miesta na území okresu Nowy Targ patrí aj Dębno s historickým Kostolom zasv. Svätému Archanjelovi Michalovi z 2. pol. XV. storočia. Je to drevený, jednolodový kostol, vybudovaný z jedľového a smrekovcového dreva, bez použitia klincov, zapísaný do zoznamu pamiatok ako objekt skupiny „0“ a tiež do zoznamu Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Dedinka Chochołów v nowotarskom okrese je slávna vďaka zachovanej originálnej drevenej výstavbe z prelomu XIX. a XX. st. Od 50-tych rokov platí v dedine konzervátorská ochrana, čo fakticky zabrzdilo urbanistické a architektonické zmeny v centre obce a umožnilo zachovať charakter goralskej výstavby. Obyvatelia sa veľmi starajú o svoje domy a každý rok pred Veľkou nocou umývajú kefami šindle a drevené štíty domov, vďaka čomu si drevo na stenách zachováva jasný odtieň. V Zubrzyci Górnej, v obci Jabłonka, sa nachádza

Orawský etnografický park. V skanzene sa nachádzajú domy, dedinské remeselné dielne, škola, dve krčmy, zvonica a tiež statok. Vo vnútri statku sa nachádzajú nábytky, riady a náradia z XIX. storočia. Tiež stojí za to zhladať 4 dedinské priemyselné dielne: olejáraň, kováčsku dielňu, pílu a tkáčsku dielňu.

Okres Tatry

Počet obyvateľov:	67 831
Rozloha:	472 km²
Počet obcí:	1 mesto a 4 obce

Okres Tatry, pokladnica goralskej tradície a kultúry a tiež unikátnej prírody, sa nachádza na úpätí Tatier, na území zvanom Skalné Podhalie, ktoré je subregiónom Podhalia. Okrem územia Skalného Podhalia do okresu Tatry patria tri spišské obce: Czarna Góra, Jurgów a Rzepiska. Od severnej strany susedí s nowotarským okresom, východné, južné, západné hranice tvoria štátnu hranicu so Slovenskom. Do okresu Tatry patrí 1 mesto: Zakopane a 4 obce: Biały Dunajec, Bukowina Tatrzańska, Kościelisko, Poronin.

Na území okresu sa nachádza Tatranský národný park, v ktorom sa nachádzajú najvyššie hory v karpatskom oblúku, Tatry. Tatry ležia na povrchu cca 750 km², z toho 150 km² pripadá na poľské Tatry; zvyšok to sú Tatry slovenské. Najvyšší štít Tatier na slovenskej strane je Gerlach (2655 m n.m.v.), a na poľskej strane - Rysy (2499 m n.m.v.). Veľké výškové rozdiely, rôzna klíma a nezvyčajné druhové zloženie fauny a flóry spôsobujú, že Tatry majú vysokohorský charakter. V kotlinách na území okresu je množstvo potokov, najdôležitejšie z nich sú: Białka, Poroniec a Zakopianka, ktoré po spojení sa tvoria rieku Biały Dunajec.

Územie okresu Tatry patrí medzi najatraktívnejšie turistické regióny Poľska. Je vysnívaným miestom pre pestovanie vysokohorskej turistiky a zimných športov. Turisti majú k dispozícii cca 300 km označených turistických ciest s rôznym stupňom náročnosti. Medzi najzaujímavejšie patrí okrem iných vychádzková Cesta pod Reglami so zaujímavými výhľadmi na Zakopiansku kotlinu, Dolina Białeho – pekná cesta v prekrásnom lese s originálnymi skalnými formami; Hala Gąsienicowa a Czarny Staw Gąsienicowy, cesta cez Czerwone Wierchy do Doliny Kościeliskiej, v ktorej stojí za to vidieť Jaskyňu Mroźnu, cesta z Morského Oka cez Czarny Staw na Rysy alebo do Doliny Pięciu Stawów Polskich či tiež slávna Orla Perć. Okrem toho je v regióne Gubałowského pásma označených 110 km vychádzkových ciest, z ktorých možno obdivovať prekrásne pohľady na Tatry. Milovníci zimných športov môžu v okrese Tatry využívať sedačkové lanovky, kotvové vleky a kabínkové lanovky na svahoch v Zakopanem, Bukowine Tatrzańskiej, Białke, Jurgove, Witowe, Małom Cichom a i. Turistov lákajú aj vodné parky, ktoré boli postavené v Zakopanem, Białke Tatrzańskiej a Bukowine Tatrzańskiej.

Sídlo starostva a hlavným kultúrnym centrom okresu je mesto Zakopane, v ktorom možno obdivovať množstvo pamiatok. Sú to napr. Vila „Koliba” – prvá budova v zakopianskom štýle, ktorú projektoval Stanisław Witkiewicz, postavená v roku 1892 (od roku 1993 sa tam nachádza Múzeum zakopianskeho štýlu), kaplnka Gąsienicow – najstarší sakrálny objekt pod Tatrami, farský kostol v Zakopanem zasvätený Matke Božej Częstochowskiej (kedysi sv. Klemensa), vybudovaný v roku 1848. V Zakopanem vzniklo v roku 1875 prvé regionálne múzeum v Poľsku – Tatranské múzeum Tyta Chałubińskiego, v ktorom sú zhromaždené geologické, etnografické a prírodné zbierky. Ukážky tatranskej flóry a fauny možno obdivovať v Múzeu prírody Tatranského národného parku. Vo vile „Atma” je biografické múzeum Karola Szymanowského, a na Harendzie Múzeum Jana Kasprowicza. V Zakopanem sa tiež nachádza niekoľko galérií. Medzi najznámejšie patria: Galeria Sztuki im. Włodzimierza i Jerzego Kulczyckich, a Galeria Władysława Hasióra.

SLOVENSKÁ STRANA

Okres Dolný Kubín

Počet obyvateľov:	39 499
Rozloha:	491,80 km²
Počet obcí:	1 mesto a 23 obcí

Región Dolná Orava leží v južnej časti bývalej župy Orava. Na sever od nej leží Biela Orava, na severovýchod Horná Orava. Hranice regiónu Dolná Orava sa stotožňujú s hranicami administratívneho celku Dolný Kubín. Na Dolnej Orave sú aj početné jaskyne, ale žiadna z nich nie je sprístupnená. Geologickým podložím sú štvrtohorné naplaveniny. Údolie rieky Orava má pestré zloženie vápencov, zlepcov, pieskocov a bridlíc, ktoré vytvárajú pôsobením tečúcej vody mnohé bralnaté útvary, medzi ktorými sa kľukatí rieka Orava. Táto oblasť patrí do povodia Váhu. Podnebie je kontinentálne mierne chladnej oblasti s výrazným vplyvom Atlantického oceánu. Podľa klimatických porovnaní v Oravskom Podzámku je priemerná ročná teplota + 6,3°C, najteplejší mesiac júl má priemernú ročnú teplotu + 16,1°C, najchladnejší január - 4,6°C. Na turistiku je najpriaznivejšie obdobie od druhej polovice augusta do začiatku októbra na lyžovanie február a marec. Rastlinstvo je vďaka geologickému podložiu veľmi pestré. Vysokohorské lúky sú bohaté na bežnú lúčnu kvetenu. Žije tu srnčia a jelenia zver, diviak, líška, kuna lesná, rys ostrovid, medveď, vlk, z vtáctva je to tetov hôrny, jariabok, sova, výr, sokol, myšiak, orol krikľavý.

Okres Kežmarok

Počet obyvateľov:	71 389
Rozloha:	630 km²
Počet obcí:	3 mestá a 38 obcí

Kežmarský okres vznikol rozdelením okresu Poprad v roku 1996. Na jeho území sa nachádza na západe Popradská kotlina, na severe Spišská Magura a Pieniny a na východe Levočské vrchy. Najväčšou riekou je rieka Poprad. Veľkou atrakciou pieninskej turistiky je splav po rieke Dunajec na typických goralských drevených pltiach cez najväčší prírodný kaňon v strednej Európe - Prielom Dunajca. Dunajec v dĺžke 17 km vytvára hranicu s Poľskom. V okrese sa nachádza Pieninský národný park, prírodné pamiatky a národné prírodné rezervácie. Podľa počtu obyvateľov sa okres Kežmarok zaraďuje medzi menšie okresy Slovenska s nízkou hustotou zaľudnenia. Okres vykazuje nedostatočnú infraštruktúru a vysokú mieru nezamestnanosti. Priemyselná základňa okresu je orientovaná na potravinársky a strojársky priemysel. Poľnohospodárstvo je zamerané na chov hovädzieho dobytku a oviec. Prírodný potenciál územia okresu, jeho pestrosť, kultúrno-historické pamiatky a ľudová architektúra vytvárajú ideálne podmienky pre rozvoj turizmu na regionálnej i medzinárodnej úrovni. Administratívnym centrom je Kežmarok. Jeho historické jadro bolo vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Každoročne sa tu koná Európsky festival ľudových remesiel. Unikátnou sakrálnou pamiatkou je evanjelický artikulárny kostol z roku 1717, od roku 2008 zaradený v zozname UNESCO. V okrese Kežmarok sa napr. nachádza najdlhšia obec na Slovensku Osturňa, či najmenší drevený kostolík na Slovensku v Malej Frankovej.

Okres Levoča

Počet obyvateľov:	33 372
Rozloha:	421 km²
Počet obcí:	2 mestá a 31 obcí

Okres Levoča z geografického hľadiska zaberá územie Levočského pohoria a pohoria Branisko. Územie regiónu má členitý charakter. Z celkového počtu 33 administratívnych sídiel v okrese majú dva sídla štatút mesta a to mesto Levoča a mesto Spišské Podhradie. Okres je prevažne hornatý a dvíha sa do výšky 1 200 m (Smekovica). Je obklopený vencom hôr – zo severu Levočským pohorím, ktoré si dodnes zachovalo zvyšky treťohorného reliéfu s plochými pomerne širokými chrbtami. Je zapojené do širšej horskej sústavy a známe neobyčajne pestrou migráciou druhov zvierat a vtáctva. Hlavnými aktivitami a zaujímavosťami v okrese sú: pešia turistika, cykloturistika, vidiecka turistika, jazda na koni v prírode, poľovníctvo, rybárstvo, zjazdové a bežecké lyžovanie, športové aktivity. Druhou veľmi silnou stránkou okresu je množstvo významných historických pamiatok: Chrám Sv. Jakuba (národná kultúrna pamiatka, druhý najväčší chrám na Slovensku a najväčší gotický kostol na Spiši) zdobí najvyšší neskorogotický oltár na svete (18,62 m) zhotovený v dielni stredovekého rezbára Majstra Pavla z Levoče, Dom Majstra Pavla, Spišský hrad, Spišská Kapitula. Je to okres s vysokou koncentráciou pamiatok na malom území, z ktorých mnohé sú svetovými historickými skvostami. Ich využitie je predovšetkým formou poznávacieho cestovného ruchu. Využívanie pamiatok je vhodné nielen v podobe múzeí, galérií, koncertných, divadelných priestorov, ale aj ubytovacích a pohostinných zariadení vyššej kategórie.

Okres Liptovský Mikuláš

Počet obyvateľov:	72 592
Rozloha:	1 341 km²
Počet obcí:	2 mestá a 54 obcí

Okres Liptovský Mikuláš leží v Liptovskej kotline. Zo severnej strany ho obklopujú pohoria Západných Tatier, Vysokých Tatier a Chočských vrchov a na juhu Nízke Tatry. Preteká ním najdlhšia slovenská rieka Váh a v rokoch 1970 – 1975 tu bola vybudovaná vodná nádrž Litovská Mara. V roku 1976 bola dokončená prečerpávací vodná elektrárň Čierny Váh. Prírodný potenciál Liptova bol predpokladom na to, aby sa z Liptova stalo vyhľadávané miesto celoročného oddychu. Hlavným lákadlom je predovšetkým turistika. Cestovný ruch je rozvinutý, turisti majú možnosť navštíviť okrem priehrady Liptovská Mara aj horské zariadenia, jaskyne, národné prírodné pamiatky a prírodné rezervácie, na ktorých území sa nachádza Tatranský národný park a Národný park Nízke Tatry. Okolité pohoria poskytujú množstvo značkovaných turistických trás od nenáročných prechádzok až po náročné vysokohorské túry. V okrese sa nachádza viacero sprístupnených jaskýň, z ktorých je najväčšia Demänovská jaskyňa Slobody. Okres má bohatý výskyt minerálnych prameňov, poskytuje nielen široké možnosti športového vyžitia, ale je známy aj svojou bohatou históriou, o čom svedčí množstvo historických pamiatok, významných archeologických nálezísk, pamiatok ľudovej kultúry a živého folklóru. Niektoré z nich majú európsku, alebo svetovú dôležitosť.

Okres Námestovo

Počet obyvateľov:	60 248
Rozloha:	690,50 km²
Počet obcí:	1 mesto a 23 obcí

Okres Námestovo je známy tiež pod názvom Biela Orava a je najsevernejším okresom Slovenska. Na severe ho ohraničuje hranica s Poľskom a horský masív Oravské Beskydy (Babia hora 1 723 m), na juhu Oravská Magura (Budín 1 221 m). Takmer celé územie okresu, nazývané tiež Orava (podľa názvu rieky), alebo Horná Orava, je chránenou krajinnou oblasťou s množstvom pôvodných lesných komplexov, pokrývajúcich 40% územia so vzácnymi rastlinnými a živočíšnymi spoločenstvami. Nízka priemyselná koncentrácia, priaznivé prírodné danosti a prirodzená pohostinnosť domáceho obyvateľstva predurčujú tento región na oblasť mimoriadne vhodnú na rozvoj cestovného ruchu. Tento sa v lete orientuje najmä do oblasti Oravskej priehrady, ktorá je najväčšou vodnou plochou v Slovenskej republike a stala sa vyhľadávaným rekreačným a športovým strediskom. V zimných mesiacoch to je hlavne ponuka lyžiarskych aktivít rozmiestnená rovnomerne po celom území regiónu. Región Bielej Oravy je však bohatý na množstvo ďalších prírodných, historických a kultúrnych zaujímavostí.

Okres Poprad

Počet obyvateľov:	104 297
Rozloha:	1 105,10 km²
Počet obcí:	3 mestá a 26 obcí

Okres Poprad možno považovať z aspektu cestovného ruchu i jeho ďalšieho rozvoja za jedno z najatraktívnejších území Slovenska. Do územia okresu zasahujú až tri národné parky – Nízke Tatry, Slovenský raj a Tatranský národný park. Väčšinu územia odvodňuje rieka Poprad s prítokom Biela, len menšiu časť na juhu rieka Hornád. Z povrchových vôd sú zaujímavé tatranské ľadovcové jazerá – plesá. Okres predstavuje územie s mimoriadne pestrými prírodnými a sociálno – ekonomickými pomermi. Aktivity pre rekreáciu, turizmus, kúpeľníctvo a šport majú celoslovenský a medzinárodný význam. Geografická poloha okresu predurčuje tiež intenzívny rozvoj prihraničného turizmu s Poľskou republikou. Jedinečnosť tatranského masívu zaraduje túto oblasť medzi významné centrá cestovného ruchu. Územie okresu svojimi prírodnými osobitosťami, ktoré predstavujú základné podmienky rekreačného potenciálu územia, zaberá popredné miesto v rámci Slovenska. Najväčším mestom okresu je mesto Poprad s počtom 56 000 obyvateľov. Je to moderné mesto s množstvom kultúrnych a historických pamiatok. Nad mestom Poprad sa vypínajú Vysoké Tatry, ktoré sú najväčším a najvyšším pohorím na Slovensku. Vysoké Tatry ponúkajú množstvo terénov vyznávačom turistiky a zimných športov, najvyššie položené tatranské stredisko zjazdového lyžovania sa nachádza nad Tatranskou Lomnicou na západnom úpätí Lomnického štítu, cykloturistiky, rybolovu a sú strediskami kúpeľnej liečby a odborných zdravotníckych služieb. Vo vzdialenosti 1 km od Popradu sa nachádza medzinárodné letisko Poprad - Tatry.

Okres Ružomberok

Počet obyvateľov:	57 762
Rozloha:	646,80 km²
Počet obcí:	1 mesto a 24 obcí

Okres Ružomberok je okresom Žilinského samosprávneho kraja. Nachádza sa v západnej časti Liptovskej kotliny. Jeho prirodzenými hranicami sú pohoria Veľká Fatra na západe, Chočské vrchy na severe, Nízke Tatry na juhu a východe. Najvýznamnejšia koncentrácia kultúrnych pamiatok je v meste Ružomberok.

Osobitné miesto patrí osade Vlkolíne, ktorá je od roku 1993 zapísaná do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Rozvinutý je cestovný ruch, lákajú predovšetkým kúpeľné lokality – v Lúčkach sa využívajú termálne pramene na liečbu a v Bešeňovej na rekreačné účely, či zimné športové strediská. Dlhú tradíciu má na území dolného Liptova papierenský priemysel. Najväčším priemyselným subjektom v regióne ako aj najväčším zamestnávateľom je podnik, ktorý vyrába papier a celulózu. V okrese je zastúpené aj spracovanie dreva a výroba reziva, nábytku či spracovanie kovov a strojárka výroba. Dlhú tradíciu tu majú aj folklórne slávnosti v Ružomberku „sadenie mája“, v Sliachoch „Liptovské dni matky“ a v mnohých oblastiach ľudové slávnosti zvané „bursa“.

Okres Sabinov

Počet obyvateľov:	58 450
Rozloha:	545,40 km²
Počet obcí:	2 mestá a 41 obcí

Je najvýchodnejšie položeným okresom Združenia Euroregión Tatry. Sídla aj hospodárstvo okresu sú sústredené hlavne v spišsko-šarišskom medzihorí, ktoré z juhu lemuje Bachureň a Šarišská vrchovina, zo severu Čergov. Osou územia je rieka Torysa, do ktorej sa z pravej i z ľavej strany vlieva niekoľko kratších prítokov. Počet obyvateľov zaraďuje okres Sabinov medzi menšie okresy Slovenska. Najviac je zastúpený potravinársky, odevný, strojársky a drevospracujúci priemysel. V Šarišských Michal'anoch sídli najväčší výrobca liečiv na východe republiky. Najstaršou architektonickou pamiatkou je gotický kostol zasvätený sv. Jánovi Krstiteľovi. V okrese sa nachádza niekoľko zrúcanín hradov, ktoré v stredoveku ochraňovali obchodné cesty. Najvýznamnejšími sú Kamenický a Hanigovský hrad. Centrom celoročnej rekreácie sa stalo stredisko Drienica – Lysá. Okres sa nachádza na prirodzenej spojnici košickej kotliny a Krakova v Poľsku. Vedú ním významné, najmä cestné komunikácie, ktoré vedú dolinou Torysy.

Okres Spišská Nová Ves

Počet obyvateľov:	98 244
Rozloha:	587,50 km²
Počet obcí:	3 mestá a 33 obcí

Územie v severnej časti Slovenska ohraničené Nízkymi Tatrami, Levočskými vrchmi, Braniskom, Volovskými vrchmi a Slovenským rajom, zaberá okres Spišská Nová Ves. Patrí k stredne veľkým okresom. Na východe hranica kopíruje Hornádsku kotlinu, na západe Slovenský raj. Hlavnou riekou okresu je Hornád. Juhozápadom okresu preteká Hnilec. Do jeho územia zasahuje Národný park Slovenský raj, ktorý je tu jediným veľkoplošným chráneným územím. Sídлом okresu je Spišská Nová Ves s počtom takmer 40 000 obyvateľov. Štatút mesta majú aj Krompachy a Spišské Vlasy. Medzi najväčšie obce okresu patria Smižany (s počtom obyvateľov vyše 7 600), ktoré sú zároveň najväčšou obcou v SR, Markušovce a Bystrany. Spiš patrí k regiónom s bohatou a slávnou minulosťou, o čom svedčí veľké množstvo historických kultúrnych pamiatok (napr. Rímskokatolícky kostol Nanebovzatia Panny Márie v Spišskej Novej Vsi je výnimočný najvyššou neogotickou kostolnou vežou na Slovensku (87 m)). Na území okresu je rozhodujúcich 11 odvetví, v ktorých sa zhodnocuje potenciál z pohľadu ľudských zdrojov a materiálnej a surovínovej základne. Sú to strojársky, textilný, drevospracujúci, hutnícky a elektrotechnický priemysel, geológia, baníctvo, stavebníctvo, poľnohospodárstvo, cestovný ruch a služby. K prioritným oblastiam rastlinnej výroby patrí výroba obilnín, olejnín, strukovín, zemiakov a krmovín.

Okres Stará Ľubovňa

Počet obyvateľov:	53 140
Rozloha:	707,90 km²
Počet obcí:	2 mestá a 42 obcí

Okres Stará Ľubovňa sa nachádza na severe Slovenska, v severozápadnej časti Prešovského samosprávneho kraja. Do územia staroľubovianskeho okresu zasahujú výbežky Levočských vrchov, Čergovského pohoria, Spišskej Magury a Pienin. Jeho osobitosť, ktorá vyplýva z prírodných krás, pamiatok, klimatických predností, či bohatstva na turistické, rekreačné a oddychové zákutia, zvyrazňuje tiež pestrosť národnostného zloženia. Administratívnym, kultúrnym a priemyselným centrom staroľubovianskeho okresu, je mesto Stará Ľubovňa. V meste zohral významnú úlohu hrad Ľubovňa, ktorý bol vybudovaný ako pohraničná pevnosť v druhej polovici 13. storočia. Hrad v severnej oblasti Uhorska slúžil na ochranu dôležitej obchodnej cesty vedúcej do Poľska. Často sa tu konali stretnutia uhorských a poľských panovníkov. V súčasnosti je hrad významnou turistickou atrakciou regiónu. Ďalším významným pohraničným opevnením v stredoveku bol Plavečský hrad postavený v prvej polovici 13. storočia, ktorým bol jedným z hradov Plaveč-Ľubovňa-Niedzica-Orava, ktoré strážili severnú hranicu Uhorska. Prírodné podmienky celého ľubovnianskeho okolia poskytujú možnosť pre cestovný ruch, rekreáciu aj turistiku. K turistickým atrakciám patria Ľubovnianske kúpele a Kúpele Vyšné Ružbachy. Symbolom kúpeľov sa stali prírodné krátery s teplou blahodarnou vodou. Okrem toho je v rámci celého regiónu okolo 85 minerálnych prameňov. Hospodárstvo je zastúpené predovšetkým strojárskym, potravinárskym, kovospracujúcim a hutníckym priemyslom. Rozvoj zaznamenali v poslednej dobe v oblasti obchodu a služieb.

Okres Tvrdošín

Počet obyvateľov:	36 010
Rozloha:	478,90 km²
Počet obcí:	2 mestá a 13 obcí

Okres Tvrdošín ohraničuje Oravská kotlina, široký pás územia patrí k Oravskej vrchovine, kde popri rieke Orave je sústredená časť obcí. Do tohto okresu patria významné horstvá Západné Tatry – Roháče (Baníkov 2 178 m n. m.), Skorušinské vrchy a časť Oravskej Magury. V okrese sa nachádzajú dve mestá - Tvrdošín a Trstená, medzi najväčšie obce patrí obec Nižná a Liesek. Najmenej ľudí žije v Štefanove nad Oravou, ktorý sa v písomných prameňoch spomína už v roku 1355 a patrí k najstarším obciam na Orave. Významným prínosom pre okres je cestovný ruch. V lete sú atraktívne pobyty na Oravskej priehrade, Roháčoch a Oraviciach. Lyžiarske vleky sú v Zubercoch, Roháčoch, Nižnej, Tvrdošíne, Habovke, Brezovici a Vitanovej. Múzeum oravskej dediny, ktoré sa nachádza pod Západnými Tatrami v podhorí Roháčov len 3 km od Zuberca na poľane Brestová ponúka viac ako 50 stavieb ľudovej architektúry – obytné a hospodárske stavby, remeselnícke objekty a technické stavby rozostavané v niekoľkých celkoch, ktoré pripomínajú jednotlivé časti Oravy. V Tvrdošíne je vzácnou pamiatkou UNESCO gotický drevený kostolík z 15. storočia a Galéria M. Medveckej. Súčasťou Tatranského národného parku sú Roháče, CHKO Horná Orava a je tu 12 národných prírodných rezervácií. V okrese má najväčšie zastúpenie elektrotechnický, strojársky, drevársky a potravinársky priemysel. Najväčším zamestnávateľom je podnik vyrábajúci elektronické súčiastky. Významné postavenie má tiež výroba komunikačných zariadení.

Sociálna a ekonomická analýza

Demografia

Počet obyvateľov

Počet obyvateľov územia EZÚS TATRY dosiahol v roku 2012 hodnotu 1.512.729 osôb, z toho na poľskej strane žilo 827.724 osôb a na slovenskej strane 685.005 osôb. V posledných rokoch môžeme pozorovať nárast počtu obyvateľov vo všetkých okresoch na poľskej strane, rovnako ako v celom Malopoľskom vojvodstve. Stály nárast počtu obyvateľov je aj na slovenskej strane v okresoch Prešovského kraja. V okresoch Žilinského kraja dochádza k poklesu počtu obyvateľov, okrem okresu Námestovo, kde sa zaznamenáva neznámy nárast ich počtu.

POLSKÁ STRANA

okres	spolu	muži	ženi	spolu	muži	ženi	spolu	muži	ženi
	2010			2011			2012		
Myślenice	121 646	60 360	61 286	122 599	60 821	61 778	123 327	61 194	62 133
Gorlice	109 175	53 968	55 207	109 225	54 003	55 222	109 265	54 031	55 234
Limanowa	126 737	63 419	63 318	127 387	63 781	63 606	128 045	64 139	63 906
Nowy Sącz	207 467	103 596	103 871	208 715	104 115	104 600	209 988	104 680	105 308
Nowy Targ	187 925	91 990	95 935	188 602	92 300	96 302	189 268	92 654	96 614
Tatry	67 325	32 421	34 904	67 640	32 600	35 040	67 831	32 686	35 145
Spolu	820 275	405 754	414 521	824 168	407 620	416 548	827 724	409 384	418 340

Malopoľské vojvodstvo	3 336 699	1 619 403	1 717 296	3 346 796	2 072 338	1 722 741	3 354 077	1 626 988	1 722 467
-----------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	spolu	muži	ženi	spolu	muži	ženi	spolu	muži	ženi
	2010			2011			2012		
Tvrdošín	36 147	18 052	18 095	35 908	17 929	17 979	36 010	17 973	18 037
Dolný Kubín	39 553	19 457	20 096	39 487	19 512	19 975	39 499	19 521	19 978
Liptovský Mikuláš	73 253	35 426	37 827	72 618	35 160	37 458	72 592	35 138	37 454
Námestovo	59 754	30 085	29 669	59 885	30 190	29 695	60 248	30 397	29 851
Ružomberok	59 113	28 571	30 542	57 953	28 034	29 919	57 762	27 967	29 795
Žilinský kraj	698 274	342 265	356 009	689 601	338 453	351 148	690 121	338 796	351 325

Stará Ľubovňa	52 335	26 082	26 253	53 034	26 533	26 501	53 140	26 607	26 533
Kežmarok	68 928	34 235	34 693	70 845	35 288	35 557	71 389	35 562	35 827
Levoča	33 063	16 431	16 632	33 309	16 609	16 700	33 372	16 631	16 741
Poprad	105 068	51 062	54 006	104 002	50 631	53 371	104 297	50 790	53 507
Sabinov	57 751	28 845	28 906	58 073	29 061	29 012	58 450	29 255	29 195
<i>Prešovský kraj</i>	<i>809 443</i>	<i>398 112</i>	<i>411 331</i>	<i>815 806</i>	<i>402 501</i>	<i>413 305</i>	<i>817 382</i>	<i>403 500</i>	<i>413 882</i>
Spišská Nová Ves	97 784	48 288	49 496	97 862	48 396	49 466	98 244	48 567	49 677
Spolu 11 okresov	682 749	336 534	346 215	682 976	337 343	345 633	685 003	338 408	346 595

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Hustota obyvateľstva

Priemerná hustota obyvateľstva na území šiestich poľských okresov mala v roku 2012 hodnotu 140 osôb/km², teda nižšiu ako priemer pre Malopoľské vojvodstvo (221 osôb/km²), pričom táto hodnota bola vyššia ako pre celé Poľsko (123 osôb/km²). Najvyššiu hustotu obyvateľstva sme zaznamenali v okrese Myślenice (183 osôb/km²) a Tatry (144 osôb/km²), najnižšia hustota bola v okrese Gorlice (113 osôb/km²).

Na území slovenskej časti EZÚS TATRY bola priemerná hustota obyvateľstva v roku 2012 92,97 osôb/km², teda menej ako priemer pre Slovenskú republiku (110,3 osôb/km²). Najvyššia hustota obyvateľstva je v okrese Spišská Nová Ves (167,2 osôb/km²), v okrese Kežmarok (113,3 osôb/km²) a okrese Sabinov (107,2 osôb/km²). Najnižšia hustota obyvateľstva je v okrese Liptovský Mikuláš (54,1 osôb/km²).

POLSKÁ STRANA

okres	2010	2011	2012
Myślenice	181	182	183
Gorlice	113	113	113
Limanowa	133	134	135
Nowy Sącz	134	135	135
Nowy Targ	127	128	128
Tatry	143	143	144
Spolu	138	139	140

<i>Malopoľské vojvodstvo</i>	<i>220</i>	<i>220</i>	<i>221</i>
------------------------------	------------	------------	------------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	2010	2011	2012
Tvrdošín	75,5	75	75,2
Dolný Kubín	80,4	80,3	80,3

Liptovský Mikuláš	54,6	54,1	54,1
Námestovo	86,5	86,7	87,3
Ružomberok	91,4	89,6	89,3
<i>Žilinský kraj</i>	<i>102,6</i>	<i>101,3</i>	<i>101,4</i>
Stará Ľubovňa	83,9	74,9	75,1
Kežmarok	82,1	112,5	113,3
Levoča	92,5	79,1	79,3
Poprad	95,1	94,1	94,4
Sabinov	119,4	106,5	107,2
<i>Prešovský kraj</i>	<i>90,2</i>	<i>90,9</i>	<i>91,1</i>
Spišská Nová Ves	166,5	166,6	167,2
Spolu 11 okresov	93,45	92,67	92,97

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Prírodný prírastok

V rozhodujúcej väčšine okresov na území EZÚS TATRY bol zaznamenaný kladný prírodný prírastok, ale v posledných rokoch sú badateľné stále nižšie ukazovatele prírodného prírastku. Týka sa to poľskej aj slovenskej strany. Jediným okresom, kde bol v posledných rokoch zaznamenaný väčší prírodný prírastok, je slovenský okres Poprad. Prírodný úbytok je badateľný v 2 okresoch Žilinského kraja: Liptovský Mikuláš: -26 a Ružomberok: -191.

POLSKÁ STRANA

okres	2010	2011	2012
Gorlice	368	265	240
Limanowa	810	679	614
Myślenice	541	576	468
Nowy Sącz	1215	1175	1092
Nowy Targ	717	661	627
Tatry	133	176	79
Spolu	3784	3532	3120

<i>Malopolské vojvodstvo</i>	<i>7416</i>	<i>5797</i>	<i>4529</i>
------------------------------	-------------	-------------	-------------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	2010	2011	2012
Tvrdošín	151	158	102
Dolný Kubín	13	5	12

Liptovský Mikuláš	16	50	-26
Námestovo	375	506	363
Ružomberok	5	-107	-191
<i>Žilinský kraj</i>	<i>772</i>	<i>1 306</i>	<i>520</i>
Stará Ľubovňa	200	246	106
Kežmarok	690	653	544
Levoča	171	70	63
Poprad	241	141	295
Sabinov	412	405	377
<i>Prešovský kraj</i>	<i>2 432</i>	<i>2 200</i>	<i>1 576</i>
Spišská Nová Ves	455	427	382
Spolu 11 okresov	2729	2127	2027

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Štruktúra obyvateľstva podľa bydliska

Na území EZÚS TATRY na poľskej strane býva skoro 75 % obyvateľov v dedinách a len 25 % v mestách. Na slovenskej strane je tento ukazovateľ menej diferencovaný a dosahuje cca. 55 % pre obyvateľov vidieckych oblastí a 45 % pre obyvateľov miest. Badateľný je minimálny pokles počtu obyvateľov v mestách a nárast počtu obyvateľov na vidieku. Tento trend sa netýka len slovenských okresov Poprad a Liptovský Mikuláš, v ktorých sú najväčšie mestá slovenskej časti regiónu.

POLSKÁ STRANA

okres	spolu		počet obyvateľov v mestách				počet obyvateľov v ostatných obciach			
	2012	2013	2012		2013		2012		2013	
Gorlice	109 265	109 201	36 255	33,18%	36 125	33,08%	73 010	66,82%	73 076	66,92%
Limanowa	128 045	128 545	23 008	17,97%	22 996	17,89%	105 037	82,03%	105 549	82,11%
Myślenice	123 327	123 991	31 337	25,41%	31 342	25,28%	91 990	74,59%	92 649	74,72%
Nowy Sącz	209 988	211 045	37 595	17,90%	37 408	17,73%	172 393	82,10%	173 637	82,27%
Nowy Targ	189 268	189 623	52 958	27,98%	52 809	27,85%	136 310	72,02%	136 814	72,15%
Tatry	67 831	67 847	27 837	41,04%	27 721	40,86%	39 994	58,96%	40 126	59,14%
Spolu	827 724	830 252	208 990	25,25%	208 401	25,10%	618 734	74,75%	621 851	74,90%

<i>Malopolské vojvodstvo</i>	<i>3 354 077</i>	<i>3 360 581</i>	<i>1 639 227</i>	<i>48,87%</i>	<i>1 637 252</i>	<i>48,72%</i>	<i>1 714 850</i>	<i>51,13%</i>	<i>1 723 329</i>	<i>51,28%</i>
------------------------------	------------------	------------------	------------------	---------------	------------------	---------------	------------------	---------------	------------------	---------------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	spolu		počet obyvateľov v mestách				počet obyvateľov v ostatných obciach			
	2011	2012	2011		2012		2011		2012	
Žilinský kraj	689 601	690 121	340 565	49,39%	339 585	49,21%	349 036	50,61%	350 536	50,79%
Tvrdošín	35 908	36 010	16 841	46,90%	16 860	46,82%	19 067	53,10%	19 150	53,18%
Dolný Kubín	39 487	39 499	19 554	49,52%	19 472	49,30%	19 933	50,48%	20 027	50,70%
Liptovský Mikuláš	72 618	72 592	39 483	54,37%	39 498	54,41%	33 135	45,63%	33 094	45,59%
Námestovo	59 885	60 248	7 945	13,27%	7 933	13,17%	51 940	86,73%	52 315	86,83%
Ružomberok	57 953	57 762	28 364	48,94%	28 145	48,73%	29 589	51,06%	29 617	51,27%
Prešovský kraj	815 806	817 382	394 468	48,35%	393 475	48,14%	421 338	51,65%	423 907	51,86%
Stará Ľubovňa	53 034	53 140	19 605	36,97%	19 619	36,92%	33 429	63,03%	33 521	63,08%
Kežmarok	70 845	71 389	25 524	36,03%	25 505	35,73%	45 321	63,97%	45 884	64,27%
Levoča	33 309	33 372	18 871	56,65%	18 869	56,54%	14 438	43,35%	14 503	43,46%
Poprad	104 002	104 297	64 618	62,13%	64 588	61,93%	39 384	37,87%	39 709	38,07%
Sabinov	58 073	58 450	19 141	32,96%	19 176	32,81%	38 932	67,04%	39 274	67,19%
Spišská Nová Ves	97 862	98 244	50 351	51,45%	50 197	51,09%	47 511	48,55%	48 047	48,91%
Spolu 11 okresov	682 976	685 003	310 297	45,43%	309 862	45,24%	372 679	54,57%	375 141	54,76%

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Štruktúra obyvateľstva podľa vekových skupín

Percento obyvateľov v produktívnom veku na území EZÚS TATRY sa nelíši významne od ukazovateľov pre Malopoľské vojvodstvo na poľskej strane a Prešovský kraj a Žilinský kraj na slovenskej strane. Na poľskej strane v roku 2012 dosahoval 66,60 %. Ukazovateľ počtu obyvateľov v predproduktívnom veku je vyšší ako pre celé Malopoľsko a dosahuje 18,59 %, ukazovateľ počtu obyvateľov v poproduktívnom veku je nižší ako v Malopoľskom vojvodstve a tvorí 14,81 %. Na slovenskej strane ukazovateľ počtu obyvateľov v produktívnom veku je 70,13 %. Na území 11 slovenských okresov je badateľný väčší počet obyvateľov v predproduktívnom veku ako v oboch krajoch, pričom tento ukazovateľ dosahuje 19,12 % obyvateľov, je badateľné menšie percento obyvateľov v poproduktívnom veku, ktoré v roku 2012 dosahovalo výšku 10,75 %.

POLSKÁ STRANA

okres	Predproduktívny vek (0 - 14)		Produktívny vek (15 - 59 ženi, 15-64 muži)		Poproduktívny vek (65+)	
	2012					
Myślenice	22 669	18,38%	83 310	67,55%	17 348	14,07%
Gorlice	18 347	16,79%	72 770	66,60%	18 148	16,61%
Limanowa	26 018	20,32%	84 151	65,72%	17 876	13,96%
Nowy Sącz	41 938	19,97%	139 468	66,42%	28 582	13,61%
Nowy Targ	33 841	17,88%	126 590	66,88%	28 837	15,24%
Tatry	11 041	16,28%	45 004	66,35%	11 786	17,37%
Spolu	153 854	18,59%	551 293	66,60%	122 577	14,81%

Malopoľské vojvodstvo	533 407	15,90%	2 241 301	66,82%	579 369	17,28%
-----------------------	---------	--------	-----------	--------	---------	--------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	Predproduktívny vek (0 - 14)		Produktívny vek (15 - 64)		Poproduktívny vek (65+)	
	2012					
Tvrdošín	6 601,00	18,36%	25 807,00	71,77%	3 551,00	9,88%
Dolný Kubín	6 481,00	16,41%	28 447,00	72,03%	4 565,00	11,56%
Liptovský Mikuláš	10 105,50	13,92%	52 122,50	71,79%	10 377,00	14,29%
Námestovo	13 617,00	22,67%	41 730,00	69,47%	4 719,50	7,86%
Ružomberok	8 607,00	14,88%	41 568,50	71,85%	7 682,00	13,28%
<i>Žilinský kraj</i>	<i>109 440,00</i>	<i>15,86%</i>	<i>496 055,50</i>	<i>71,91%</i>	<i>84 365,50</i>	<i>12,23%</i>
Stará Ľubovňa	11 279,00	21,25%	36 612,50	68,97%	5 195,50	9,79%
Kežmarok	17 172,00	24,15%	48 038,50	67,55%	5 906,50	8,31%
Levoča	6 371,00	19,11%	23 410,50	70,22%	3 559,00	10,67%
Poprad	17 307,50	16,62%	74 753,00	71,77%	12 089,00	11,61%
Sabinov	13 128,00	22,53%	39 228,50	67,33%	5 905,00	10,14%
<i>Prešovský kraj</i>	<i>149 858,50</i>	<i>18,35%</i>	<i>575 231,00</i>	<i>70,44%</i>	<i>91 504,50</i>	<i>11,21%</i>
Spišská Nová Ves	20 140,50	20,54%	67 933,00	69,28%	9 979,50	10,18%
Spolu 11 okresov	130 809,50	19,12%	479 651,00	70,13%	73 529,00	10,75%

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Vzdelávanie a trh práce

Na území EZÚS TATRY nie je prístup k vzdelávaniu sťažený. Funguje tu sieť školských zariadení primeraná počtu obyvateľov. Okrem odborných učilíšť a stredných škôl je tu možnosť vzdelávania na vysokých školách. Je viditeľný nárast počtu vysokých škôl – a to štátnych aj neverejných – ktoré ponúkajú predovšetkým štúdium I. stupňa a možnosť získať titul bakalár bez potreby sťahovania sa z rodiska. Takáto situácia poskytuje priaznivé podmienky pre pokračovanie vo vzdelávaní a tým prispieva k zvýšeniu úrovne vzdelania medzi obyvateľmi regiónu.

Systémy vzdelávania v Poľsku a na Slovensku sa medzi sebou líšia. V Poľsku tento systém zahŕňa materské školy, základné školy, základné školy druhého stupňa, stredné školy, pomaturitné školy, umelecké školy a iné vzdelávacie strediská. Školská dochádzka je povinná od 6. do 18. roku života, ale postavenie povinnej školy má iba základná škola a základná škola druhého stupňa. Vo verejných školách je štúdium v rozsahu rámcových vzdelávacích programov bezplatné. Na Slovensku vzdelávací systém predpokladá bezplatné štúdium pre každého na základnej, strednej a (s určitými výnimkami) na vysokých školách. Okrem štátneho vzdelávacieho systému tu fungujú súkromné a cirkevné školy, v ktorých je možné vybrať školné. Vzdelávací systém zahŕňa nižšie uvedené druhy škôl: materské školy, základné školy, gymnáziá, stredné odborné školy, konzervatóriá, školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, základné umelecké školy, jazykové školy.

Materské školy

Predškolská výchova sa v Poľsku vzťahuje na deti vo veku 3 až 6 rokov. Môže sa realizovať v materských školách, predškolských triedach v základných školách a v iných formách predškolskej výchovy. Na 5 a 6-ročné deti sa vzťahuje povinná predškolská dochádzka. Triedy, ktoré navštevujú 5 a 6-ročné deti, sa nazývajú nulté triedy. Na Slovensku sa predškolská dochádzka týka detí vo veku 3 až 6 rokov. Predškolský vek sa začína od 5 roku života.

V posledných rokoch vo všetkých šiestich predmetných okresoch na poľskej strane rastie počet materských škôl a počet detí, ktoré ich navštevujú. Na Slovensku od roku 2011 pozorujeme nárast počtu detí v materských školách, ktorý v posledných 4 rokoch dosahuje cca. 10 %. Predpokladá sa, že tento trend sa bude udržiavať do roku 2017.

POLSKÁ STRANA						
okres	materské školy celkom			materské školy - deti		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	43	45	46	3270	3628	3749
Gorlice	41	41	42	2436	2577	2693
Limanowa	27	30	32	2045	2263	2408
Nowy Sącz	47	49	54	2710	2835	3068
Nowy Targ	37	43	45	2446	2758	3122
Tatry	12	13	14	1146	1141	1281
Spolu	207	221	233	14053	15202	13913
Malopoľské vojvodstvo	923	986	1048	73227	77739	84062

SLOVENSKÁ STRANA				
okres	Materské školy celodenné		Materské školy poldenné	
	triedy	deti	triedy	deti
Dolný Kubín	60	1206	3	37
Liptovský Mikuláš	101	2 026	3	47
Námestovo	62,5	1 348	30,5	600
Ružomberok	81,5	1 583	4	88
Tvrdošín	52	1 157	1	17
<i>Žilinský kraj</i>	<i>933</i>	<i>19 503</i>	<i>70,5</i>	<i>1327</i>
Kežmarok	88	1 902	18	353
Levoča	53	1 074	4	65
Poprad	130	2 787	6	110
Sabinov	77	1 585	14	188
Stará Ľubovňa	66	1 320	9	182
<i>Prešovský kraj</i>	<i>1097</i>	<i>22 323</i>	<i>87</i>	<i>1438</i>
Spišská Nová Ves	131	2 536	6	97
Spolu 11 okresov	902	18 524	98,5	1784

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov;
Ústav informácií a prognóz školstva
<http://www.uips.sk/prehlady-skol/> (stav ku dňu 15. 9. 2013)

Základné školy prvého a druhého stupňa

V Poľsku zahŕňa štúdium na základnej úrovni základnú školu prvého a druhého stupňa a je bezplatné. Šesťročná základná škola prvého stupňa je rozdelená do dvoch trojročných etáp. Na prvej etape – v ročníkoch 1. až 3. určených pre deti vo veku 7 až 10 rokov sa realizuje tzv. včasné školské vzdelávanie. Od 1. septembra 2014 navštevujú 1. triedu deti vo veku 6 rokov. V triedach 4. až 6. sa vzdelávací proces realizuje v rámci predmetov, ktorých vyučovanie je zverené učiteľom odborníkom. V 6. triede žiaci sú povinní zložiť skúšku, ktorá overuje úroveň ich vedomostí a zručností, pričom táto skúška je rovnaká pre všetkých žiakov. Reformou vzdelávacieho systému z roku 1999 bola zavedená trojročná základná škola druhého stupňa [pol. gimnazjum] ako nový typ školy určený pre mládež vo veku 13 až 16 rokov. Vzdelávanie na tejto etape má všeobecný charakter a končí sa tzv. gymnaziálnou skúškou. Výsledok skúšky je jedným z kritérií, ktoré sa berú do úvahy pri náboře do strednej školy.

Na Slovensku štúdium na základnej škole sa týka detí vo veku 6 až 15 rokov. Povinná školská dochádzka sa vzťahuje na deti vo veku 6 až 16 rokov. Povinné vzdelávanie je bezplatné. Základná škola trvá deväť rokov a je dvojstupňová. I. etapa, t. j. ročníky 1. až 4, zahŕňa vzdelávanie na úrovni základnej školy, II. etapa, t. j. ročníky 5. až 9., zahŕňa vzdelávanie na úrovni strednej školy I. stupňa. Pri prechode z I. etapy do II. etapy nie je potrebné zložiť skúšku.

V poľskej časti EZÚS TATRY je v posledných rokoch badateľný pokles počtu základných škôl prvého stupňa a pokles počtu žiakov, ktorí tieto školy navštevujú. Počet základných škôl druhého stupňa ostáva na rovnakej úrovni a predstavuje 237. Stále však klesá počet žiakov v základných školách druhého stupňa. Je to dôsledok poklesu počtu detí a udržiavajúcich sa demografických trendov. Na Slovensku je od roku 2000 viditeľný aj stály pokles počtu žiakov. Od roku 2009 dochádza však k miernemu nárastu počtu nových žiakov v základných školách. Odhaduje sa, že tento trend sa bude udržiavať do roku 2017.

POLSKÁ STRANA

Okres	základné školy prvého stupňa - celkom			základné školy prvého stupňa - žiaci			základné školy druhého stupňa - celkom			základné školy druhého stupňa - žiaci		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	61	61	59	8767	8724	8585	29	29	29	4861	4735	4610
Gorlice	66	64	64	7095	6993	6797	37	37	37	4087	3921	3773
Limanowa	86	86	86	10457	10330	10049	39	39	39	5677	5582	5430
Nowy Sącz	138	137	133	16488	16213	15856	57	57	57	9017	8784	8563
Nowy Targ	112	111	110	13028	12902	12754	51	52	52	7454	7189	7038
Tatry	36	36	36	4185	4125	4113	23	23	23	2239	2185	2130
Spolu	499	495	488	60020	59287	58154	236	237	237	33335	32396	31544

Malopoľské vojvodstvo	1478	1465	1450	203230	202873	199069	746	748	753	114278	110565	107215
-----------------------	------	------	------	--------	--------	--------	-----	-----	-----	--------	--------	--------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	základné školy					
	triedy			žiaci		
	0	1-4	5-9	0	1-4	5-9
Dolný Kubín	0	88	99	0	1 548	1 922
Liptovský Mikuláš	1	134	155	17	2 430	2 823
Námestovo	0	178	206	0	3 380	4 392
Ružomberok	2	122	142	31	2 156	2 619
Tvrdošín	2	92	102	22	1 627	2 051
<i>Žilinský kraj</i>	9	1 486	1 681	115	26 859	33 001
Kežmarok	19	198	188	276	3 754	4 018
Levoča	3	78	79	29	1 415	1 614

Poprad	10	227	232	138	4 175	4 621
Sabinov	8	174	157	99	3 095	3 310
Stará Ľubovňa	11	139	153	139	2 349	2 761
<i>Prešovský kraj</i>	97	1 962	1 975	1 240	34 069	38 636
Spišská Nová Ves	28	253	234	410	4 840	4 686
Spolu 11 okresov	84	1 683	1 747	1 161	30 769	34 817

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva <http://www.uips.sk/prehlady-skol/> (stav k 15. 9. 2013)

Stredné školy

Vzdelávanie na strednej úrovni sa v Poľsku realizuje v troch typoch škôl: odborné učilištia (vzdelávanie trvá 2 – 3 roky a končí sa skúškou a získaním diplomu, ktorý potvrdzuje dosiahnuté odborné kvalifikácie), trojročné všeobecnovzdelávacie školy [pol'. lýceá] (ich ukončenie umožňuje urobiť maturitnú skúšku a získať tak vysvedčenie o maturitnej skúške), štvorročné stredné odborné školy technické (umožňujú získať vysvedčenie o maturitnej skúške, končia sa skúškou, po ktorej študenti získavajú diplom s potvrdením ich odborných kvalifikácií).

Vzdelávanie v stredných školách na Slovensku zahŕňa žiakov vo veku 15 až 19 rokov. Ukončenie 9. triedy základnej školy znamená zároveň ukončenie strednej školy I stupňa. Žiak má tiež možnosť si vybrať a po ukončení 5. triedy základnej školy môže byť prijatý do 1. triedy osemročného gymnázia alebo tanečného konzervatória, ktoré fungujú ako stredné školy II. stupňa.

Žiak, ktorý absolvoval 9. triedu základnej školy, má možnosť pokračovať v štúdiu na strednej škole II. stupňa a vybrať si štúdium na gymnázium (4 roky), konzervatóriu (4 roky) alebo na strednej odbornej škole. Odbornú školu navštevuje študent 3 roky a po zložení odbornej skúšky si môže vzdelanie doplniť, čo trvá 2 roky a končí sa maturitnou skúškou. Žiak si tiež môže vybrať 4-ročnú odbornú školu, ktorá sa končí maturitnou skúškou.

V poľskej časti EZÚS TATRY je viditeľný pokles počtu študentov na stredných školách, čo vedie k zníženiu počtu týchto škôl. Najviac študentov sa vzdeláva v stredných školách technických. Charakteristickou črtou poľskej časti pohraničia je to, že viac študentov si vyberá štúdium v stredných všeobecnovzdelávacích školách ako v odborných.

Gymnázia na Slovensku boli jediným druhom škôl, v ktorých počet žiakov stúpala napriek klesajúcim demografickým trendom. Odhaduje sa však, že do roku 2019 dôjde k poklesu počtu študentov v gymnáziách. Odborné vzdelávanie na Slovensku je dobre rozvinuté, ale počet študentov v stredných školách klesá postupne od polovice 90. rokov.

POLSKÁ STRANA

Okres	odborné učilištia pre mládež bez špeciálnych						odborné učilištia pre mládež - špeciálne						stredné školy technické	
	celkom			žiaci			celkom			žiaci			žiaci	
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2012	2013
Myślenice	6	6	5	1220	1098	977	1	1	1	43	40	28	2391	2296
Gorlice	8	8	7	829	742	722	1	1	1	39	45	47	2355	2236
Limanowa	7	7	7	1268	1175	1142	2	2	2	46	36	40	2517	2637
Nowy Sącz	10	9	8	982	983	1013	0	0	0	0	0	0	2186	1930
Nowy Targ	11	10	10	1925	1840	1745	2	2	2	84	82	78	2538	2555
Tatry	2	3	3	629	602	554	1	1	1	11	13	12	1522	1367
Spolu	44	43	40	6853	6440	6153	7	7	7	223	216	205	13509	13021

Malopolské vojvodstvo	134	133	129	21448	20400	19108	26	27	26	1214	1153	1031	51375	51027
-----------------------	-----	-----	-----	-------	-------	-------	----	----	----	------	------	------	-------	-------

Okres	všeobecné vzdelávacie školy pre mládež bez špeciálnych						všeobecné vzdelávacie školy pre mládež – špeciálne					
	celkom			žiaci			celkom			žiaci		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myšlenice	4	3	3	1808	1676	1564	0	0	0	0	0	0
Gorlice	4	4	4	1790	1741	1639	0	0	0	0	0	0
Limanowa	7	7	6	2298	2163	1926	0	0	0	0	0	0
Nowy Sącz	7	7	7	1830	1659	1506	0	0	0	0	0	0
Nowy Targ	10	10	10	2926	2825	2660	1	1	1	59	53	40
Tatry	4	4	4	614	595	570	1	1	1	22	17	11
Spolu	36	35	34	11266	10659	9865	2	2	2	81	70	51

Malopoľské vojvodstvo	189	187	187	59173	56374	53326	5	6	8	149	135	109
-----------------------	-----	-----	-----	-------	-------	-------	---	---	---	-----	-----	-----

SLOVENSKÁ STRANA

Okres	Gymnázia		Stredné odborné školy		Stredné špeciálne školy	
	Počet škôl	Počet žiakov	Počet škôl	Počet žiakov	Počet škôl	Počet žiakov
Dolný Kubín	3	746	6	1922	0	0
Liptovský Mikuláš	3	1123	9	2518	2	138
Námestovo	1	951	5	1565	2	67
Ružomberok	2	863	5	1653	1	25
Tvrdošín	2	906	3	1435	0	0
<i>Žilinský kraj</i>	<i>30</i>	<i>11 061</i>	<i>62</i>	<i>23 804</i>	<i>12</i>	<i>579</i>
Kežmarok	2	428	5	1 928	2	98
Levoča	2	515	4	1 359	6	177
Poprad	4	1 657	10	4 127	2	115
Sabinov	2	690	3	786	2	53
Stará Ľubovňa	2	632	4	1 131	2	140
<i>Prešovský kraj</i>	<i>40</i>	<i>12 352</i>	<i>77</i>	<i>24 577</i>	<i>33</i>	<i>1 251</i>
Spišská Nová Ves	4	1 310	6	2 589	5	167
Spolu 11 okresov	27	9 821	60	21 013	24	980

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva <http://www.uips.sk/prehlady-skol/> (stav k 15. 9. 2013)

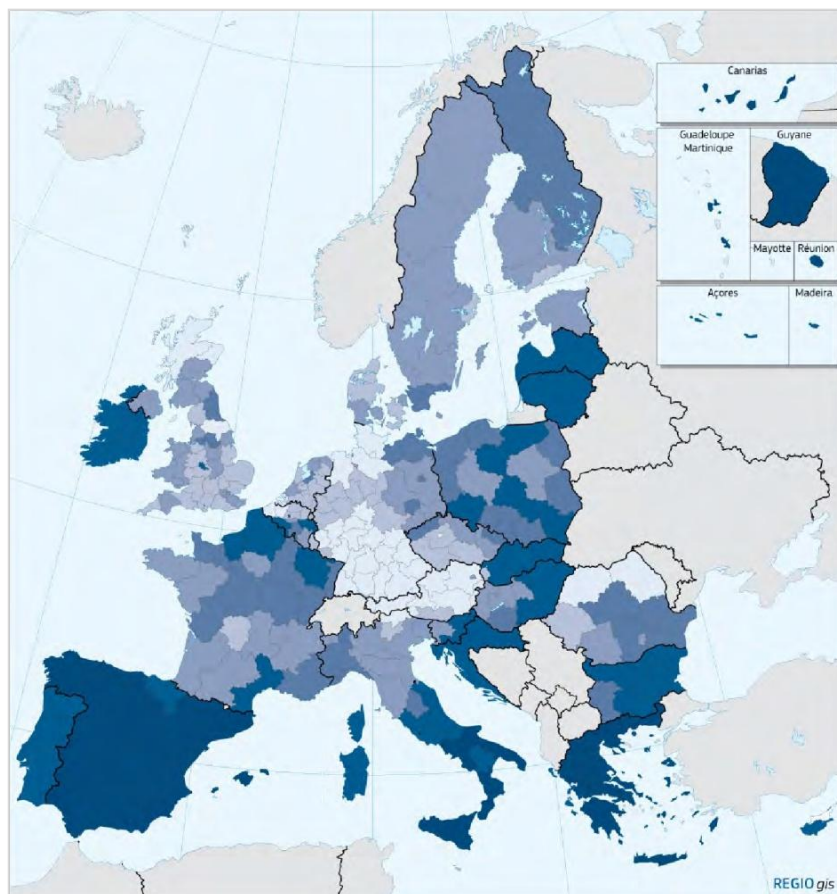
Vysoké školy

V poľskej časti EZÚS TATRY na predmetnom území šiestich okresov pôsobí jedna vysoká štátna škola, je to Podhalská štátna vysoká odborná škola v Nowom Targu, ktorá existuje od roku 2001 a má nižšie uvedené fakulty: architektúry a urbanistiky, anglickej filológie, poľskej filológie, fyzioterapie, územného plánovania, environmentálneho inžinierstva, kozmetológie, ochrany životného prostredia, ošetrovateľstva, zdravotníckeho záchranárstva, cestovného ruchu a rekreácie. Okrem toho vo väčších mestách regiónu – Nowom Targu, Zakopanem, Myšleniciach – pôsobia filiálky vysokých škôl, hlavne krakovských, ktoré ponúkajú denné, diaľkové a postgraduálne štúdium. V týchto školách sa v roku 2012/2013 vzdelávalo viac ako 3.000 študentov. Na poľskej strane je počet vysokých škôl, ktoré sa nachádzajú vo veľkých mestách blízko hranice (ako Krakov či Nowy Sącz), rozhodne väčší ako na slovenskej strane. V celom Malopoľsku si môžu študenti vybrať spomedzi 32 vysokých škôl a 18 detašovaných pracovísk, z ktorých väčšina sa nachádza v Krakove. Okrem toho v Nowom Sączu pôsobí Vysoká škola biznisu National St. Louis, Štátna vysoká odborná škola a Vysoká škola podnikania. Na Slovensku funguje 41 vysokých škôl, z toho 20 verejných, 3 štátne, 13 súkromných a 5 zahraničných. V slovenskej časti EZÚS TATRY sa môžu študenti vzdelávať na dvoch vysokých školách v Ružomberku a v Liptovskom Mikuláši. Okrem toho si môžu vybrať univerzity v Prešove a v Žiline alebo Vysokú školu medzinárodného podnikania v Prešove. Charakteristický je vysoký podiel žien medzi študentmi na území EZÚS TATRY, ktorý presahuje 74 % a je vyšší než v Malopoľsku (59 %) či v Prešovskom kraji (70 %) alebo v Žilinskom kraji (51 %).

POLSKÁ STRANA					SLOVENSKÁ STRANA		
Okres	Vysoké školy	Detašované pracoviská	Študenti celkom	Študenti - ženy	Vysoká škola	Študenti celkom	Študenti - ženy
Myślenice	0	1	950	739	Katolícka univerzita v Ružomberku	6574	5138
Nowy Targ	1	1	2207	1532	Akadémia ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši	289	39
Tatry	0	2	109	89	Spolu	6863	5177
Spolu	1	4	3266	2360	<i>Celkom 3 vysoké školy v Žilinskom kraji</i>	16935	8589
<i>Malopolské vojvodstvo</i>	32	18	189 609	112 352	<i>Celkom 2 vysoké školy v Prešovskom kraji</i>	6931	4863

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov (stav k roku 2013); Ústav informácií a prognóz školstva <http://www.uips.sk/prehlady-skol/> (stav ku dňu 31. 10. 2013)

Registrovaná miera nezamestnanosti

Mapa 2.3 Miera nezamestnanosti, 2013

% pracovnej sily

- < 5
- 5 – 7
- 7 – 9
- 9 – 11
- 11 – 18
- > 18

žiadny údaj

EÚ-28 = 10,8
Zdroj: Eurostat

0 500 km

Okresy, ktoré sa nachádzajú na území EZÚS TATRY, sú charakteristické pomerne vysokou registrovanou mierou nezamestnanosti. Je vyššia aj v porovnaní s inými regiónmi Európskej únie, najmä na slovenskej strane v Prešovskom a Žilinskom kraji.

Zdroj: Európska komisia, Šiesta správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, s. 60.

Na poľskej strane v posledných rokoch postupne rastie počet nezamestnaných osôb a v roku 2013 dosahoval priemer pre šesť predmetných okresov 15,48 %, pri 11,5 % pre celé Malopoľské vojvodstvo a 13,4 % pre celé Poľsko. Najvyššia miera nezamestnanosti bola zaznamenaná v okresoch Limanowa (18,6 %) a Nowy Sącz (17,6 %), a najnižší v okrese Tatry (13,6 %) a Myślenice (13,5 %).

V okresoch slovenskej časti EZÚS TATRY v roku 2013 bol zaznamenaný pokles miery nezamestnanosti v porovnaní k roku 2012, t. j. z 18,38 % na 17,01 %. K najväčšiemu poklesu nezamestnanosti došlo v okrese Sabinov, Spišská Nová Ves a Kežmarok. K neznačnému nárastu nezamestnanosti došlo v okrese Ružomberok a Poprad. Miera nezamestnanosti na predmetnom území je vyššia ako v Žilinskom kraji a nižšia ako v Prešovskom kraji. Je tiež vyššia ako v Slovenskej republike, v ktorej v roku 2013 bola 13,50 %.

POLSKÁ STRANA				SLOVENSKÁ STRANA			
okres	2011	2012	2013	okres	2011	2012	2013
Myślenice	13,2%	14,0%	13,5%	Žilinský kraj	11,91%	12,79%	12,51%
Gorlice	12,6%	13,4%	14,7%	Tvrdošín	13,73%	14,02%	13,6%
Limanowa	18,2%	18,7%	18,6%	Dolný Kubín	14,74%	15,46%	14,21%
Nowy Sącz	17,3%	18,0%	17,6%	Liptovský Mikuláš	12,67%	13,92%	13,84%
Nowy Targ	12,3%	13,8%	14,9%	Námestovo	15,43%	16,82%	14,71%
Tatry	11,5%	12,8%	13,6%	Ružomberok	12,27%	13,35%	13,92%
Spolu	14,18%	15,12%	15,48%	Prešovský kraj	18,95%	20,66%	19,35%
Malopoľské vojvodstvo	10,5%	11,4%	11,5%	Stará Ľubovňa	14,56%	16,73%	14,36%
Poľsko	12,5%	13,4%	13,4%	Kežmarok	28,66%	30,06%	27,81%
				Levoča	18,48%	21,65%	21,22%
				Poprad	12,33%	12,62%	13,9%
				Sabinov	26,75%	28,44%	23,68%
				Spišská Nová Ves	18,83%	19,14%	15,91%
				Spolu 11 okresov	17,13%	18,38%	17,01%
				Slovensko	13,59%	14,44%	13,50%

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov, Databáza regionálnej štatistiky

Priemerná mesačná hrubá mzda

Priemerná mesačná hrubá mzda v EZÚS TATRY je rozdielna na poľskej a slovenskej strane, ale v posledných rokoch pravidelne stúpa. Na poľskej strane pre šesť predmetných okresov dosahuje hrubú hodnotu 2.878,89 PLN a je nižšia ako priemer pre Malopoľské vojvodstvo a pre celé Poľsko. Najvyššie mzdy sa zaznamenávajú v okrese Tatry, najnižšie v okrese Nowy Targ. Na slovenskej strane v 11 okresoch EZÚS TATRY rastie priemerná mzda v posledných rokoch (v roku 2012 bolo 729 EUR) a je vyššia ako priemer pre Slovenskú republiku (689 EUR v roku 2012). Táto priemerná mzda je neznačne vyššia ako v Prešovskom kraji, ale je oveľa nižšia ako v Žilinskom kraji. Najvyššia mzda sa zaznamenáva v okrese Ružomberok (895 EUR), Poprad (790 EUR), Liptovský Mikuláš (767 EUR) a Spišská Nová Ves (752 EUR).

POLSKÁ STRANA (v PLN)				SLOVENSKÁ STRANA (v EUR)			
okres	2010	2011	2012	okres	2010	2011	2012
Myślenice	2752,84	2783,41	2799,36	Žilinský kraj	759	801	830
Gorlice	2632,27	2726,96	2847,79	Tvrdošín	629	673	696
Limanowa	2604,64	2764,04	2865,98	Dolný Kubín	707	706	742
Nowy Sącz	2610,04	2753,73	2810,22	Liptovský Mikuláš	676	754	767
Nowy Targ	2562,74	2683,81	2784,19	Námestovo	596	632	665
Tatry	2801,91	3025,93	3165,78	Ružomberok	815	855	895
Spolu	2660,74	2789,65	2878,89	Prešovský kraj	659	697	715
Malopoľské vojvodstvo	3169,90	3332,98	3456,16	Stará Ľubovňa	621	651	670
Poľsko	3 224,98	3399,52	3521,67	Kežmarok	611	620	635
				Levoča	672	740	735
				Poprad	738	755	790

Sabinov	620	669	678
Spišská Nová Ves	652	726	752
Spolu 11 okresov	667	707	729
Slovensko	659	665	689

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov, Databáza regionálnej štatistiky

Štruktúra zamestnania podľa odvetví

Na poľskej strane výrazne prevláda zamestnanosť v odvetví spojenom s poľnohospodárstvom a lesníctvom. Na predmetnom území šiestich okresov dosahovalo v roku 2012 až 51,53 %, pri 27,69 % pre Malopoľsko a 21,64 % pre celé Poľsko. Zamestnanie v priemysle dosahovalo 17,08 % a tento ukazovateľ je nižší ako v Malopoľskom vojvodstve (23,67 %) alebo v celom Poľsku (27,50 %). V oblasti služieb, ako je obchod, turistické služby, doprava, finančná činnosť či realitný trh, bola miera zamestnanosti na úrovni 31,39 %. V posledných rokoch vidíme pokles počtu zamestnaných v poľnohospodárskom odvetví pri súčasnom málom náraste zamestnanosti v priemysle a čoraz väčšom počte zamestnaných v oblasti služieb.

Pritom v 11 okresoch slovenskej časti EZÚS v roku 2012 dosahovalo zamestnanie v priemysle 32,30 % zo všetkých zamestnaných, v obchode – 12,08 %, v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove – 4,13 %, v ostatných odvetviach – 51,48 %. Percento osôb zamestnaných v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove je oveľa vyššie ako v Žilinskom kraji a Prešovskom kraji a v celej Slovenskej republike. Vyššie je tiež percento osôb zamestnaných v priemysle. Nižšie je však percento osôb zamestnaných v obchode a ostatných odvetviach.

POLSKÁ STRANA

okres	celkom	poľnohospodárstvo, lesníctvo, poľovníctvo a rybolov		priemysel a stavebníctvo		obchod; oprava motorových vozidiel; doprava a skladovanie; ubytovacie a stravovacie služby; informácie a komunikácia		finančné a poisťovacie činnosti; činnosti v oblasti nehnuteľností		ostatné služby	
Gorlice	34344	18812	54,78%	6279	18,28%	2750	8,01%	336	0,98%	6167	17,96%
Limanowa	38110	23054	60,49%	5748	15,08%	3020	7,92%	369	0,97%	5919	15,53%
Myślenice	30936	13916	44,98%	7159	23,14%	3579	11,57%	270	0,87%	6012	19,43%
Nowy Sącz	49910	27265	54,63%	9119	18,27%	4995	10,01%	385	0,77%	8146	16,32%
Nowy Targ	45301	21486	47,43%	7392	16,32%	6624	14,62%	524	1,16%	9275	20,47%
Tatry	17176	6653	38,73%	1161	6,76%	4039	23,52%	346	2,01%	4977	28,98%
Spolu	215777	111186	51,53%	36858	17,08%	25007	11,59%	2230	1,03%	40496	18,77%

Malopoľské vojvodstvo	981537	271748	27,69%	232292	23,67%	178578	18,19%	29037	2,96%	269882	27,50%
Poľsko	10910538	2360975	21,64%	3000581	27,50%	2021339	18,53%	428976	3,93%	3098667	28,40%

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov, stav v roku 2012

SLOVENSKÁ STRANA

Okres	Celkom	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov		Priemysel		Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov		Ostatné služby	
Žilinský kraj	147 218	3 692	2,51%	48 016	32,62%	21 860	14,85%	73 650	50,03%
Tvrdošín	5 115	365	7,14%	2 083	40,72%	665	13,00%	2 002	39,14%
Dolný Kubín	8 701	566	6,50%	3 755	43,16%	511	5,87%	3 869	44,47%

Liptovský Mikuláš	16 148	546	3,38%	5 360	33,19%	2 032	12,58%	8 210	50,84%
Ružomberok	9 408	226	2,40%	2 472	26,28%	963	10,24%	5 747	61,09%
<i>Prešovský kraj</i>	<i>137 901</i>	<i>5 194</i>	<i>3,77%</i>	<i>37 209</i>	<i>26,98%</i>	<i>17 404</i>	<i>12,62%</i>	<i>78 094</i>	<i>56,63%</i>
Stará Ľubovňa	7 051	723	10,25%	1 368	19,40%	542	7,69%	4 418	62,66%
Kežmarok	9 677	404	4,17%	3 511	36,28%	1 773	18,32%	3 989	41,22%
Levoča	4 074	333	8,17%	350	8,59%	180	4,42%	3 211	78,82%
Poprad	27 737	643	2,32%	8 570	30,90%	3 283	11,84%	15 241	54,95%
Sabinov	5 556	202	3,64%	2 270	40,86%	354	6,37%	2 730	49,14%
Spišská Nová Ves	20 003	683	3,41%	6 913	34,56%	3 409	17,04%	8 998	44,98%
Spolu 11 okresov	113 470	4 691	4,13%	36 652	32,30%	13 712	12,08%	58 415	51,48%
<i>Slovenská republika</i>	<i>1 307 830</i>	<i>38 347</i>	<i>2,93%</i>	<i>366 743</i>	<i>28,04%</i>	<i>181 961</i>	<i>13,91%</i>	<i>720 779</i>	<i>55,11%</i>

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky, stav v roku 2012

Životné prostredie

Środowisko naturalne obszaru słowacko-polskiego pogranicza, który obejmuje EUWT TATRY charakteryzuje się zachowanymi ekosystemami z wysoką bioróżnorodnością i występowaniem rzadkich gatunków roślin i zwierząt, co znajduje odzwierciedlenie w ilości terenów chronionych. Przeważają tutaj tereny górskie i leśne, charakteryzujące się urozmaiconymi warunkami i prawie nieskażonym środowiskiem naturalnym. Występuje tu wiele gatunków roślin i zwierząt rzadkich, chronionych oraz zagrożonych, które spotkać można zarówno na obszarach poddanych pod ochronę, jak i poza nimi. Obszar wokół Tatr należy do najbardziej chronionych obszarów na terenie Polski i Słowacji, o czym świadczy liczba prawnie chronionych obszarów.

Obszary chronione

Formami ochrony przyrody są parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000 i pomniki przyrody.

Obszary chronione o powierzchni większej niż 1000 ha to **parki narodowe i krajobrazowe**. W sumie na obszarze EUWT TATRY występuje aż 9 parków narodowych i 2 parki krajobrazowe, których łączna powierzchnia wynosi 286.466,56 ha. W polskiej części znajduje się 5 spośród 23 polskich parków narodowych, z których Babiogórski i Tatrzański są Światowymi Rezerwatami Biosfery UNESCO. Ich łączna powierzchnia wynosi 53.392,86 ha. Ponadto istnieje tutaj również Popradzki Park Krajobrazowy utworzony w Beskidzie Sądeckim. W słowackiej części EUWT TATRY występują 4 z 9 słowackich parków narodowych o łącznej powierzchni 119.943 ha. Znajduje się tutaj także jeden z 14 słowackich parków krajobrazowych Górna Orava o powierzchni blisko 60.000 ha.

STRONA POLSKA

Park narodowy	Powierzchnia (ha)	Rok utworzenia
Babiogórski Park Narodowy	3 390,5	1954
Gorczański Park Narodowy	7 030,0	1981
Magurski Park Narodowy	19 439,0	1995
Pieniński Park Narodowy	2 346,2	1932
Tatrzański Park Narodowy	21 187,16	1954
<i>23 parki narodowe w Polsce</i>	<i>316 748,4</i>	<i>---</i>

Popradzki Park Krajobrazowy	54 392,7	1987
-----------------------------	----------	------

Źródło: *Parki Narodowe w Polsce. Działalność organizacyjna i finansowanie w 2009, Departament Ochrony Przyrody, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2010.*

STRONA SŁOWACKA

Parki narodowe	Powierzchnia (ha)	Rok utworzenia
Tatranský národný park	73 800	1949
Národný park Malá Fatra	22 630	1988
Národný park Slovenský raj	19 763	1988
Pieninský národný park	3 750	1967
<i>9 parków narodowych na Słowacji</i>	<i>317 890</i>	<i>---</i>

Park Krajobrazowy Horná Orava	58 738	1979
-------------------------------	--------	------

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky (Národné parky a chránené krajinné oblasti k 31. 12. 2012. Životné prostredie v SR - vybrané ukazovatele v rokoch 2008 – 2012)

Poza parkami narodovými i krajobrazovými istotne znaczenie v ochrane i zachovaní životného prostredia majú **rezerваты prírody**. Obejmujú one oblasti zachované v stave prírodnom alebo málo zmenenom, gatunki rastlín alebo zvierat a zložky prírody nezožijenej, odlišujúce sa špecifickými hodnotami prírodnými, vedeckými, kultúrnymi alebo estetickými krajobrazovými. V polskej časti EÚWT TATRY na omávanom území 6 powiatów zlokalizovaných sú 34 rezerваты

prírody medzi 83 nachádzajúcich sa v Małopolsce (stan na koniec 2013 r.). Po strane slovenskej zlokalizovaných je 76 narodových rezerwatów prírody medzi 114 v Kraju Preszovskom i Żylińskim i 11 v powiecie Spiska Nowa Wieś oraz 67 rezerwatów prírody medzi 119 nachádzajúcich sa v oboch tých Krajach i 5 v powiecie Spiska Nowa Wieś.

Inou formou ochrany prírody stanovia **pomniki prírody**, ktorých po polskej strane EÚWT TATRY zlokalizovaných je 473 z 2209 nachádzajúcich sa v Małopolsce. Natomiast po slovenskej strane 21 narodových pomníkov prírody medzi 22 v Kraju Preszovskom i Żylińskim oraz 3 v powiecie Spiska Nowa Wieś, a także 43 pomniki prírody medzi 73 zlokalizovaných v Kraju Preszovskom i Żylińskim i 6 v powiecie Spiska Nowa Wieś.

Ponadto v polskej časti EÚWT TATRY nachádza sa 1 medzi 10 małopolských **obszarów chronionego krajobrazu**, a mianovite Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, obejmujący większość obszarów powiatów nowotarskiego, nowosądeckiego, limanowskiego, gorlickiego i tatrzańskiego. Z kolei v slovenskej časti zlokalizovaných je 9 chronionych obszarów z 20 v Kraju Preszovskom i Żylińskim oraz 1 v powiecie Spiska Nowa Wieś.

Tak duża liczba różnorodnych form ochrany przyrody świadczy o wybitnych walorach środowiska naturalnego polskosłowackiego obszaru EÚWT TATRY.

Dane na koniec 2013 r. na podstawie:

Centralny rejestr form ochrony przyrody (CRFOP) <http://crfop.gdos.gov.pl>

Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR <http://uzemia.enviroportal.sk/>

Obszary NATURA 2000

Natura 2000 to nazwa systemu chronionych obszarów państw członkowskich Unii Europejskiej. Głównym jego celem jest zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, które jest ważne nie tylko dla konkretnego kraju, ale dla całej Unii. System ten ma zapewnić ochronę najwarteściowszych i najbardziej zagrożonych gatunków roślin, wolno żyjących zwierząt oraz biotopów występujących na obszarze całej Unii Europejskiej, a dzięki temu zachować jej biologiczną różnorodność.

Obszary chronione w ramach sieci Natura 2000 wyznaczane są przez kraje członkowskie Unii Europejskiej zgodnie z zapisami zawartymi w Dyrektywie 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwanej dyrektywą ptasią) oraz Dyrektywie 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (zwanej dyrektywą siedliskową).

Na omávanym obszarze EÚWT TATRY nachádza sa v sumie 130 obszarów wpisanych do sieci Natura 2000, w tym 17 obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Po strane polskiej zlokalizowanych je 40 obszarów medzi 99 występujących w województwie małopolskim, w tym:

Obszary specjalnej ochrony ptaków (7 spośród 11 w województwie małopolskim):

Babia Bóra, Beskid Niski, Gorce, Pasma Policy, Pieniny, Tatry, Torfowiska Orawsko-Nowotarskie

Specjalne obszary ochrony siedlisk (33 spośród 88 w województwie małopolskim):

Bednarka; Biała Tarnowska; Białowodzka Góra nad Dunajcem; Czarna Orawa; Dolina Białki; Górny Dunajec; Krynica; Lubogoszcz; Luboń Wielki; Łabowa; Łąki koło Kasiny Wielkiej; Łososina; Małe Pieniny; Nawojowa; Niedzica; Ochotnica; Ostoja Babiogórska; Ostoja Gorczańska; Ostoja Magurska; Ostoja Popradzka; Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego; Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca; Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego;

Pieniny; Podkowce w Szczawnicy; Polana Biały Potok; Raba z Mszanką; Środkowy Dunajec z dopływami; Tatry; Torfowiska Orawsko-Nowotarskie; Tylmanowa; Uroczysko Łopień; Źródlika Wisłoki.

Po stronie słowackiej znajduje się 90 obszarów spośród 151 zlokalizowanych w Kraju Preszowskim i Kraju Żylińskim, w tym:

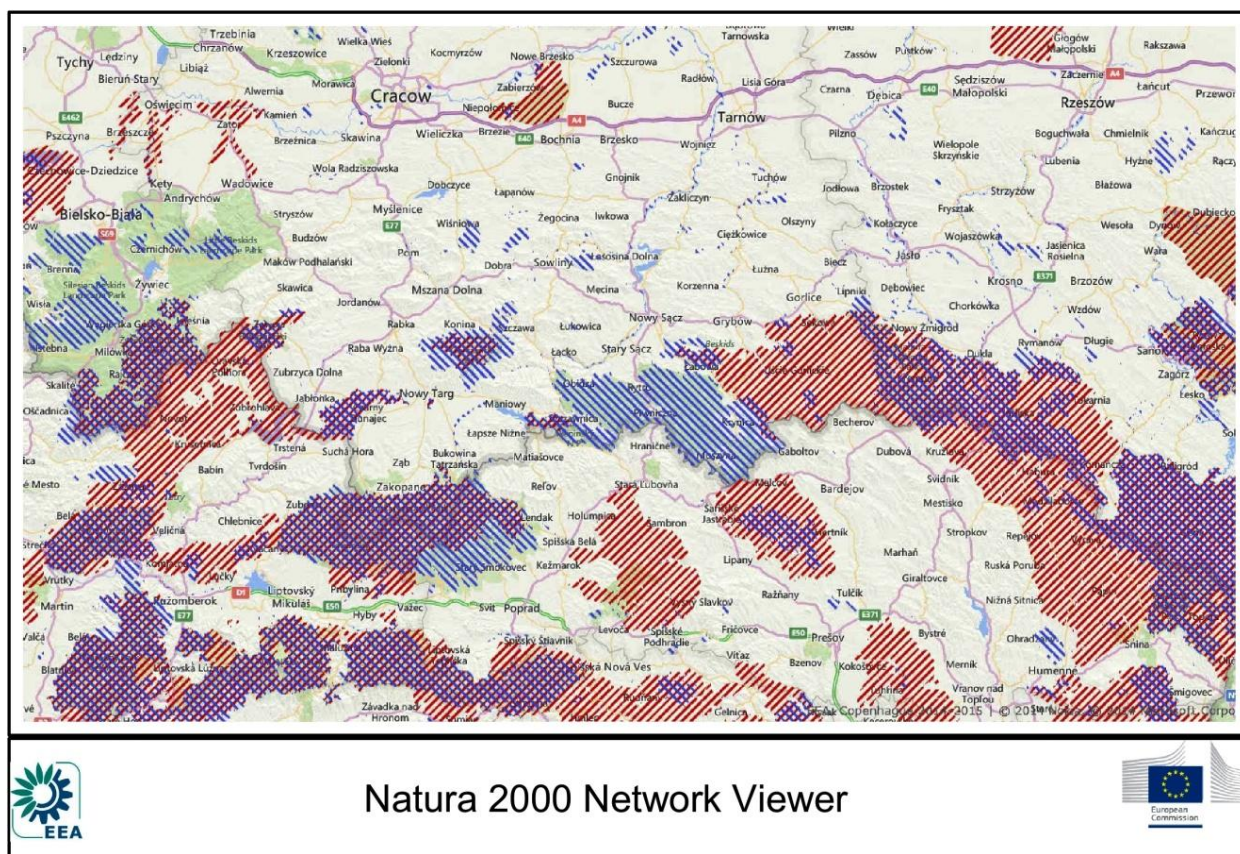
Obszary specjalnej ochrony ptaków 10 spośród 13 w Kraju Preszowskim i Żylińskim:

Górna Orawa; Mała Fatra; Niżne Tatry; Tatry; Góry Wołowskie; Słowacki Raj; Tatry; Góry Choczańskie; Čergov; Góry Lewockie

Specjalne obszary ochrony siedlisk 80 spośród 138 w Kraju Preszowskim i Żylińskim :

- Na terenie Pienińskiego Parku Narodowego (PIENAP):
Beliansky potok; Veľké osturnianske jazero; Malé osturnianske jazerá; Torysa; Pieniny; Plavečské štrkoviská; Pieninské bradlá; Osturniansky potok
- W Tatrzańskim Parku Narodowym (TANAP):
Gánovské slaniská; Spišskoteplické slatiny; Belá; Hybica; Biely Váh; Belianske lúky; Medzi bormi; Blatá; Prosečné; Hybická tiesňava; Pastierske; Švihrová; Váh; Choč; Pod Suchým hrádkom; Tatry; Machy; Poprad; Primovské skaly; Poš
- W Parku Krajobrazowym „Górna Orawa”
Rašeliniská Oravskej kotliny; Pramene Hruštinky; Rašeliniská Oravských Beskyd; Pilsko; Babia hora; Slaná voda; Rašeliniská Bielej Oravy; Zimník; Jelešňa; Orava; Oravská vodná nádrž; Ústie Bielej Oravy; Koleňová; Macangov; Beskyd; Hruštínska hoľa; Vasilovská hoľa
- Na terenie Parku Narodowego Niżne Tatry (NAPANT):
Tlstá; Jelšie; Chraste; Demänovská slatina; Červený grúň; Sliáčske travertíny; Salatín; Turková; Skribňovo; Kráľovohoľské Tatry; Jelšie; Sliáčske travertíny; Salatín; Kráľovohoľské Tatry
- Na obszarze Parku Narodowego Słowacki Raj:
Spišskopodhradské travertíny; Spišskopodhradské stráne; Ordzovianska dubina; Rajtopfky; Levočská dubina; Dravčianska stráň; Jereňaš; Horný tok Hornádu; Vydrnícka slatina
- Na obszarze Parku Narodowego Mała Fatra:
Varínka; Kozol; Kl'ak; Zázrivské lazy; Malá Fatra; Močiar; Šujské rašelinisko; Šíp; Uholníky; Strečnianske meandre Váhu; Slnčné skaly.

Poniżej przedstawiamy mapę obrazującą występowanie obszarów Natura 2000 na polsko-słowackim pograniczu

specjalnej obszary ochrony siedlisk, tzw. obszary „siedliskowe” S00

obszary specjalnej ochrony ptaków, tzw. obszary „ptasie” OS0

Źródło: natura2000.eea.europa.eu

Lesy

Ekosystemy leśne odgrywają kluczowe zadanie i zajmują niezastąpioną pozycję przy tworzeniu i ochronie środowiska naturalnego w kraju oraz przy utrzymywaniu ekologicznej stabilności terenów. Wskaźnik zalesienia obszaru EUWT TATRY wynoszący około 41% po stronie polskiej i około 50% po stronie słowackiej kwalifikuje go na jedno z pierwszych miejsc wśród krajów Unii Europejskiej i świata. Lasy stanowią jednocześnie odnawialne naturalne źródło surowca drzewnego i pozostałych produktów.

POLSKÁ STRANA						
okres	Lesné pozemk (ha)			Lesnatost' %		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	23 911,8	23 869,5	23 873,3	35,4	35,3	35,3
Gorlice	42 367,7	42 304,1	42 392,2	43,4	43,3	43,4
Limanowa	36 936,0	36 901,0	36 899,4	38,6	38,6	38,6
Nowy Sącz	68 369,7	68 527,3	68 596,2	43,6	43,6	43,7
Nowy Targ	54 940,1	55 726,6	54 982,6	37,1	37,6	37,1
Tatry	22 992,3	22 983,6	22 983,6	48,3	48,3	48,3
Spolu	249 517,6	250 312,1	249 727,3	41,07	41,12	41,07
<i>Malopolské vojvodstvo</i>						
	438 933,0	439 831,8	439 421,1	28,6	28,6	28,6

SLOVENSKÁ STRANA		
okres	Lesné pozemk (ha)	Lesnatost' %
<i>Žilinský kraj</i>	379 312	55,9
Tvrdošín	21 466	45,1
Dolný Kubín	22 224	44,4
Liptovský Mikuláš	80 694	60,2
Námestovo	33 589	48,2
Ružomberok	42 447	65,9
<i>Prešovský kraj</i>	440 800	49,2
Stará Ľubovňa	32 349,0	42,1
Kežmarok	32 227	53,4
Levoča	16 509,0	35,1
Poprad	76 835	69,3
Sabinov	17 883,0	36,9
Spišská Nová Ves	33 033	56
Spolu 11 okresov	409 256,0	50,6

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov; www.forestportal.sk Súhrnne informácie o lesoch SR (SISL) so stavom k 31. 12. 2011

Vody

Územie EZÚS TATRY patrí do úmoria Baltského mora povodím Visly a do úmoria Čierneho mora povodím Dunaja.

1. Do povodia Visly patrí:
  - rieka Dunajec, ktorá odvádza vody zo severovýchodných svahov Vysokých a Belianskych Tatier, Novotarskej kotliny a zo severných svahov Spišskej Magury,
  - rieka Poprad, ktorá odvodňuje južné svahy Vysokých a Belianskych Tatier, Spišskej Magury, severné svahy Kozích chrbtov, Nízkych Tatier a Levočských vrchov, západné časti Spišskoňariánskeho medzihoria a Ľubovniansku vrchovinu.
2. Do povodia Dunaja patrí:
  - rieka Hornád so svojimi prítokmi, ktorá odvodňuje časť Kozích chrbtov, Levočských vrchov Nízkych Tatier a Volovských vrchov,
  - rieka Váh ktorá odvádza vody z časti Vysokých, Západných a Nízkych Tatier, Chočských vrchov,
  - rieka Orava, ktorá sa vlieva do Váhu a odvodňuje celú Oravu.

Celé územie regiónu Tatry je neobyčajne bohaté na výskyt minerálnych a termálnych vôd. Pre každú krajinu, v ktorej sa nachádzajú, majú veľký zdravotnícky, hospodársky a spoločenský význam.

Stav životného prostredia

Neustály rozvoj vodovodnej a kanalizačnej siete upravil vznikanie a vynovovanie čistiarní odpadových vôd, ktoré využíva čoraz väčšie množstvo obyvateľstva. Rovnako pre komunálne, ako aj priemyselné použitie, voda sa získava z povrchových aj podzemných zdrojov, hoci komunálne hospodárstvo vo veľkej miere stavia na povrchovej vode. Preto aj ochrana povodí vôd nad zdrojmi pitnej vody má veľmi veľký význam pre tento región. Wiele transgranicznych inwestycji w zakresie ochrony wód pogranicza zostało zrealizowanych w ostatnich latach ramach transgranicznych programów finansowanych przez Unię Europejską. V rámci spoločných investícií bolo tiež zabezpečené zlepšenie kvality vody hlavných riek tejto oblasti: Poprad a Orava. Bol postavený systém čistiarní odpadových vôd v rámci projektu Čistá rieka Poprad a v doline Polhoranky, vo Wysowej Zdroji, Lipnici Wielkiej a Lipnici Małej. V jednotlivých lokalitách obcí Jablonka a Lipnica Wielka, v meste Trstená a v obci Štefanov nad Oravou bola vybudovaná splašková kanalizácia. Moderná čistiareň odpadových vôd vznikla tiež v Podwilku, dve biologické čistiarne odpadových vôd v lokalite Kiczory a v obci Štefanov nad Oravou. Bola realizovaná výstavba kanalizačných systémov v obciach v povodí rieky Poprad: Wierchomla a Forbasy. Bola vybudovaná kanalizácia v Żegiestowe. Bol rozšírený vodovodný a kanalizačný systém v Szczawnici a Spišskej Belej. Splašková kanalizácia a vodovod boli vybudované tiež v lokalitách obce Muszyna a Mikroregiónu Minčol, v obci Čirč bola postavená čistiareň odpadových vôd.

Podiel obyvateľov napojených na čistiarne odpadových vôd (%)			
POLSKÁ STRANA			
okres	2010	2011	2012
Myślenice	35,2	36,8	39,3
Gorlice	42,9	45,3	47,3
Limanowa	26,7	28,7	31,7
Nowy Sącz	28,8	29,1	30,6
Nowy Targ	52,8	53,9	54,4
Tatry	55,3	66,8	68,7
Malopolské vojvodstvo	55,4	56,9	58,1

Čistiarne odpadových vôd			
SLOVENSKÁ STRANA			
	2010	2011	2012
Žilinský kraj	69	69	71
Prešovský kraj	142	143	148
Slovensko	607	616	631

Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť (%)							
POĽSKÁ STRANA				SLOVENSKÁ STRANA			
okres	2010	2011	2012		2010	2011	2012
Myślenice	34	37,3	39,8	Žilinský kraj	60	60,6	62,2
Gorlice	41,2	44,4	44,8	Prešovský kraj	57,2	59,2	60,8
Limanowa	23,6	26,6	28,5	<i>Slovensko</i>	<i>60,4</i>	<i>61,6</i>	<i>62,4</i>
Nowy Sącz	25,8	27,1	28,3				
Nowy Targ	46,7	49,2	50				
Tatry	58,6	60,2	60,8				
<i>Malopoľské vojvodstvo</i>	<i>52,7</i>	<i>54,5</i>	<i>55,1</i>				

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov (%)							
POĽSKÁ STRANA				SLOVENSKÁ STRANA			
okres	2010	2011	2012		2010	2011	2012
Myślenice	59,2	59,5	59,9	Žilinský kraj	88,8	89	89,5
Gorlice	35,7	36,1	36,6	Prešovský kraj	78,3	79,3	78,8
Limanowa	42,9	43,5	43,9	<i>Slovensko</i>	<i>86,6</i>	<i>86,9</i>	<i>87</i>
Nowy Sącz	43,3	43,9	44,4				
Nowy Targ	47	47,2	47,4				
Tatry	63,6	63,7	64,6				
<i>Malopoľské vojvodstvo</i>	<i>75,7</i>	<i>76</i>	<i>76,3</i>				

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov; Databáza regionálnej štatistiky

Kultúrne dedičstvo a cestovný ruch

Kultúrne dedičstvo

Na území poľsko-slovenského pohraničia sa už od stredoveku vzájomne prelínali vplyvy mnohých národov a kultúr: poľskej, slovenskej, maďarskej, nemeckej, židovskej, lemkovskej a rómskej. Ich stopy nachádzame v umení, jazyku, folklóre, architektúre a zvykoch tohto regiónu. Ony vypovedajú o jeho unikátnej hodnote a rôznorodosti. Aj pôsobenie iných kultúr vplyva na charakter súčasnej podoby pohraničia.

Svedectvom historického a kultúrneho dedičstva tohto územia sú početné pamiatkové objekty – staromestské komplexy, zámky, paláce, kúrie, kláštory, chrámy, pútnické miesta, drevené kostolíky a cerkvi. Veľa z týchto pamiatok bolo zapísaných do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Pamiatkovými objektmi zapísanými do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO v poľskej časti EZÚS TATRY sú od roku 2003 drevené kostoly v Sękowej, Binarowej a Dębne Podhalańskom a od roku 2013 drevené cerkvi karpatského regiónu, o. i. cerkev sv. Paraskev v Kwiatoni, cerkev sv. Jakuba v Powroźniku, cerkev Starostlivosti Matky Božej v Owczarach, cerkev sv. Michala Archanjela v Brunarách. Na slovenskej strane boli v roku 1993 do tohto zoznamu zapísané Spišský hrad spolu s mestečkom Spišské Podhradie a cirkevným mestečkom Spišská Kapitula, katedrála sv. Martina v Spišskej Kapitule, kostol v obci Žehra, Rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec. V roku 2008 pribudli drevené kostoly Karpatského oblúka, vrátane o. i. rímskokatolíckeho kostola v Tvrdošíne, evanjelické artikulárne kostoly v Kežmarku a Leštínach. V roku 2009 do Zoznamu bola zapísaná Levoča.

Charakteristické pre región sú drevené stavby – kostoly, cerkvi, kúrie, remeselnícke domy a vidiecke chaty. Veľmi diferencované drevené staviteľstvo bolo aj na vidieku. Dnes môžeme obdivovať jednotlivé budovy v skanzenoch v Nowom Sączy, Zubrzyca Górnej a Szymbarku a na slovenskej strane v múzeách ľudovej architektúry – skanzenoch v Starej Ľubovni a Pribyline, rezerváciách ľudovej architektúry Ždiar, Osturňa, Podbiel, v liptovských obciach Východná, Važec, Hybe, Liptovské Sliače, Liptovská Osada. Na Slovensku za pozornosť stoja tiež mestské pamiatkové rezervácie v Kežmarku, Podolínci, Levoči, Spišskej Soboti.

Pestré a obyvateľmi stále udržiavané je ľudové umenie – tradičné zvyky a obrady, hudobný a tanečný folklór a tiež remeslo. Dodnes pôsobí množstvo regionálnych súborov, ľudoví umelci prezentujú svoje umenie na mnohých jarmokoch a folklórnych festivaloch.

Bohatú a pestrú históriu tohto regiónu potvrdzujú zachované pamiatky. Medzi nimi za zmienku stoja hrady a mestečká, ktoré sú rozptýlené na Spiši, Orave, Liptove, Podhalí a v Sandecku. Hrady strážili mestečká a obchodné cesty. Mimoriadne veľa veľkolepých hradov sa zachovalo na slovenskej strane – na Spiši: Spišský hrad zapísaný do zoznamu UNESCO, hrad v Kežmarku, Starej Ľubovni, Kláštorskú, Červenom Kláštore, Hrabušický hrad, Markušovský hrad, Strážky pri Kežmarku, na Liptove – hrad Likava, Liptovský Hrádok, Liptovský hrad, na Orave – Oravský hrad v obci Oravský Podzámok. Na poľskej strane sa najznámejší hrad nachádza v Nedeci, ale sa zachovali aj zrúcaniny iných hradov pri rieke Dunajec, a to o. i. hradu v Czorsztyne, hrad Pieniny pod štítom Hradného vrchu v Pieninách, zrúcaniny hradu v Rytre pri rieke Poprad, Zrúcaniny hradu v Muszyne a v okrese Myšlenice sa nachádza hrad v Dobczyciach.

Pre turistov, ale aj na vzdelávacie účely sa vytvárajú tematické kultúrne cesty, o. i.:

- Gotická cesta, ktorá prebieha cez Poľsko, Slovensko a Maďarsko s najdôležitejšími objektmi v poľskej časti územia EZÚS TATRY: drevenými kostolmi na Podhalí, honosnými kamennými stavbami na poľskom Spiši a sídlami magnátov a šľachticov. Gotická cesta vedie cez mestá a obce: Nowy Targ – Łopuszna – Harkłowa – Frydman – Dębno Podhalańskie – Kluszkowce – Czorsztyń – Grywałd – Niedzica – Kacwin – Łapsze Niżne – Łapsze Wyżne – Trybsz – Krempachy – Ludźmierz. Na slovenskej strane cesta zahŕňa 17 obcí, k najdôležitejším pamiatkam, ktoré sa na nej nachádzajú, patria: chrám sv. Jakuba v Levoči, Spišský hrad, rímskokatolícky kostol v Žehre, Červený Kláštor, pamiatky mesta Kežmarok, najkrajšie a najcennejšie pamiatkové kostoly Spiša,

- Medzinárodná cesta karpatských zbojníkov, ktorá prechádza 5 krajinami (Poľsko, Slovensko, Česko, Ukrajina, Rumunsko),
- Cesta lemkovských cerkví, ktoré možno obdivovať v Krynici-Zdroji, Bereste, Polanách, Piorunke, Czyrnej, Mochnaczke, Tyliczi, Muszynke, Wojkowej, Powroźniku,
- Malopoľská cesta drevenej architektúry, ktorá vedie cez Podhalie, Spiš a Sandecko. Na jej trase sa nachádzajú drevené kostoly a lemkovské cerkvi, o. i. v Andrzejówke, Miliku, Szczawniku, Powroźniku, Tyliczi, Polanách, Bereste, zaujímavé šľachtické kúrie a tiež krásny Sandecký etnografický park,
- Cisterciánska cesta – celopoľská cesta, ktorá vedie o. i. cez Ludźmierz a Szczyrzyc,
- Cesta po stopách Židov v Malopoľsku, ktorá vedie o. i. cez Bobowú – sídlo jednej z najdôležitejších chasidských dynastií a tiež cez Nowy Sącz, v ktorom sa nachádza múzeum Stará synagóga,
- Malopoľská cesta UNESCO spájajúca pamiatky zapísané do Zoznamu svetového dedičstva, o. i. drevené kostoly v Sękowej, Binarowej a Dębne Podhalańskom,
- Cesta kultúrneho dedičstva Podtatria, ktorá prezentuje tvorbu umelcov pochádzajúcich z Podtatria (hlavne Podhalia), a jej najdôležitejším prvkom sú priame stretnutia s umelcami v ich pracovniach a dielňach,
- Cesta východného frontu 1. svetovej vojny v Malopoľskom vojvodstve – na ktorej si môžeme pripomenúť kľúčové udalosti tejto vojny. Spája o. i. bojiská pri Łapanowe a Limanowej, miesta, kde sa na začiatku mája roku 1915 odohrala prielomová bitka pri Gorliciach, v ktorej zvíťazili Rakúsko-Uhorsko a Nemecko, vojnové cintoríny v okrese Gorlice,
- Cesta minerálnych prameňov na Slovensku v regióne severného Spiša a Pienin – cesta s celkovou dĺžkou 100 km spája 12 najpopulárnejších minerálnych prameňov v jedenástich obciach – Bajerovce, Červený Kláštor, Forbasy, Hniezdne, Hraničné, Lacková, Legnava, Litmanová, Nová Ľubovňa, Sulín a Vyšné Ružbachy,
- Cesta slovenských kráľovských miest – Kežmarok, Stará Ľubovňa, Bardejov a Levoča je nadviazaním na spoločnú minulosť a slávu stredoveku a pokusom o jej oživenie v dnešných podmienkach. Štyri kráľovské mestá severovýchodného Slovenska ponúkajú návštevníkom bohatstvo svojich dejín.

Kultúrne inštitúcie

Hovoriac o spoločnej kultúre regiónu, treba vyzdvihnúť úlohu, ktorú v jej formovaní odohrávajú kultúrne inštitúcie – múzeá, galérie, divadlá, hudobné inštitúcie, kiná, knižnice a iné strediská.

Múzeá

Na poľskej strane na predmetnom území 6 okresov pôsobí 21 múzeí a ich pobočiek z celkového počtu 108 takýchto stredísk v Malopoľsku. V roku 2012 ich navštívilo skoro 600 000 návštevníkov. V porovnaní s rokom 2011 je badateľný pokles počtu návštevníkov (najväčší v okrese Nowy Sącz). K podobnému poklesu počtu návštevníkov došlo v tom istom období na slovenskej strane, kde v Žilinskom kraji a Prešovskom kraji pôsobí 75 múzeí a pobočiek z 230 takýchto inštitúcií na Slovensku.

POLSKÁ STRANA

okres	Počet múzeí a ich pobočiek			Počet pobočiek			Počet návštevníkov		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	2	2	2	0	0	0	19.651	20.646	23.579
Gorlice	6	5	5	2	2	2	57.761	97.701	106.484
Limanowa	3	3	3	0	0	0	8.519	10.875	11.693
Nowy Sącz	6	5	4	2	1	1	60.175	71.848	35.763
Nowy Targ	5	4	4	1	1	1	253.267	268.374	273.537
Tatry	3	4	3	1	1	0	146.173	166.355	148.878
Spolu	25	23	21	6	5	4	545.546	635.799	599.934

<i>Malopoľské vojvodstvo</i>	115	112	108	39	36	36	6.479.651	8.220.785	7.547.645
------------------------------	-----	-----	-----	----	----	----	-----------	-----------	-----------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

	Počet múzeí a ich pobočiek			Počet pobočiek			Počet návštevníkov		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
<i>Slovensko</i>	107	106	107	98	92	123	3.313.510	3.697.574	3.517.095
Žilinský kraj	12	13	13	30	32	39	703.994	715.436	678.706
Prešovský kraj	13	13	13	11	8	10	526.858	587.481	553.098

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Galérie

Počet galérií umenia je na podobnej úrovni na poľskej aj na slovenskej strane. V roku 2012 navštívilo 79 výstav viac ako 47 000 návštevníkov v poľskej časti EZÚS TATRY. V Prešovskom kraji a Žilinskom kraji bolo v roku 2012 organizovaných 161 výstav, ktoré navštívilo 173 000 osôb.

POLSKÁ STRANA

okres	Počet galérií			Počet realizovaných výstav v Poľsku			Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	1	1	1	26	15	20	13.438	3.755	2.775
Nowy Sącz	1	1	2	6	15	28	8.200	3.246	27.231
Nowy Targ	1	1	1	11	9	10	3.141	2.446	2.600
Tatry	2	2	2	22	21	21	10.040	14.731	15.323
Spolu	5	5	6	65	60	79	34.819	24.178	47.929

<i>Malopoľské vojvodstvo</i>	67	66	67	762	732	818	436.613	557.710	500.141
------------------------------	----	----	----	-----	-----	-----	---------	---------	---------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

	Počet galérií			Počet realizovaných výstav			Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
<i>Slovensko</i>	37	37	35	502	465	446	414.323	420.371	386.557
Žilinský kraj	12	11	10	93	103	101	112.102	122.758	116.581
Prešovský kraj	5	5	4	75	66	60	75.855	42.172	57.031

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Knižnice

V posledných rokoch sa znižuje počet knižníc. Tento trend je badateľný na poľskej aj na slovenskej strane EZÚS TATRY, ale na Slovensku je oveľa výraznejší. Klesá zároveň počet návštevníkov knižníc a to aj napriek tomu, že sa knižný fond rozširuje a čoraz viac knižníc je modernizovaných a vybavovaných počítačmi.

POLSKÁ STRANA

okres	Fungujúce knižnice			Aktívni používatelia na 1000 obyvateľov		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	24	24	22	140	140	141
Gorlice	31	31	31	204	194	184
Limanowa	37	37	37	177	176	176
Nowy Sącz	62	62	62	153	149	150
Nowy Targ	57	57	57	162	164	167
Tatry	18	18	18	147	140	140
Spolu	229	229	227	983	963	958
<i>Malopolské vojvodstvo</i>	<i>759</i>	<i>747</i>	<i>744</i>	<i>201</i>	<i>198</i>	<i>199</i>

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

	Fungujúce knižnice			Aktívni používatelia		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
<i>Slovensko</i>	<i>1.990</i>	<i>1.916</i>	<i>1.891</i>	<i>506.248</i>	<i>485.822</i>	<i>470.429</i>
Žilinský kraj	260	254	253	80.483	77.182	73.668
Prešovský kraj	377	348	338	84.742	82.565	80.847

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Cestovný ruch

Kultúrna atraktivita územia EZÚS TATRY spôsobuje, že región počas celého roka priťahuje hufy turistov a milovníkov kultúrnych podujatí. Kultúrna rôznorodosť, pestrý folklór a mnohoveké kultúrne dedičstvo regiónu tvoria dokonalý základ pre rozvoj cestovného ruchu, pričom zvyšovanie atraktivity tohto regiónu sa spája s ekonomickým a infraštruktúrnym rozvojom.

O prírodno-krajiných hodnotách tohto regiónu svedčí 9 národných parkov, ktoré vznikli na tomto území, niekoľko krajiných parkov, množstvo rezervácií a prírodných pamiatok.

Rôznorodosť územia spôsobuje, že každý si môže aktívny odpočinok prispôbiť svojim potrebám a fyzickej zdatnosti. Najviac domácich a zahraničných turistov navštevuje Tatry a obce nachádzajúce sa na ich úpäť. Rovnako atraktívny je vápencový masív Pienín, spolu s ich turistickou atrakciou – splavom prielomom Dunajca.

Celý región skrýva niekoľko stoviek jaskýň, z ktorých pre turistov je na poľskej strane sprístupnených 6: Dziura v Doline ku Dziurze, Smocza Jama v rokline Wąwóz Kraków a jaskyňa Mroźna, jaskyňa Mylna, jaskyňa Obłazkowa a Raptawicka v Doline Kościeliskej. Na Slovensku je veľmi populárnym miestom výletov Belianska jaskyňa v Belianskych Tatrách, Važecká jaskyňa, Demänovská jaskyňa slobody a Demänovská ľadová jaskyňa v Nízkyh Tatráh.

Voda, hory a krásna príroda poskytujú skvelé podmienky pre pestovanie vodných športov. Bystré horské rieky sú priam vysnívané pre kanoistov. Okrem prírodných horských tokov sú pripravené aj umelé kanály, na ktorých je možné brúsiť techniku: Wietrznice na Dunajci pri Krościenku alebo vodný slalom v Liptovskom Mikuláši. Umelé vodné nádrže – Oravská priehrada (najväčšia umelá vodná nádrž na Slovensku), Liptovská Mara alebo Czorsztynské jazero poskytujú možnosť pestovania vodných športov a plachtenia. Veľkej obľube sa tešia splavy na tradičných pltiach alebo kajakoch po hlavných riekach regiónu – Dunajec, Poprad a Orava.

V letnej sezóne nechýbajú ani iné turistické atrakcie. Pre milovníkov peších horských túr a obdivovania krajiny sú tu pripravené stovky kilometrov turistických chodníkov v Tatráh, Pieninách, Beskydách, Slovenskom Raji atď. Rozvíja sa aj jazdecká turistika – územím Beskyd prechádza cesta „Beskydskej jazdeckej turistiky“. V poslednej dobe vznikajú mnohé perfektne označené cyklotrasy – ich dĺžka od niekoľkých rokov pravidelne narastá. V roku 2014 sa začala realizácia vlajkového projektu Euroregiónu „Tatry“ s názvom *Historicko-kultúrno-prírodná cesta okolo Tatier*. Plánuje sa vznik viac ako 200 km cyklotrás, ktoré sa v zime budú využívať na bežecké lyžovanie. V roku 2014 bude dokončená I. etapa, v ktorej vznikne 40 kilometrov trás.

Vďaka početným prírodným minerálnym prameňom a špecifickým klimatickým podmienkam sa na tomto území rozvinuli známe kúpele: Szczawnica, Muszyna, Rabka-Zdrój, Krynica-Zdrój, Piwniczna-Zdrój, Żegiestów, Wysowa-Zdrój na poľskej strane a Vyšné Ružbachy, Nový Smokovec, Lúčky na slovenskej strane.

Niekoľkomesačná lyžiarska sezóna, dokonalé podmienky pre pestovanie zimných športov a stále rastúci počet lyžiarskych staníc, vlekov, požičovní a škôl umožňujú rozvoj všetkých druhov zimných športov. Najväčšie lyžiarske strediská v slovenskej časti EZÚS TATRY sú: Jasná v Nízkyh Tatráh, Štrbské Pleso a Tatranská Lomnica vo Vysokých Tatráh, Kubínska hoľa v Oravskej Magure, Ružomberok – Malinô Brdo vo Veľkej Fatre, ale fungujú aj miestne strediská: Ždiar – Strednica, Oravice, Vitanová, Bachledova dolina, Drienica, Roháče – Spálená v Zuberci, Zuberec – Janovky, Zuberec – Milotín, Čertovica, Litmanová, Vyšné Ružbachy, Bačova roveň – Vyšná Boca, Lopusná dolina, Závada – Levoča, Opalisko Závažná Poruba, Lučivná, Brezovica, Vernár – Studničky, Zázrivá – Kozinec, Žiar – Dolinky, Liptovská Teplička, Lučivná. Celkovo je v horeuvedených strediskách pripravených pre lyžiarov 203 zjazdoviek s celkovou dĺžkou 181 km. Funguje tu 36 lanoviek a 143 vlekov s celkovou kapacitou skoro 145 000 osôb za hodinu.

Na poľskej strane je ponuka pre lyžiarov tiež veľmi pestrá. Fungujú veľké lyžiarske stanice: Zakopane (Harenda, Gubałówka, Nosal, Kasprowy, Szymbarkowa), Białka Tatrzańska (Bania, Kotelnica, Kaniówka, Litwinka-Grapa), Małe Ciche, Witów-Ski, Bukowina Tatrzańska (Rusin-ski, Turnia), Hawrań v Jurgove, Koziniec-ski v Czarnej Górze, Szczawnica (Palenica, Jaworki-Homole), Czorsztyn-ski, Polana Sosny, Krynica (Jaworzyna, Azoty, Słotwiny), Ryterski Raj, Dwie Doliny Muszyna-Wierchomla, Ski Park Magura, Koninki, Limanowa-Ski, Laskowa-Kamionna, Beskid pri Spytkowiciach, Zarabie, Śnieżnica a menšie stanice ako napr.: Zadział a Długa Polana v Nowom Targu, Ski-Lubomierz, Polczakówka, Maciejowa-Ski, Cieniawa-Ski, Tylicz alebo stanice v Gliczarowe. Celkom je pre turistov pripravených viac ako 170 lyžiarskych trás s dĺžkou viac ako 80 km. Funguje tu viac ako 130 vlekov a 9 lanoviek s celkovou kapacitou 140 000 osôb za hodinu.

Okrem lyžiarskych svahov majú turisti k dispozícii bežkárske trate prechádzajúce o. i. malebnými areálmi národných a krajinných parkov.

Na slovenskej strane už mnohé roky fungujú obľúbené turistami vodné parky – Tatrallandia v Liptovskom Mikuláši, Aquacity v Poprade, Bešenová, Meander Park Oravice, AquaRelax Dolný Kubín, AquaSpa Gánovce a termálne kúpaliská Vyšné Ružbachy, Vrbov, Liptovský Ján. Aj na poľskej strane Tatier vzniklo v posledných rokoch niekoľko aquaparkov atraktívnych pre turistov, ktoré môžu súťažiť so slovenskými – Termy Bania v Białke Tatrzańskiej, Termy Bukowina v Bukowine Tatrzańskiej, Aqua Park v Zakopanem, Termy Podhalańskie v Szaflarach, Park Wodny vo Wysowej-Zdroji. Budujú sa Termy Chochołowskie.

Atraktivita tejto formy oddychu vyplýva aj z prepojenia v zimnej sezóne ponúk lyžiarskych stredísk s ponukou vodných parkov.

Vďaka rôznorodosti turistických atrakcií a možnostiam výberu zo širokej ponuky je región poľsko-slovenského pohraničia jedným z najpopulárnejších medzi turistami v Poľsku a na Slovensku.

V roku 2012 navštívilo územie EZÚS TATRY viac ako 2,2 milióna turistov (z toho 1 176 964 poľskú časť a 1 092 709 slovenskú časť), ktorí strávili tu aspoň jednu noc. Je to 34 % z návštevníkov v Malopoľsku a až 76 % z návštevníkov v Prešovskom a Žilinskom kraji. Na poľskej strane rozhodne najviac turistov priťahuje okres Tatry, na slovenskej strane viac ako polovica všetkých prichádzajúcich turistov navštívila okres Poprad a Liptovský Mikuláš.

Počet turistov každoročne stúpa a podnecuje stále väčší rozvoj cestovného ruchu. Rastie počet ubytovacích zariadení, ktorých v roku 2012 už bolo 2146 (949 na poľskej strane a 1197 na slovenskej strane). Stúpa aj počet dostupných ubytovacích miest. V roku 2012 bolo pre turistov dostupných 101 202 lôžok (46 456 na poľskej strane a 54 746 na slovenskej strane).

POLSKÁ STRANA

okres	Počet ubytovacích zariadení			Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach			Počet návštevníkov v ubyt. zariadeniach		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Myślenice	14	14	16	1.066	1.237	858	16.451	15.174	16.870
Gorlice	24	18	31	1.400	1.266	1.405	36.141	30.521	35.456
Limanowa	23	23	31	1.455	1.365	1.443	19.781	20.602	23.329
Nowy Sącz	142	135	155	11.923	11.437	11.599	270.410	271.198	283.064
Nowy Targ	109	110	181	6.658	6.775	8.210	149.677	152.803	177.638
Tatry	160	165	535	12.294	12.861	22.941	446.989	511.679	640.607
Spolu	472	465	949	34.796	34.941	46.456	939.449	1.001.977	1.176.964

<i>Malopoľské vojvodstvo</i>	875	880	1 400	69.959	73.319	84.713	2.872.501	3.135.371	3.470.259
------------------------------	-----	-----	-------	--------	--------	--------	-----------	-----------	-----------

Zdroj: Hlavný štatistický úrad – Databáza miestnych údajov

SLOVENSKÁ STRANA

okres	Počet ubytovacích zariadení			Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach			Počet návštevníkov v ubyt. zariadeniach		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
<i>Žilinský kraj</i>	826	781	930	37 571	36.726	42.053	658 148	717.041	756.621
Tvrdošín	119	107	120	3 258	3.055	3.352	33 398	34.610	39.303
Dolný Kubín	39	38	44	2 111	2.236	2.254	26 806	26.843	29.435
Liptovský Mikuláš	227	215	275	12 620	12.217	15.873	252 671	294.035	328.143
Námestovo	27	25	30	1 064	1.005	1.062	11 510	10.788	9.038
Ružomberok	73	72	107	3 287	3.465	3.940	73 293	78.002	83.490
<i>Prešovský kraj</i>	585	551	724	31 844	31.207	34.163	611 663	618.470	664.863
Stará Ľubovňa	45	42	48	2 683	2.799	2.941	30 000	33.009	31.119
Kežmarok	104	97	126	3 611	3.527	4.112	50 964	55.103	59.541

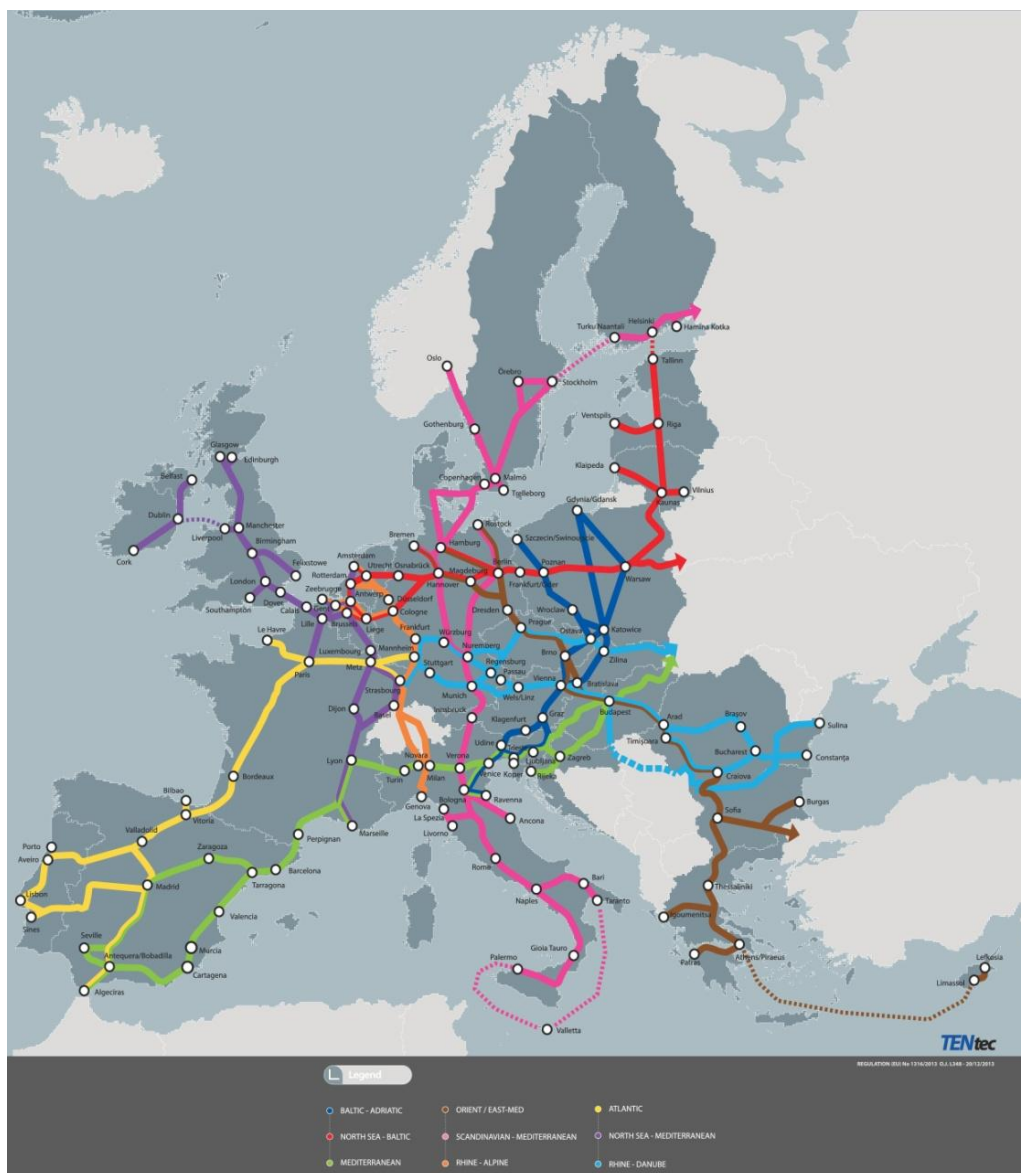
Levoča	28	22	32	971	820	1.119	11 266	10.772	12.177
Poprad	236	223	321	14 264	14.096	15.729	376 108	390.185	429.232
Sabinov	11	11	16	806	831	884	8 730	8.445	9.497
Spišská Nová Ves	81	78	78	3 839	3.672	3.480	51 062	63.094	61.734
Spolu 11 okresov	990	930	1197	48.514	47.723	54.746	925.808	1.004.886	1.092.709

Zdroj: Databáza regionálnej štatistiky

Doprava a komunikácia

Súčasný dopravný systém na poľsko-slovenskom pohraničí v EZÚS TATRY je spojený s historickým priebehom ciest a železníc. Veľká členitosť terénu a dominujúce horské oblasti sú príčinou toho, že stavebné a prevádzkové náklady na cestnú infraštruktúru sú veľmi vysoké. Hlavné cestné a železničné ťahy sa nachádzajú v dolinách a prebiehajú po historických obchodných cestách vedúcich zo severu na juh Európy. Cestná sieť si vyžaduje rozvoj, najmä v smere sever – juh, čo zlepší dopravnú dostupnosť územia. Cestná infraštruktúra má mimoriadny význam pre rozvoj prihraničných oblastí. Pri zohľadnení potrieb regiónu (rozvoj cestovného ruchu, nákladný tranzit) je nevyhnutné rozvíjať cestnú sieť. V posledných rokoch boli vďaka podpore z fondov Európskej únie realizované mnohé veľké a významné cezhraničné investície v oblasti modernizácie cestných spojení na pohraničí, o. i. Zakopane – Chochołów – štátna hranica, Moszczenica – Konieczna, Niedzica – štátna hranica, Leluchów – Dubne – Wojkowa, Osturňa – štátna hranica – Niedzica – Dębno, Jabłonka – Lipnica Wielka – Bobrov – Zubrohľava. Obyvatel'ov pohraničia spojili mosty, pešie a cyklistické lávky (Vyšehradský most na hraničnom priechode Leluchów – Čirč, pešia a cyklistická lávka cez rieku Dunajec medzi Sromowcami Nižnými a Červeným Kláštorom, lanová lávka na cyklotrase z Piwnicznej cez Leluchów do Lipian). Vďaka tomu sa zlepšila kvalita lokálnych ciest.

Zdroj: Európska komisia

Územím EZÚS TATRY prechádza sieť dopravných ciest medzinárodného významu, ktorá tvorí súčasť TEN-T systému – Transeurópskej dopravnej siete. Priamo územím EZÚS TATRY prechádza európska cesta E77 v smere sever – juh, ktorá je na poľskej strane súčasťou cesty prvej triedy č. 7 na úseku Krakov – Chyžne, na slovenskej strane: cestou č. 59 (R3) cez Trstenú, Ružomberok po Banskú Bystricu. Na poľskej strane hranice sa najbližšie územia EZÚS TATRY nachádza časť koridoru III. v smere východ – západ, ktorý tvorí časť medzinárodnej siete TEN-T z Drážďan cez Vroclav, Krakov po Ľvov (diaľnica A4). Na slovenskej strane mu zodpovedá koridor Va (Bratislava – Žilina – Košice – Ľvov), ktorého časťou je diaľnica D1 z Bratislavy cez Trnavu, Trenčín, Žilinu, Poprad, Prešov, Košice, Michalovce po hranicu s Ukrajinou v obci Záhor.

Územím EZÚS TATRY na poľskej strane prebieha 6 ciest celopoľského významu:

- č. 7: Gdańsk – Elbląg – Warszawa – Radom – Kielce – Miechów – Kraków – Myślenice – Skomielna Biała – Chyžne (štátna hranica);
  - č. 28: Zator – Wadowice – Sucha Beskidzka – Maków Podhalański – Skomielna Biała – Rabka – Limanowa – Mszana Dolna – Nowy Sącz – Gorlice – Jasło – Krosno – Sanok – Przemyśl – Medyka (štátna hranica);
  - č. 47: Rabka – Nowy Targ – Zakopane;
  - č. 49: Nowy Targ – Białka Tatrzańska – Czarna Góra – Jurgów (štátna hranica);
  - č. 75: Niepołomice – Brzesko – Czchów – Nowy Sącz – Muszynka;
  - č. 87: Nowy Sącz – Stary Sącz – Rytro – Piwniczna-Zdrój;
- a krajské cesty č. 957, 958, 959, 960, 961, 962, 964, 965, 968, 969, 971, 975, 977, 979, 980, 981, 993.

Na slovenskej strane prechádza 8 štátnych ciest:

- č. 18: od hraničného priechodu s Českou republikou v Makove cez Žilinu, Martin, Poprad a Prešov po križovatku so štátnou cestou č. 50 v Michalovciach;
- č. 59: zo severu, od dávneho hraničného priechodu s Poľskou republikou v Chyžnom cez Ružomberok po Banskú Bystricu; na úseku Horná Lehota – Oravský Podzámok: 6,5 km a na obchvate Trstenej: 7,2 km je to zároveň úsek rýchlostnej cesty R3 vo výstavbe. Jej pokračovaním je poľská štátna cesta č. 7;
- č. 67: začiatok na hranici s Maďarskom a koniec na hranici s Poľskou republikou v Lysej Polane;
- č. 68: cesta je predĺžením poľskej cesty č. 87 a vedie na juh cez Prešov a Košice až po maďarskú štátnu cestu č. 3;
- č. 70: cesta vedie z Dolného Kubína po štátnu cestu č. 18;
- č. 72: cesta vedie z okolia mesta Podbrezová po križovatku so štátnou cestou č. 18 neďaleko obce Liptovský Hrádok. Cesta vedie malebnými terénmi a prechádza cez Národný park Nízke Tatry;
- č. 77: cesta sa začína v meste Spišská Belá na križovatke s cestou č. 67, vedie pozdĺž hranice s Poľskou republikou až po Svidník, kde sa križuje s I/7;
- č. 78: spája Oravský Podzámok s dávnyim hraničným priechodom s Poľskom v Korbielowe. Cesta vedie cez Námestovo, nachádzajúce sa pri Oravskej priehrade;

V roku 2012 územím šiestich okresov, ktoré sa nachádzajú v poľskej časti EZÚS TATRY, viedlo viac ako 3.516 km okresných ciest z cca. 13.000 km takýchto ciest v Malopoľsku a 9.844 km obecných ciest z viac ako 28.000 km takýchto ciest v Malopoľsku, pričom táto hodnota sa zdvojnásobila od roku 2006. Na slovenskej strane územím EZÚS TATRY patriacim do Prešovského kraja vedie 165 km ciest II. triedy (z 523 km v celom Prešovskom kraji) a 948 km ciest III. triedy (z 1.920 km v celom Prešovskom kraji). Územím okresov patriacich do Žilinského kraja vedie 148 km ciest II. triedy (z 328 km v Žilinskom kraji) a 508 km ciest III. triedy (z 1.118 km v Žilinskom kraji).

Cestná dopravná sieť je doplnená železničnou traťou, ktorej celková dĺžka z dôvodu členitosti terénu nie je príliš veľká. Prejazd cez poľsko-slovenskú hranicu na území EZÚS TATRY bol možný len na trase č. 188 Muszyna – Plaveč – Košice. Vlaky však tu už nepremávajú z dôvodu zničeného mosta počas povodne v roku 2010. Jediným hraničným priechodom, ktorý obsluhuje železničné priechody na Slovensko je Zvardoň – Skalité v Sliezskej vojvodstve.

Jediné medzinárodné letisko lokalizované na území EZÚS TATRY je letisko Poprad-Tatry, nachádzajúce sa 5 km od Popradu. Na poľskej strane v bezprostrednej blízkosti územia Zoskupenia sa nachádzajú medzinárodné letiská Kraków – Balice a Katowice – Pyrzowice. V Nowom Targu funguje športové letisko.

Na poľsko-slovenskej hranici na území EZÚS TATRY sa nachádza 9 cestných hraničných priechodov, ktoré sú po vstupe Poľska a Slovenska do Schengenskej zóny dostupné pre všetkých cestujúcich: Chochołów – Suchá Hora, Chyžne – Trstená, Winiarczykówka – Bobrov, Łysa Polana – Tatranská Javorina, Jurgów – Podspády, Niedzica – Lysá nad Dunajcom, Leluchów – Čirč, Muszyna – Plaveč, Piwniczna – Mníšek nad Popradom.

Problémom, ktorý negatívne ovplyvňuje rozvoj prihraničných území, dostupnosť turistických služieb, ale tiež trh práce a vzdelávaciu ponuku, je nefunkčná cezhraničná verejná doprava. Funguje len jedna súkromná autobusová linka Przedsiębiorstwo Autobusowe Strama zo Zakopaného do Popradu cez Poronin, Bukowinu Tatrzańską, Łysú Polanu, a na Slovensku cez: Tatranskú Javorinu, Ždiar, Beliansku jaskyňu v Tatranskej Kotline, Kežmarské Žľaby, Dolinu Bielej vody, Tatranskú Lomnicu a Starý Smokovec. Linka premáva iba v letnej sezóne od 15. júna do 15. októbra.

Analýza skúseností a perspektív cezhraničnej spolupráce miestnych samospráv poľsko-slovenského pohraničia

---

Proces budovania spoločnej stratégie sa vyznačoval partnerským prístupom. Do prác pri stratégii sa zapojili poľské a slovenské obce, mestá a okresy – členské samosprávy Euroregiónu „Tatry“. Ich zástupcovia sa zúčastnili na dvoch **konzultačných stretnutiach** venovaných poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráci v rokoch 2014 – 2020, ktoré boli organizované v Nowom Targu dňa 15. 1. 2014 a v Červenom Kláštore dňa 22. 5. 2014.

V apríli 2014 bol uskutočnený prieskum s využitím **internetového dotazníka** pre členov Euroregiónu „Tatry“. Jeho cieľom bolo oboznámiť sa s doterajšími skúsenosťami členských samospráv oboch združení, ktoré tvoria EZÚS TATRY, oboznámiť sa s ich názorom na cezhraničnú spoluprácu a s ich očakávaniami spojenými s novým poľsko-slovenským programom cezhraničnej spolupráce.

V júni 2014 po zverejnení návrhu Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 bola vyhlásená **výzva na predkladanie návrhov spoločných poľsko-slovenských projektov**, ktorých realizáciu samosprávy plánujú na obdobie 2014 – 2020.

Tieto aktivity boli zamerané na analýzu skúseností a perspektív cezhraničnej spolupráce miestnych samospráv poľsko-slovenského pohraničia v kontexte budovania východísk pre stratégiu činnosti EZÚS TATRY.

Záver a odporúčania vyplývajúce z analýzy odpovedí na otázky z dotazníka a predložených návrhov na spoločné projekty boli zohľadnené pri formulovaní strategických oblastí spolupráce EZÚS TATRY na roky 2014 – 2020.

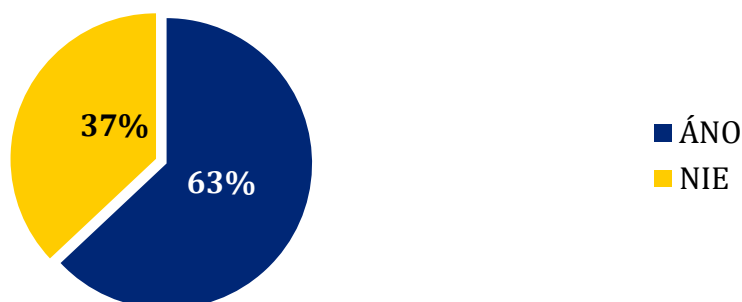
Na internetovom prieskume sa zúčastnilo **68 samospráv** spomedzi 131 členov Euroregiónu „Tatry“ (51,91 %) z toho:

- **22 z 30 členov Zväzku Euroregión „Tatry“** (73,33 %):
  - ✓ 2 okresy
  - ✓ 7 miest
  - ✓ 13 obcí
- **46 zo 101 členov Združenia Región „Tatry“** (45,54 %):
  - ✓ 10 miest
  - ✓ 36 obcí

Cezhraničné partnerstvá

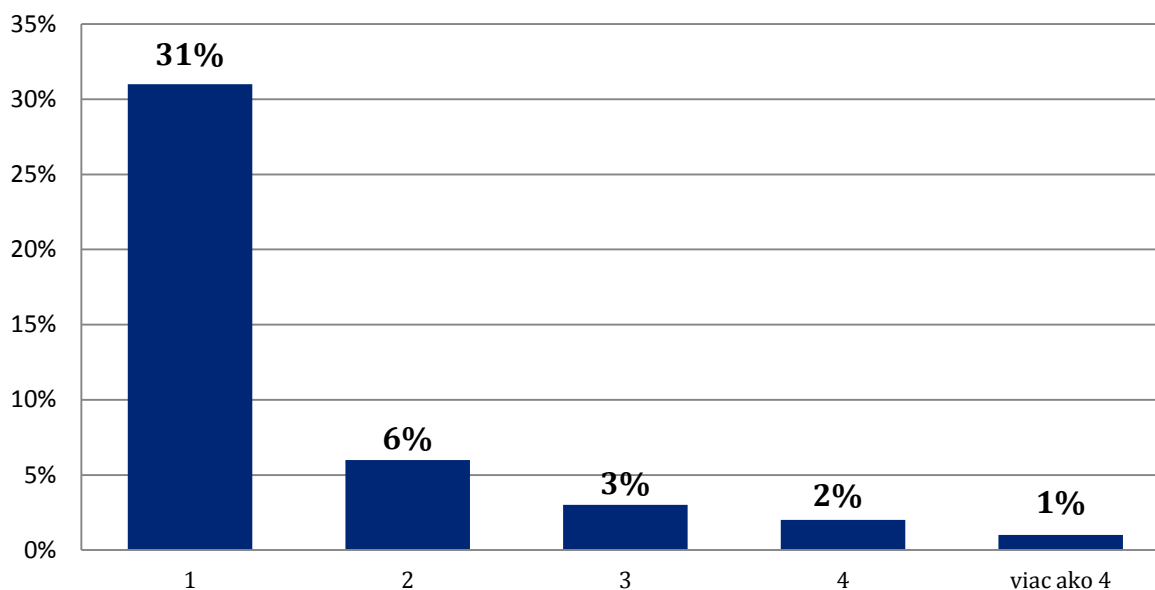
Až 63 % zo samospráv, ktoré sa zúčastnili na dotazníkovom prieskume, označilo, že má formálnu zmluvu o spolupráci s obcou, mestom alebo okresom z druhej strany hranice. Môžeme si však všimnúť rozdiel medzi poľskými samosprávami, z ktorých až 81 % realizuje formálnu spoluprácu so slovenským partnerom, a slovenskými samosprávami, z ktorých takúto spoluprácu s poľským partnerom označilo len 54 %.

Má obec/mesto formálnu zmluvu o spolupráci so samosprávou z Poľska / Slovenska?

Väčšina samospráv spolupracuje s jedným vybraným zahraničným partnerom. Takúto spoluprácu deklaruje 72 % opýtaných (z toho 88 % slovenských samospráv a 47 % poľských). Iba 14 % samospráv spolupracuje s 2 partnermi (18 % poľských a 12 % slovenských samospráv). Žiadna zo slovenských samospráv nedeclarovala spoluprácu s viac ako jedným poľským partnerom. Na poľskej strane 18 % respondentov spolupracuje s 3 partnermi, 12 % - so 4 a 6 % s viac ako 4 slovenskými partnermi.

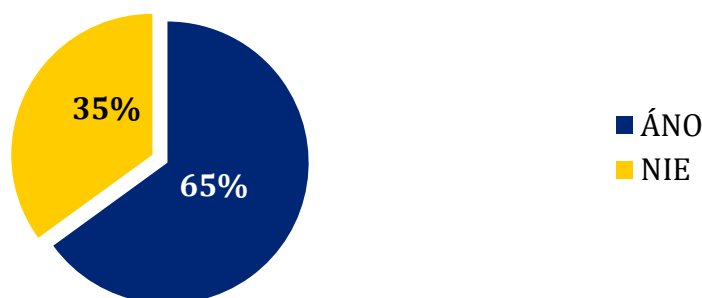
S koľkými samosprávami spolupracuje obec/mesto/okres?

Realizácia projektov v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL - SK 2007 - 2013

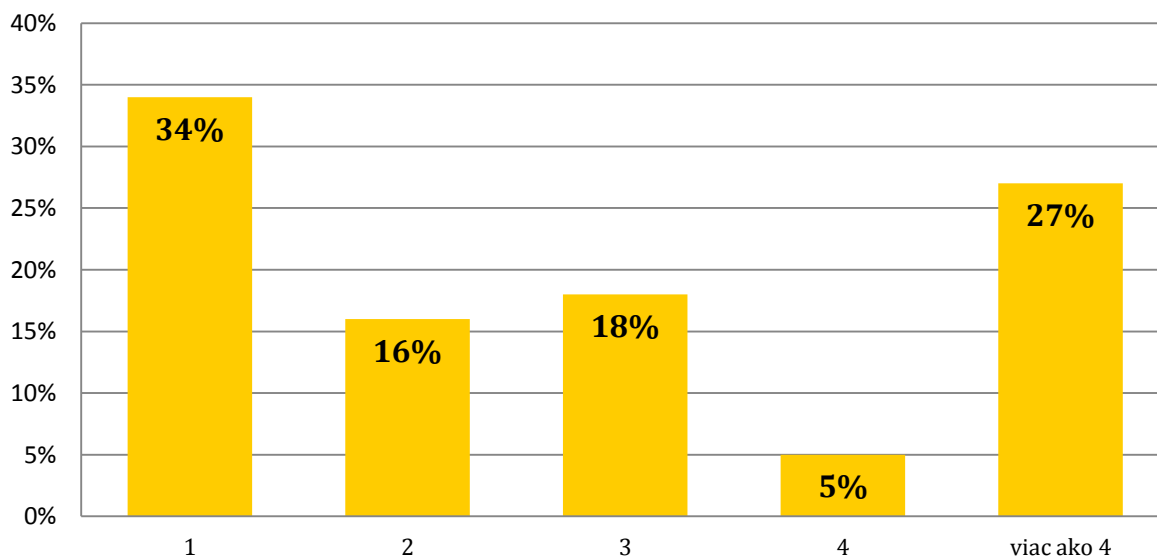
65 % účastníkov prieskumu realizovalo projekt alebo mikroprojekt v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL - SK 2007 - 2013. V prípade poľských samospráv je tento ukazovateľ veľmi vysoký a dosahuje až 95 % respondentov. Na slovenskej strane projekty realizovalo 50 % zo samospráv, ktoré sa zapojili do prieskumu.

Realizovala obec/mesto/okres projekt alebo mikroprojekt v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2007 – 2013?

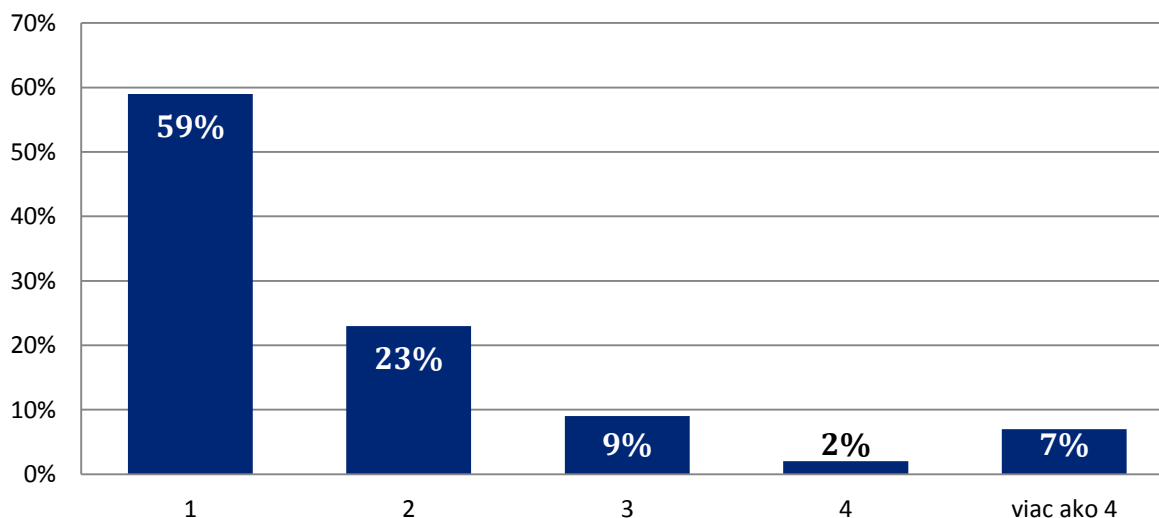
Pozoruhodný je počet projektov realizovaných jednotlivými samosprávami. 34 % respondentov označilo, že v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2007 – 2013 realizovalo 1 projekt. 16 % realizovalo 2 projekty, 18 % – 3 projekty, 5 % – 4 projekty a až 27 % – viac ako 4 projekty. V prípade analýzy týchto výsledkov v členení na poľskú a na slovenskú stranu si môžeme všimnúť, že poľské samosprávy realizujú viac projektov ako slovenské v prepočte na jednotku. Na poľskej strane 1 projekt realizovalo 20 % respondentov, 2 projekty – 15 %, 3 projekty – 25 %, 4 projekty – 10 %, a viac ako 4 – 30 %. Medzi slovenskými samosprávami dominujú jednotky, ktoré realizovali len 1 projekt – 48 %, 2 projekty – 17 %, 3 projekty – 9 %, 4 projekty – 0 %, viac ako 4 projekty – 26 %.

Počet realizovaných projektov v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2007 – 2013

Projekty boli najčastejšie realizované na základe dvojstrannej spolupráce. Projektov, do ktorých bol zapojený viac ako 1 partner, bolo rozhodne menej. Na otázku, s koľkými zahraničnými partnermi samosprávy spolupracovali pri realizácii týchto projektov, 59 % odpovedalo, že s 1 partnerom, 23 % – s 2 partnermi, 9 % – s 3 partnermi, 2 % – so 4 partnermi a 7 % – s viac ako 4 partnermi. Na poľskej strane dvojstranné projekty za účasti 1 slovenského partnera realizovalo 55 % respondentov, projekty s 2 partnermi – 20 %, s 3 partnermi – 10 %, so 4 partnermi – 5 %, s viac ako 4 partnermi – 10 %. Na slovenskej strane prevládajú projekty s 1 partnerom – 70 %, projekty s 2 poľskými partnermi realizovalo 26 % respondentov a s 3 partnermi – 4 % samospráv. Medzi slovenskými samosprávami chýbajú projekty realizované s viac ako 3 partnermi.

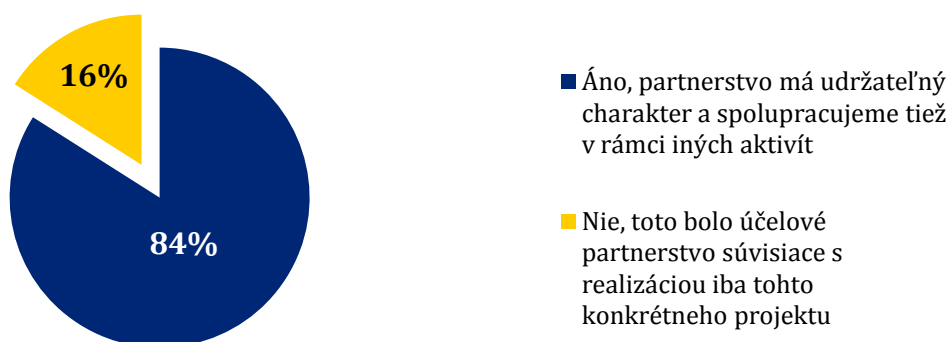
S koľkými poľskými/slovenskými partnermi spolupracovala obec/mesto/okres pri realizácii týchto projektov?

Udržateľnosť nadviazaných cezhraničných partnerstiev

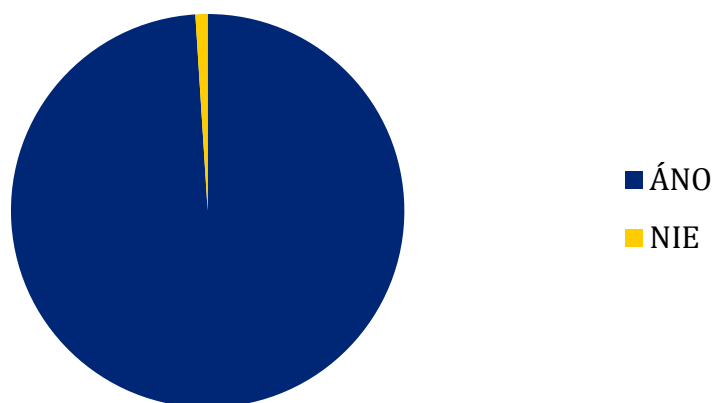
Rozhodná väčšina samospráv pokračuje v spolupráci nadviazanej počas realizácie projektu. Až 84 % respondentov odpovedalo, že partnerstvo má udržateľný charakter aj po dokončení projektu a spolupráca sa naďalej rozvíja pri realizácii iných aktivít. Len pre 16 % samospráv bolo partnerstvo nadviazané počas projektu spojené len s realizáciou konkrétneho projektu. Medzi poľskými samosprávami až v 95 % prípadov je partnerstvo udržateľné, medzi slovenskými samosprávami túto odpoveď označilo 70 % respondentov.

Pokračuje sa v spolupráci s poľským/slovenským partnerom po ukončení projektu?

Skoro 99 % respondentov plánuje pokračovať alebo nadviazať cezhraničnú spoluprácu a realizovať ďalšie spoločné projekty so svojim cezhraničným partnerom. Len 1 zástupca slovenskej samosprávy deklaroval, že už nemá záujem o realizáciu projektov v novom Programe cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020.

Plánuje obec/mesto/okres realizáciu ďalších spoločných projektov s poľským/slovenským partnerom?

Prínosy z realizácie cezhraničných projektov

Odpovede na otázku, aké sú pre samosprávy najväčšie prínosy z realizácie cezhraničných projektov/mikroprojektov, sú veľmi podobné na poľskej aj na slovenskej strane. Možnosť nadviazať udržateľnú spoluprácu s partnerom na druhej strane hranice a rozvoj cezhraničnej infraštruktúry, budovanie dobrých susedských vzťahov a získanie finančných prostriedkov z Európskej únie sú podľa samospráv najväčším prínosom z realizácie cezhraničných projektov. Nižšie je uvedený prehľad odpovedí pri zohľadnení dotazníkov vyplnených poľskými a slovenskými samosprávami.

Prínosy z realizácie cezhraničných projektov	SPOLU	PL	SK
Možnosť nadviazať udržateľnú spoluprácu s poľským/slovenským partnerom a jej pokračovanie v ďalších projektoch	23%	20%	24%
Získanie finančných prostriedkov na realizáciu dôležitých aktivít samosprávy	19%	16%	20%
Možnosť investovať do rozvoja cezhraničnej infraštruktúry	15%	17%	14%
Vzájomné spoznávanie sa a budovanie dobrých susedských vzťahov	13%	17%	11%
Propagácia obce/mesta/okresu	13%	10%	15%
Možnosť zapojiť do projektov inštitúcie a organizácie pôsobiace na území obce/mesta /okresu /vzdelávacie, kultúrne zariadenia, mimovládne organizácie.../	10%	10%	9%
Získanie skúseností v rozsahu realizácie a vyúčtovania cezhraničných projektov	7%	10%	6%

Prekážky sťažujúce účinnú realizáciu cezhraničných projektov

Poľské aj slovenské samosprávy poukázali na podobné prekážky sťažujúce účinnú realizáciu cezhraničných projektov. Rozhodná väčšina respondentov ako najväčšie prekážky uviedla komplikované postupy pri realizácii a zúčtovávaní projektov a finančné problémy.

Prekážky sťažujúce účinnú realizáciu cezhraničných projektov	SPOLU	PL	SK
Komplikovaný postup pri realizácii a vyúčtovaní cezhraničných projektov	29%	25%	31%
Neposkytovanie zálohových platieb v Programe cezhraničnej spolupráce PL – SK 2007 – 2013	26%	30%	23%
Obmedzené možnosti financovania projektov z vlastných prostriedkov	19%	23%	17%
Prekážky spojené s rozdielmi právnych systémov v Poľsku a na Slovensku	11%	17%	9%
Príliš mala podpora získaná zo strany programových inštitúcií na etape prípravy/realizácie a/alebo vyúčtovania projektu	9%	4%	11%
Vzdialenosť medzi partnerskými inštitúciami projektu	4%	0%	6%
Jazyková bariéra	1%	0%	1%
Iné	1%	2%	1%

Očakávania od nového Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020

Veľmi podobné boli odpovede poľských a slovenských samospráv týkajúce sa oblastí, ktoré sú pre nich najdôležitejšie pri spolupráci s partnermi na druhej strane hranice. Výrazne tu dominuje najväčšie bohatstvo a výhoda pohraničia, akou je kultúrne a historické dedičstvo (20 %), ďalej – s ním spojený cestovný ruch (16 %) a výstavba a modernizácia miestnej infraštruktúry (16 %).

Najdôležitejšie oblasti pri cezhraničnej spolupráci	SPOLU	PL	SK
Kultúrne a historické dedičstvo	20%	21%	19%
Výstavba alebo modernizácia miestnej infraštruktúry	16%	13%	18%
Cestovný ruch	16%	14%	17%
Ochrana životného prostredia	11%	14%	9%
Príprava spoločných turistických produktov (vrátane malej turistickej infraštruktúry)	10%	12%	9%
Šport	9%	10%	8%
Výmena a stretnutia školskej mládeže	5%	4%	6%
Integračné stretnutia pre obyvateľov	5%	5%	5%

Aktivity v oblasti integrovaného záchranného systému (hasiči, polícia, záchranná služba, iné)	5%	4%	5%
Inštitucionálna spolupráca (napr. medzi obecnými/mestskými úradmi, úradmi práce, kultúrnymi inštitúciami a pod.)	4%	3%	5%
Vzdelávanie	1%	1%	0%

V kontexte horeuvedeného poukázania na najdôležitejšie oblasti spolupráce nie je prekvapujúce, že až 67 % samospráv označilo, že najväčší potenciál na realizáciu spoločných cezhraničných projektov v novom Programe cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 je spojený s prioritnou osiou: Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia. Ostatné dve prioritné osie sa stretli s rôznym záujmom poľských a slovenských samospráv. O projekty z oblasti udržateľnej cezhraničnej dopravy majú väčší záujem slovenské samosprávy. Poľské samosprávy častejšie označovali novú prioritnú os spojenú s aktivitami v oblasti vzdelávania.

Prioritné osi Programu cezhraničnej spolupráce – SK 2014 – 2020	SPOLU	PL	SK
Ochrana a rozvoj prírodného prostredia a kultúrneho dedičstva cezhraničného územia	67%	63%	69%
Trvalo udržateľná cezhraničná doprava	20%	13%	23%
Rozvoj cezhraničného vzdelávania a celoživotného vzdelávania	14%	25%	8%

Aký druh podpory by obec/mesto/okres v najväčšej miere očakávali od nového Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 zo strany Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY a Euroregiónu „Tatry“?

V kontexte doterajších skúseností samospráv pohraničia v oblasti cezhraničnej spolupráce, najmä v rozsahu realizácie spoločných cezhraničných projektov, dôležitý význam pre usmernenie stratégie činnosti EZÚS TATRY malo zistenie, akým spôsobom by samosprávy chceli využiť potenciál tohto nového právneho nástroja v perspektíve 2014 – 2020. Odpovede poľských a slovenských samospráv sú si veľmi podobné – 72 % odpovedí sa týkalo úloh spojených s podporou pri realizácii projektov od prípravnej etapy cez realizáciu a zúčtovanie. 24 % respondentov poukázalo na potrebu koordinácie strategických projektov. Najväčšie rozdiely v odpovediach sa týkali dvoch iných aspektov – realizáciu školení týkajúcich sa postupov a zásad realizácie projektov očakáva od EZÚS TATRY a Euroregiónu „Tatry“ 28 % poľských a 12 % slovenských samospráv. Pomoc pri nadväzovaní cezhraničných partnerstiev očakáva iba 7 % poľských a až 13 % slovenských samospráv, čo je odôvodnené skutočnosťou, že na slovenskej strane oveľa viac samospráv (najmä tých menších) nemá udržateľné partnerstvo s poľským subjektom.

Druh podpory očakivany zo strany EZÚS TATRY a Euroregiónu „Tatry“	SPOLU	PL	SK
Podpora na etape prípravy žiadosti o príspevok	29%	22%	32%
Koordinácia strategických projektov pri realizácii a vyúčtovaní projektu	24%	22%	25%

Vecná podpora pri realizácii a vyúčtovaní projektov	19%	22%	18%
Školenia týkajúce sa postupov a zásad realizácie projektov	17%	28%	12%
Pomoc pri nadväzovaní cezhraničných partnerstiev	11%	7%	13%

Návrhy spoločných poľsko-slovenských projektov

Počas výzvy na predkladanie návrhov spoločných poľsko-slovenských projektov zodpovedajúcich podmienkam Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 podali samosprávy z pohraničia 63 projektov s celkovou hodnotou 155 mil. EUR. Tematika predložených projektov zodpovedá prioritám určeným v novom Programe cezhraničnej spolupráce – 73,02 % z podaných projektov sa týka aktivít spojených s ochranou a rozvojom prírodného a kultúrneho dedičstva oblasti pohraničia, 19,04 % predstavujú projekty z oblasti cestnej infraštruktúry a verejnej dopravy, 7,94 % sa týka novej priority, ktorou sú aktivity zamerané na cezhraničné vzdelávanie. Nižšie je uvedená podrobnejšia analýza.

Tematika projektu	počet predložených projektov	% podiel	hodnota predložených projektov v EUR
Kultúrne dedičstvo – ochrana a podpora	20	31,75 %	28 mil.
Cyklistické a turistické chodníky	15	23,81 %	21 mil.
Cestná infraštruktúra	9	14,29 %	66 mil.
Ochrana životného prostredia a aktivity záchranných služieb	7	11,11 %	20 mil.
Vzdelávanie	5	7,94 %	3 mil.
Infraštruktúra cestovného ruchu a športová	4	6,35 %	12 mil.
Cezhraničná verejná doprava	3	4,75 %	5 mil.
Spolu	63	100 %	155 mil.

Mimoriadne početnú skupinu medzi plánovanými projektmi tvoria aktivity zamerané na rozvoj cezhraničnej infraštruktúry cestovného ruchu, z toho najmä aktivity, ktoré sú pokračovaním Historicko-kultúrno-prírodnej cesty okolo Tatier alebo nadväzujú na ten značkový produkt Euroregiónu „Tatry“. Teší nás skutočnosť, že medzi návrhmi sa nachádzajú aj projekty týkajúce sa cezhraničnej verejnej dopravy, ktorej nedostatok v oblasti okolo Tatier je veľmi viditeľný a je to jedna z hlavných prekážok pre rozvoj tejto oblasti.

Miera pripravenosti na realizáciu jednotlivých projektov je veľmi rôzna. Časť z nich je na etape koncepcie a prípravy dokumentácie a vyžaduje si ešte upresnenie. Časť má úplnú dokumentáciu a je pripravená na realizáciu. Všetky predložené návrhy tvoria databázu projektov, ktorá bude postupne aktualizovaná a pripravovaná na realizáciu v rámci stratégie činnosti EZÚS TATRY na roky 2014 – 2020.

Závery a odporúčania

- dobre rozvinutá partnerská spolupráca samospráv poľsko-slovenského pohraničia – členov Euroregiónu „Tatry“ je veľkým potenciálom pre ďalší rozvoj tejto spolupráce a pre prípravu a realizáciu cezhraničných projektov,
- aktívna účasť samospráv na doterajších programoch cezhraničnej spolupráce a počet realizovaných projektov podporených z prostriedkov Európskej únie potvrdzujú vysoký stupeň rozvoja poľsko-slovenskej spolupráce a prinášajú merateľné výsledky a zmeny na pohraničí,
- cezhraničná spolupráca sa neobmedzuje iba na projekty financované zo zdrojov Európskej únie, ale pokračuje sa v nej aj v rámci iných spoločných podujatí,
- priamy vplyv na kvalitu partnerstva a počet realizovaných projektov majú disproporcie vo veľkosti, skúsenostiach a v organizačnom, personálnom a finančnom potenciáli poľských a slovenských samospráv,
- existuje potreba rozšíriť rozsah partnerstiev za účasti slovenských samospráv, najmä tých spomedzi nich, ktoré sa doteraz nezúčastnili na žiadnom cezhraničnom projekte,
- samosprávy deklarujú veľmi veľký záujem o realizáciu projektov v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020,
- predložené návrhy projektov sú v rozhodnej väčšine zhodné s prioritami stanovenými v návrhu Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020,
- samosprávy poukazujú na významnú úlohu, akú môžu Euroregión „Tatry“ a EZÚS TATRY zohrať ako nástroj na posilnenie spolupráce a uľahčenie ešte efektívnejšej realizácie projektov.

SWOT Analýza

Kultúrne a prírodné dedičstvo

Vnútorne činitele		Vonkajšie činitele	
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - výnimočné bohatstvo a rôznorodosť kultúrnych, historických a prírodných hodnôt - pestovanie bohatých tradícií ľudovej kultúry obyvateľmi - rôznorodé možnosti pestovania letných a zimných športov, čoraz viac turistických a športových objektov - vysoká kvalita životného prostredia - veľmi vysoký podiel chránených území (národné a krajinné parky, prírodné rezervácie, oblasti NATURA 2000) - bohaté prírodné zdroje, minerálne pramene, termálne vody - čoraz viac cezhraničných investícií, ktoré zlepšujú čistotu vody, odpadové hospodárstvo a pod. 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatok komplexných informácií pre turistov navštevujúcich jednotlivé regióny pohraničia - slabá spolupráca medzi odvetvami, samosprávami, inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami pri budovaní spoločnej ponuky - turistické chodníky na pohraničí nie sú prepojené - príliš málo spoločných cezhraničných turistických produktov - rozptýlené propagačné aktivity týkajúce sa turistických atrakcií pohraničia - pretrvávajúce neprispôsobenie kultúrnych a prírodných objektov potrebám zdravotne postihnutých osôb - stále nedostatočná úroveň environmentálneho povedomia obyvateľov 	<ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie turistickej atraktivity oblasti pohraničia vďaka rôznorodému využitiu kultúrnych a prírodných hodnôt - rastúca popularita rôznych foriem aktívneho trávenia voľného času, vrátane cykloturistiky, pešej turistiky a pod. - spoločné, integrované propagačné akcie a cezhraničné informačné centrá - vytváranie cezhraničných produktov cestovného ruchu - využívanie moderných technológií pre zlepšenie dostupnosti kultúrnych a prírodných zdrojov - možnosť využívania programov Európskej územnej spolupráce vrátane Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 	<ul style="list-style-type: none"> - degradácia životného prostredia ako dôsledok urbanizačných procesov - výskyt prírodných a ekologických katastrof - zanedbávanie rekonštrukcií pamiatkových historických a kultúrnych objektov - zánik regionálnych zvykov a tradícií v dôsledku popularizácie masovej kultúry a stúpajúcej globalizácie - oslabenie konkurencieschopnosti regiónu v dôsledku dynamicky sa rozvíjajúcich služieb cestovného ruchu v iných regiónoch

Dopravná a komunikačná infraštruktúra

Vnútorne činitele		Vonkajšie činitele	
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - značné zjednodušenie prekračovania poľsko-slovenskej štátnej hranice po vstupe Poľska a Slovenska do schengenského priestoru - zlepšujúci sa stav cestnej infraštruktúry postavenej alebo modernizovanej v rámci investícií - čoraz lepšia dostupnosť internetu a moderných technológií 	<ul style="list-style-type: none"> - absolútna absencia cezhraničnej verejnej dopravy medzi hlavnými obcami na poľskej a slovenskej strane hranice - neexistuje koncepcia integrovania cestovných poriadkov na poľskej a slovenskej strane - nedostatok akýchkoľvek informácií pre turistov o možnostiach cestovania medzi rôznymi miestami na pohraničí - sťažený prístup k miestam a cezhraničným aktivitám, ktoré sú mimo hlavných dopravných ťahov a neprispôsobenie cestovných poriadkov potrebám obyvateľov a turistov - vysoké náklady na prevádzku a modernizáciu dopravnej infraštruktúry v horských oblastiach 	<ul style="list-style-type: none"> - využitie zdrojov z EÚ na vytvorenie koncepcie a vybudovanie systému integrovanej verejnej dopravy na poľsko-slovenskom pohraničí - rozvoj multimodálnych dopravných systémov priaznivých pre životné prostredie ako jedna z priorit Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 - zlepšenie vonkajšej dopravnej dostupnosti prihraničných území - využitie moderných technológií v komunikácii medzi ľuďmi, zhromažďovaní, spracovávaní, sprístupňovaní a poskytovaní informácií 	<ul style="list-style-type: none"> - vysoké investičné náklady na výstavbu a modernizáciu cestnej infraštruktúry - negatívny vplyv dopravy na životné prostredie, prírodné rezervácie a chránené oblasti - nedostatok súdržných právnych predpisov a riešení a tiež finančných prostriedkov podporujúcich vytváranie systémov cezhraničnej verejnej dopravy - nedostatok jasných perspektív zlepšenia prístupu z prihraničných oblastí okolo Tatier do siete TEN-T

Vzdelávanie a trh práce

Vnútorne činitele		Vonkajšie činitele	
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - veľký počet škôl na rôznych úrovniach a jednoduchý prístup k vzdelávaniu - čoraz väčší počet vysokých škôl na poľskej strane - čoraz väčší počet študentov - dobre rozvinuté odborné vzdelávanie na slovenskej strane - neexistujúce jazykové bariéry a geografická blízkosť umožňujú študovať a pracovať bez potreby migrácie mimo bydliska - dobrá spolupráca úradov práce z poľsko-slovenského pohraničia 	<ul style="list-style-type: none"> - rozdiely vo vzdelávacích systémoch a študijných programoch na poľskej a slovenskej strane - vzdelávacie služby nie sú zosúladené s potrebami trhu práce - príliš málo uskutočnených spoločných aktivít a cezhraničných vzdelávacích projektov - príliš nízka úroveň vzdelávania v porovnaní s centrálnymi regiónmi Poľska a Slovenska - stúpajúca miera nezamestnanosti, vyššia ako priemerný ukazovateľ v malopoľskom vojvodstve a v Prešovskom a Žilinskom kraji - neexistujúca verejná doprava sťažuje obyvateľom využívanie pracovných ponúk a možností vzdelávania na druhej strane hranice 	<ul style="list-style-type: none"> - zavedenie do Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 novej prioritnej osi „Rozvoj cezhraničného a celoživotného vzdelávania“ - výmena skúseností, spoločné školenia, kurzy, prax, výučba jazyka - rozvoj spolupráce vzdelávacích inštitúcií s úradmi práce - využitie rozdielov v poľskom a slovenskom systéme vzdelávania ako príležitosť pre komplementárne vzdelávanie mládeže - geografická blízkosť, ktorá podporuje vyššiu mobilitu obyvateľov, študentov a zamestnancov - čoraz väčší záujem mládeže o získanie vysokoškolského vzdelania 	<ul style="list-style-type: none"> - migrácia z prihraničných regiónov do väčších miest pri hľadaní zamestnania - ostávanie mládeže po vysokoškolskom štúdiu vo veľkých mestách - čoraz výraznejší trend klesajúcej pôrodnosti - stále nedostatočná znalosť právnych systémov a administratívnych postupov uplatňovaných na druhej strane hranice

Cezhraničná spolupráca

Vnútorne činitele		Vonkajšie činitele	
Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - 20-ročná činnosť Euroregiónu „Tatry“ ako iniciátora, koordinátora a realizátora najdôležitejších cezhraničných aktivít a jedinej inštitúcie, ktorá buduje a rozvíja poľsko-slovenskú cezhraničnú spoluprácu v takom širokom rozsahu - riadenie Fondu mikroprojektov v rámci programov cezhraničnej spolupráce PL – SK kanceláriou Zväzku Euroregión „Tatry“ v Nowom Targu - založenie Zväzkom Euroregión „Tatry“ a Združením Euroregión „Tatry“ Európskeho zoskupenia územnej spolupráce ako nového nástroja pre rozvoj a uľahčovanie poľsko-slovenskej spolupráce a pre efektívnu realizáciu projektov - realizácia Programov cezhraničnej spolupráce PL – SK s finančným príspevkom z Európskej únie - dobre rozvinutá partnerská spolupráca samospráv poľsko-slovenského pohraničia – členov Euroregiónu „Tatry“ - aktívna účasť samospráv a iných inštitúcií v doterajších programoch cezhraničnej spolupráce a veľký počet realizovaných mikroprojektov a projektov 	<ul style="list-style-type: none"> - nepomer vo veľkosti, skúsenostiach a organizačnom, personálnom a finančnom potenciáli medzi poľskými a slovenskými samosprávami - neexistujúce stále cezhraničné partnerstvá medzi menšími slovenskými samosprávami a poľskými samosprávami - nižšia účasť slovenských samospráv – členov Združenia Euroregión „Tatry“ na realizácii cezhraničných projektov - nedostatok možností riadiť Fond mikroprojektov v rámci Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK zo strany slovenského Združenia Euroregión „Tatry“ - obmedzenie možností financovania projektov z vlastných prostriedkov samospráv a mimovládnych organizácií 	<ul style="list-style-type: none"> - stúpajúca úloha programov Európskej územnej spolupráce v politike súdržnosti Európskej únie - dostupnosť prostriedkov v Programe cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 a v medziregionálnych a nadnárodných programoch - možnosť nadviazania udržateľnej spolupráce s partnermi na druhej strane hranice a pokračovanie v tejto spolupráci pri ďalších spoločných aktivitách - lepšia koordinácia strategických projektov a efektívnejšia absorpcia prostriedkov z fondov Európskej únie vďaka posilneniu partnerstiev 	<ul style="list-style-type: none"> - veľký nepomer v rozdelení prostriedkov v Programe cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020 medzi poľskou a slovenskou stranou - komplikovaný postup realizácie Programov cezhraničnej spolupráce - dlhý čas očakávania na refundáciu prostriedkov - chýbajúca podpora realizácie cezhraničnej spolupráce zo strany regionálnych a národných orgánov - negatívne politické rozhodnutia, právne a administratívne bariéry na európskej, národnej a regionálnej úrovni, ktoré sťažujú rozvoj cezhraničnej spolupráce

Misia

Misia určuje nadradený cieľ a zmysel fungovania organizácie. Stanovuje smer aktivít spojených s realizáciou vízie, ktorú chceme dosiahnuť v dlhodobej perspektíve roku 2020.

Pri zohľadnení ustanovení Dohovoru a Stanov EZÚS TATRY, skúseností získaných počas procesu zakladania Zoskupenia, očakávaní spojených so založením EZÚS TATRY vo vzťahu k realizácii poľsko-slovenskej spolupráce a možností, ktoré pre tento inovačný právny nástroj poskytujú právne predpisy Európskej únie sme stanovili túto misiu:

EZÚS TATRY príležitosťou ďalšieho rozvoja poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce Euroregiónu „Tatry“

Vízia

Pri vytváraní EZÚS TATRY sa jeho zakladatelia – Zväzok Euroregión „Tatry“ v Nowom Targu a Združenie Euroregión „Tatry“ v Kežmarku usilovali o pozdvihnutie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce na vyššiu právnu, organizačnú a vecnú úroveň. V súlade s týmito predpokladmi bude Zoskupenie nástrojom pre inovačné posilnenie tejto spolupráce. Pri využití potenciálu EZÚS TATRY a možností, ktoré poskytuje fungovanie spoločného právneho subjektu v rokoch 2014 – 2020, môžeme očakávať, že vďaka implementácii tejto stratégie bude dosiahnutá táto vízia:

EZÚS TATRY ako inovačný a účinný nástroj na realizáciu poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce.

W oparciu o okremšlone v analizach možliwosci rozwoju polsko-słowackiej współpracy transgranicznej, zidentyfikowane oczekiwania oraz potencjał, jaki posiada poprzez swój charakter prawny Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TATRY wybrane zostały cztery strategiczne obszary współpracy, na których koncentruje się poniższa strategia. W każdym z nich wskazano cel strategiczny i po cztery cele szczegółowe, a także kluczowe działania, które pozwolą zrealizować misję EUWT TATRY.

I. STRATEGICKÁ OBLASŤ SPOLUPRÁCE

Spoločné kultúrne a prírodné dedičstvo

Územie poľsko-slovenského pohraničia sa vyznačuje výnimočným bohatstvom a pestrosťou kultúrnych, historických a prírodných hodnôt. Sú tu unikátne historické, architektonické a umelecké pamiatky, folklór a tradičné remeslá, hrady a pevnosti, mestské komplexy, národné parky a chránené krajinné územia, prírodné rezervácie. Bohaté a rôznorodé kultúrne dedičstvo tvorí veľký potenciál poľsko-slovenského pohraničia. Je to faktor rozhodujúci o turistickej atraktivite pohraničia, ktoré je veľmi populárnym cieľom ciest. Preto ho musíme spoločne podporovať a propagovať integrovaným spôsobom.

V stratégii činnosti EZÚS TATRY za prioritné považujeme spoločné iniciatívy a projekty zamerané na sprístupňovanie tohto dedičstva integrovaným spôsobom v rámci cezhraničných sietí turistických chodníkov a spoločných turistických produktov. Kľúčové budú aktivity sústredené a nadväzujúce na dva strategické projekty Euroregiónu „Tatry“. Vlajkovým projektom je historicko-kultúrno-prírodná cesta okolo Tatier – pokračovanie vo výstavbe jednotlivých úsekov cyklistických chodníkov a sprievodnej infraštruktúry ako aj iniciatívy, ktoré nadväzujú na túto myšlienku. Ďalším strategickým projektom, ktorého pokračovanie umožní realizovať ciele stratégie, je „Stretnutie siedmich kultúr poľsko-slovenského pohraničia“ – viactematické aktivity z rôznych oblastí: vedeckej, popularizačnej, vydavateľskej, investičnej, ktorých cieľom bude rozširovanie, prezentovanie, propagácia a tiež ochrana a zachovanie kultúrneho dedičstva pohraničia. Starostlivosť o toto dedičstvo by mala takisto znamenať realizáciu spoločných aktivít poľskými a slovenskými inštitúciami v oblasti rekonštruovania kultúrnych pamiatok a pamiatkových objektov lokalizovaných na cezhraničných turistických trasách.

Turistom, ktorí navštevujú jednotlivé oblasti na pohraničí, je potrebné zabezpečiť prístup k informáciám o pozoruhodných miestach na oboch stranách hranice. Dnes sú tieto informácie často rozptýlené. Komplexné informácie nie sú dostupné ani na internete, v mobilných aplikáciách či vo viacjazyčných materiáloch. Príkladom takých aktivít môže byť využitie a prispôbenie bývalých budov hraničnej polície na potreby cezhraničných informačných, propagačných a turistických centier, čo umožní vytvoriť na území pôsobenia EZÚS TATRY cezhraničnú sieť informačných stredísk lokalizovaných na hranici v miestach veľmi pohodlných pre turistov. Potrebné sú tiež aktivity zamerané na zlepšenie dostupnosti kultúrnych a prírodných zdrojov vďaka použitiu moderných technológií, prezentovaniu a sprístupňovaniu informačných databáz, fotografií, filmov, multimédií, archívnych materiálov, údajov o kultúre, dejinách a prírode pohraničia v atraktívnej forme s využitím moderných interaktívnych technologických riešení. Také jednotné a komplexné aktivity umožnia výrazne lepšiu propagáciu celej oblasti poľsko-slovenského pohraničia. Zvýšia záujem a vedomosti o hodnotách pohraničia, čím sa zvýši jeho atraktivita pre turistov.

Aktivity zamerané na propagáciu a sprístupňovanie kultúrneho dedičstva by sa mali realizovať v spojení s rozumným a udržateľným využívaním prírodných zdrojov. Preto je potrebná podpora alternatívnych foriem oddychu, dopĺňovanie doterajšej turistickej ponuky novými, spoločnými návrhmi, napr. tematických chodníkov, kultúrnu, kúpeľnou, environmentálnou, vidieckou, cyklistickou, pešou či lyžiarskou turistikou a pod.

Investičné aktivity spojené s rozvojom infraštruktúry cestovného ruchu by mali zohľadňovať sprístupňovanie týchto miest zdravotne postihnutým osobám prostredníctvom odstraňovania architektonických bariér, prispôsobovania či vytvárania takých riešení a využívania moderných technológií, aby sa mohli zdravotne postihnuté osoby plne oboznámiť s kultúrnym a prírodným dedičstvom územia, na ktorom pôsobí EZÚS TATRY.

Strategický cieľ:

Zachovanie a podporovanie neopakovateľného kultúrneho a prírodného dedičstva v poľsko-slovenskej oblasti pôsobenia EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

- I. 1** Využitie multikultúrnosti poľsko-slovenského pohraničia na jeho intenzívnejšiu a integrovanejšiu propagáciu a budovanie spoločných turistických produktov
- I. 2** Rozvoj turistickej infraštruktúry spojenej s kultúrnym a prírodným dedičstvom pohraničia
- I. 3** Zachovanie unikátnych kultúrnych hodnôt vytvorených v priebehu stáročí vplyvom rôznych kultúr
- I. 4** Ochrana prírodných zdrojov poľsko-slovenského pohraničia a podpora ich racionálneho využívania

Kľúčové aktivity:

- výstavba a modernizácia cyklotrás na poľsko-slovenskom pohraničí:
  - pokračovanie v realizácii Historicko-kultúrno-prírodnej cesty okolo Tatier: II. etapa – dokončenie poľského úseku cesty od Nowého Targu po hraničný priechod v Nedeci – Lysej nad Dunajcom, výstavba ďalších úsekov na slovenskej strane, o. i. Žiar – Smrečany – Liptovský Mikuláš – Liptovský Trnovec, Huncovce – Veľká Lomnica – Poprad – Matejovce, Červený Kláštor – Sp. Stará Ves, Tatranská Lomnica – Tatranská Kotlina, Tatranská Kotlina – Ždiar – Podspády, Spišská Belá – Kežmarok), atď.
  - výstavba tematických okruhov prepojených s cestou okolo Tatier (napr. chocholovská trasa, trasa po vrchoch, okruh dedičstva Czarného Dunajca, cisterciánska cesta, lopusznianska cesta, spišský okruh, okruh svahy Gorcov), atď.
  - cyklistické chodníky na Orave, Spiši, Podhalí, Liptove, v Pieninách, v sandeckej a limanovskej oblasti, Tatranská cyklomagistrála atď.,
  - tematické cyklistické cesty, napr. kúpeľná cesta, atď.
- vytýčenie, výstavba a propagácia cezhraničných turistických chodníkov
- výstavba a modernizácia infraštruktúry cestovného ruchu okolo existujúcich a vznikajúcich cezhraničných turistických chodníkov – cyklistických, bežeckých, peších, bežkáarskych, náučných, tematických chodníkov a trás (infobody, miesta na odpočinok a rekreáciu, vyhliadkové body a pod.), napríklad prispôsobenie budovy železničnej stanice v Nowom Targu zo začiatku 20. stor. na účely interaktívneho informačného centra o kultúrnych, historických a prírodných hodnotách pohraničia
- prispôsobenie bývalých budov hraničnej polície na potreby cezhraničných informačných a propagačných centier cestovného ruchu (vytvorenie siete centier/informačných bodov na území EZÚS)
- spoločné aktivity poľských a slovenských inštitúcií v oblasti rekonštrukcie kultúrnych pamiatok, pamiatkových objektov nachádzajúcich sa pozdĺž cezhraničných turistických trás,
- spoločné poľsko-slovenské projekty na zlepšenie dostupnosti pamiatok a zbierok umenia využitím moderných foriem komunikácie – digitalizácia zbierok a ich sprístupňovanie pomocou mobilných aplikácií aj internetových portálov,
- spoločná propagácia a šírenie kultúrneho dedičstva realizovaná integrovaným spôsobom – pokračovanie v projekte Stretnutie siedmich kultúr poľsko-slovenského pohraničia,
- organizovanie spoločných poľsko-slovenských podujatí zameraných na propagáciu hodnôt pohraničia,
- vytváranie prepojených informačných systémov pre turistov, zosúladenie značiek, spoločné mobilné aplikácie, informátory, mapy, sprievodcovia, internetové portály,
- tvorenie a propagácia spoločných turistických služieb, organizácia turistických veľtrhov, návštev, školení, integrované cezhraničné informačné a propagačné kampane s využitím viacjazyčných publikácií, moderných komunikačných prostriedkov, internetu,
- spoločné aktivity v prospech zachovania a ochrany prírodného dedičstva.

II. STRATEGICKÁ OBLASŤ SPOLUPRÁCE

Komunikačná dostupnosť územia okolo Tatier

Po vstupeň Pol'ska a Slovenska do Schengenského priestoru sa poľsko-slovenská hranica ľahšie prekračuje a stav cestnej infraštruktúry sa výrazne zlepšil. Vďaka aktivitám samospráv a prostriedkom z fondov Európskej únie vrátane Programu iniciatívy Spoločenstva INTERREG IIIA PL – SK 2004 – 2006 a Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2007 – 2013 sa v priebehu posledných rokov značne zlepšila kvalita cestnej infraštruktúry. Boli modernizované alebo vybudované mnohé cesty vedúce priamo k štátnej hranici. Zlepšil sa komfort a skrátal sa čas cestovania. Niektoré cestné úseky si však stále vyžadujú modernizáciu. Je potrebné zaoberať sa prioritne úsekmi miestnych ciest, ktoré priamo vedú k poľsko-slovenským hraniciam. Rekonštrukcie ciest by mali podľa možností zohľadňovať vytváranie oddelených jazdných pruhov pre bicykle, čím by nadväzovali na sieť cyklistických chodníkov budovaných na poľsko-slovenskom pohraničí.

Strategický význam pre rozvoj oblasti má vyriešenie hlavného problému spojeného s komunikačnou dostupnosťou. Na území okolo Tatier úplne chýbajú cezhraničné spoje verejnej dopravy – je to problém tak pre obyvateľov susediacich so sebou okresov z oboch strán poľsko-slovenskej hranice, ako aj pre turistov, ktorí vo veľkom počte navštevujú tento región. Tento nedostatok sa veľmi negatívne odráža v regióne. Je to prekážka pri turistických návštevách susedných oblastí na poľsko-slovenskom pohraničí. Je to aj činiteľ, ktorý brzdí rozvoj cezhraničného trhu práce a bráni prijať rozhodnutie napr. o študovaní na druhej strane hranice. Aby bolo možné vycestovať na druhú stranu hranice, je potrebné vlastné vozidlo alebo doprava organizovaná cestovnou kanceláriou.

Už mnohé roky Zväzok Euroregión „Tatry“ zdôrazňuje vo svojich aktivitách potrebu prijať opatrenia za účelom vyriešenia tohto problému, ktorý sa týka celého územia poľsko-slovenského pohraničia. Problematike poľsko-slovenských dopravných spojení venovala veľa priestoru Poľsko-slovenská medzivládna komisia pre cezhraničnú spoluprácu počas zasadnutia v dňoch 6. – 7. 11. 2013 v Nowom Targu. Zväzok Euroregión „Tatry“ prijal tiež prvé opatrenia za účelom vytvorenia integrovanej verejnej dopravy v regióne – v roku 2013 realizoval mikroprojekt, v rámci ktorého bola vykonaná inventúra cezhraničných dopravných prepojení na území poľsko-slovenského pohraničia. Závery sú jednoznačné – je potrebné vytvoriť podmienky pre zlepšenie dostupnosti verejných cezhraničných dopravných spojov a podporovať sprevádzkovanie verejných komunikačných prepojení medzi prihraničnými obcami na oboch stranách hranice. Preto bude prioritnou úlohou v rámci stratégie úsilie túto situáciu zmeniť a organizovať sieť cezhraničných dopravných spojení priaznivú pre životné prostredie.

Pri definovaní tejto oblasti cezhraničnej spolupráce v rámci stratégie činnosti EZÚS TATRY poukazujeme tiež na tretí prvok spojený s komunikačnou dostupnosťou – využitie e-technológií v priamej komunikácii. Chceme podporovať využitie moderných technológií v medzilidskej komunikácii, pri zhromažďovaní, spracovávaní, sprístupňovaní a poskytovaní informácií prostredníctvom mobilných systémov, aplikácií pripravených a spravovaných spoločne poľskými a slovenskými subjektmi.

Strategický cieľ

Zlepšenie a zvýšenie komunikačnej dostupnosti oblasti pôsobenia EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

II. 1 Skvalitnenie dopravy na pohraničí,

II. 2 Zlepšenie priamych komunikačných a dopravných spojov,

II. 3 Zvýšenie mobility obyvateľov a turistov,

II. 4 Zintenzívnenie využitia e-technológií v komunikácii s verejnosťou.

Kľúčové aktivity

- modernizácia a výstavba miestnych komunikácií cezhraničného charakteru, ktoré sa nachádzajú v priamej blízkosti hranice a sú dôležité, pretože prepájajú cestné siete na oboch stranách hranice,
- vypracovanie plánu organizácie integrovaného systému spoločných poľsko-slovenských spojov verejnej dopravy,
- zjednodušenie a modernizácia prístupu k informáciám o cestovných poriadkoch a spojoch verejnej dopravy zavedením spoločných riešení, uplatňovaných na oboch stranách hranice, využívanie IT technológií, poskytovanie informácií vo forme máp, letákov, sprievodcov, informátorov, tabúl, aplikácií, informácií na internete,
- podpora vytvárania multimodálnych spojov v oblasti verejnej osobnej dopravy, vrátane výstavby parkovísk typu „P+R“,
- vypracovanie systému a analýza možností sprevádzkovania dopravných spojov,
- spoločné plánovanie a riadenie služieb spojených s verejnou dopravou,
- podpora sprevádzkovania cezhraničných spojov verejnej dopravy,
- snaha o čoraz širšie využívanie e-technológií a moderných foriem komunikácie.

III. STRATEGICKÁ OBLASŤ SPOLUPRÁCE

Cezhraničné vzdelávanie

Vzdelanie je jedným z hlavných faktorov ovplyvňujúcich sociálny a hospodársky rozvoj regiónu. Úroveň tohto rozvoja je na poľsko-slovenskom pohraničí nižšia ako v ostatných regiónoch Poľska a Slovenska. Cestovný ruch založený na kultúrnom a prírodnom bohatstve tejto oblasti a s ním spojené služby sú najlepšie sa rozvíjajúcim odvetvím. Chýbajú však aktivity v iných oblastiach, ktoré by mohli byť alternatívou pre cestovný ruch, podporovali ho a zároveň otvárali nové možnosti zamestnania na trhu práce. Potrebná je tiež modernizácia a zvyšovanie kvality turistických služieb, vytváranie novej turistickej ponuky. Všetky tieto aktivity si vyžadujú vhodnú prípravu, získanie vedomostí a zručností. Preto je také dôležité a strategické usilovať sa o vysokú úroveň vzdelávania a prispôsobenie vzdelávacej ponuky aktuálnym požiadavkám trhu práce. Prepojenie vysokých kvalifikácií s vhodným využitím potenciálu pohraničia poskytne jednoznačné výhody pre socio-ekonomický rozvoj.

Doteraz sa realizovalo len málo spoločných aktivít a cezhraničných vzdelávacích projektov. Vzdelávacie systémy sa v Poľsku a na Slovensku líšia, na poľskej strane pohraničia je výrazne lepšie rozvinutá sieť vysokých škôl a na slovenskej strane je lepšie zastúpené odborné vzdelávanie, ale práve tieto rozdiely je možné využiť ako základ pre spoločné aktivity. Po vstupe do Schengenského priestoru by malo byť jednoduchšie a dostupnejšie využívanie vzdelávacej ponuky na druhej strane hranice a hľadanie tam zamestnania. Mali by sa realizovať spoločné aktivity uľahčujúce dostupnosť informácií na túto tému, ale tiež by sa mali organizovať spoločné školenia, odborné či jazykové kurzy a pod., ktoré budú rozvíjať kompetencie vyhľadávané na trhu práce v tomto regióne.

Spoločné vzdelávacie aktivity realizované školami, vzdelávacími inštitúciami a subjektmi pôsobiacimi na trhu práce z poľsko-slovenského pohraničia a priama účasť učiteľov a žiakov na spoločných výskumných a poznávacích projektoch, organizácia študijných návštev, pobytov, praxe, výmen umožní získanie praktických vedomostí a skúseností, vďaka ktorým budú žiaci a študenti mať v budúcnosti väčšie šance na pracovné uplatnenie v prihraničnom regióne.

Potreba zvyšovania kvalifikácie sa tiež týka zamestnancov verejných inštitúcií poľsko-slovenského pohraničia. Zamestnanci samospráv, inštitúcií z oblasti kultúry, vzdelávania, ochrany zdravia, úradov práce, záchranných jednotiek hasičských zborov, polície, a pod. sú skupinou najviac zapojenou do prípravy a realizácie spoločných cezhraničných aktivít, ktorá má každodenné priame kontakty s miestnym obyvateľstvom pohraničia. Stále je nedostatočná znalosť právnych systémov a administratívnych postupov uplatňovaných na druhej strane hranice. Vyskytujú sa tiež jazykové bariéry spojené s porozumením a používaním odbornej terminológie. To sťažuje realizáciu spoločných aktivít a účinné, rýchle riešenie problémov, ktoré sa priamo týkajú miestnych komunit na pohraničí. Je teda potrebné umožniť zvyšovanie odborných kvalifikácií poľských a slovenských zamestnancov verejných inštitúcií a získavanie potrebných zručností a vedomostí prostredníctvom spoločných kurzov a školení, odbornej praxe, študijných návštev a pod., ktoré umožnia prekonávanie existujúcich prekážok a skvalitnia realizovanú cezhraničnú spoluprácu.

Cezhraničné vzdelávanie na území EZÚS TATRY by malo takisto zahŕňať vzdelávacie aktivity medzi obyvateľmi pohraničia, najmä medzi deťmi a mládežou v oblasti oboznamovania sa s kultúrnym a prírodným dedičstvom, jeho ochranou a predchádzaním rizík.

Strategický cieľ

Rozvoj cezhraničného vzdelávania ako činiteľa podporujúceho socio-ekonomický rozvoj oblasti pôsobenia EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

- III. 1** Zvyšovanie odborných kvalifikácií zamestnancov poľských a slovenských verejných inštitúcií a samosprávy,
- III. 2** Rozvíjanie kompetencií vyhľadávaných na trhu práce v regióne,
- III. 3** Aktivácia žiakov a učiteľov poľských a slovenských škôl a vysokých škôl za účelom realizácie spoločných vzdelávacích projektov,
- III. 4** Rozvoj cezhraničnej spolupráce medzi školami, vzdelávacími inštitúciami a inštitúciami, ktoré pôsobia na trhu práce.

Kľúčové aktivity:

- profesijné zdokonaľovanie zamestnancov samosprávy, učiteľov, zamestnancov kultúrnych a vzdelávacích zariadení, inštitúcií umenia, sprievodcov, pracovníkov turistických informačných centier, pracovníkov národných parkov a chránených krajinných oblastí, vedeckých stredísk, mimovládnych organizácií – organizácia pracovnej praxe v inštitúciách na druhej strane hranice, výmena zamestnancov, spoločné kurzy a profesionálne školenia, výučba slovenčiny a poľštiny, študijné návštevy,
- posilňovanie potenciálu zložiek záchranných služieb v cezhraničnej oblasti prostredníctvom školení, spoločných školiacich programov, programov poskytovania pomoci a boja proti rizikám, výmeny skúseností, spoločných akcií – aktivity zamerané na budovanie spoločného systému záchranej služby,
- spoločné vzdelávacie akcie týkajúce sa ochrany kultúrneho a prírodného dedičstva, prevencií rizík medzi obyvateľmi pohraničia, najmä deťmi a mládežou,
- vypracovanie spoločných programov školení a vzdelávania pracovníkov verejných inštitúcií na poľsko-slovenskom pohraničí, pre nich určených kurzov a postgraduálneho štúdia,
- organizovanie a realizácia školení a kurzov, o. i. v oblasti znalosti právnych podmienok, administratívnych postupov, výučby jazyka,

- spoločné vzdelávacie iniciatívy zamerané na mládež a týkajúce sa kultúrneho a prírodného dedičstva, dejín, ochrany životného prostredia, športu,
- spoločné analýzy a implementácia vzdelávacej ponuky zodpovedajúcej potrebám trhu práce,
- programy výmeny skúseností, vedomostí a zručností pre žiakov a učiteľov stredných škôl, odborných učilíšť a vysokých škôl,
- tvorba systémov informácie o ponuke týkajúcej sa vzdelávania a odbornej prípravy na oboch stranách hranice.

IV. STRATEGICKÁ OBLASŤ SPOLUPRÁCE

Cezhraničné partnerstvá

Stabilné a udržateľné cezhraničné partnerstvo je základom pre efektívnu realizáciu spoločných projektov. Je to podmienka, bez ktorej by nebolo možné realizovať žiadnu z aktivít, ktoré patria k trom ostatným strategickým oblastiam spolupráce, ktoré boli uvedené vyššie. Výsledky spoločných projektov sú podmienené vysokou kvalitou partnerstva v rozsahu ich prípravy a realizácie, čo vo svojich dokumentoch zdôrazňuje Európska komisia.

Vyčlenenie aktivít spojených s posilňovaním cezhraničného partnerstva ako strategickej oblasti spolupráce je cieľavedomou aktivitou a je to dôsledok doterajších skúseností, najmä tých, ktoré boli získané počas realizácie mikroprojektov riadených kanceláriou Zväzku Euroregión „Tatry“ v Nowom Targu a analýz či konzultácií uskutočnených počas prác pri stratégii. Výsledky dotazníkového prieskumu a konzultácií jednoznačne poukazujú na potrebu budovania partnerstiev. Na možnosť nadviazať udržateľnú spoluprácu s partnerom z druhej strany hranice a pokračovať v nej v ďalších projektoch poukazujú samosprávy ako na jednu z najväčších výhod z realizácie cezhraničných programov, zdôrazňujú pritom možnosť vzájomného spoznania sa a budovania dobrosusedských vzťahov.

Posilnenie partnerstiev umožní lepšie koordinovať strategické projekty, efektívnejšie implementovať prostriedky zo zdrojov Európskej únie, lepšie pripravovať a realizovať projekty a dosahovať viditeľné a udržateľné výsledky spolupráce.

Podporovanie a budovanie udržateľných cezhraničných partnerstiev sa týka samospráv, verejných inštitúcií a mimovládnych organizácií, ktoré by mali zväčšovať svoju účasť a angažovanie sa pri realizácii cezhraničných projektov. K aktivizovaniu a upevňovaniu spolupráce by malo dôjsť tiež v prípade samospráv a subjektov, ktoré sa nachádzajú na území EZÚS TATRY, ale sú veľmi vzdialené od hranice. Podporovanie cezhraničnej spolupráce môže takisto prispieť k zapojeniu sa nových subjektov a k rozvíjaniu nových partnerstiev.

Potrebné je tiež prijať aktivity v oblasti rozšírenia spolupráce subjektov z poľsko-slovenského pohraničia so subjektmi z iných regiónov Európy. Budovanie takých partnerstiev umožní využívať aj iné dotácie a nielen tie z Programu cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020, napr. program medziregionálnej spolupráce INTERREG EUROPA, program nadnárodnej spolupráce Stredná Európa, program Európa pre občanov, Vyšehradský fond, nórske fondy a pod.

EZÚS TATRY ako formalizovaná a udržateľná štruktúra spolupráce založená na základe právneho poriadku Európskej únie musí podporovať a propagovať také aktivity v miestnom aj v európskom meradle. Na druhej strane je potrebné rozvíjať spoluprácu EZÚS s inými subjektmi a partnermi, čo

umožní posilniť jeho úlohu, zviditeľniť aktivity Zoskupenia v regióne a na európskej úrovni, budovať partnerské vzťahy s miestnymi, regionálnymi a národnými orgánmi.

Strategický cieľ:

Rozšírenie a posilnenie cezhraničných partnerstiev poľských a slovenských samospráv, inštitúcií a mimovládnych organizácií pôsobiacich na území EZÚS TATRY

Konkrétne ciele:

- IV. 1** Propagácia, budovanie a rozvoj udržateľných vysokokvalitných cezhraničných partnerstiev
- IV. 2** Aktivácia partnerskej spolupráce poľských a slovenských subjektov
- IV. 3** Zdokonaľovanie štruktúr a rozvoj udržateľných foriem cezhraničnej spolupráce
- IV. 4** Zintenzívnenie účasti poľských a slovenských subjektov na realizácii programov Európskej územnej spolupráce a iných programov

Kľúčové aktivity:

- vytváranie sietí spolupráce samospráv, inštitúcií a mimovládnych organizácií z poľsko-slovenského pohraničia, napr. sieť miest Euroregiónu „Tatry“,
- podpora vytvárania klastrov – sietí, organizácií združujúcich poľské a slovenské subjekty z rôznych odvetví z prihraničnej oblasti Poľska a Slovenska,
- spoločné aktivity poľských a slovenských inštitúcií o. i. vo sfére kultúrneho a prírodného dedičstva, cestovného ruchu, vzdelávania, ekonomiky, trhu práce,
- propagácia správnej praxe a udržateľných výsledkov cezhraničnej spolupráce,
- posilňovanie spolupráce záchranných služieb,
- podpora medzisektorovej spolupráce,
- podpora miestnych iniciatív a účasti mimovládnych organizácií na poľsko-slovenských projektoch,
- spoločné konferencie, workshopy, školenia, študijné návštevy týkajúce sa výmeny skúseností, transferu poznatkov, prípravy spoločných projektov,
- príprava a realizácia projektov v spolupráci s inými EZÚS.

Schéma stratégie činnosti EZÚS TATRY na roky 2014 – 2020

MISIA

EZÚS TATRY – príležitosťou ďalšieho rozvoja poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce Euroregiónu „Tatry“.

VÍZIA

EZÚS TATRY ako inovačný a účinný nástroj na realizáciu poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce.

STRATEGICKÉ OBLASTI SPOLUPRÁCE

I. Spoločné kultúrne a prírodné dedičstvo

II. Komunikačná dostupnosť územia okolo Tatier

III. Cezhraničné vzdelávanie

IV. Cezhraničné partnerstvá

STRATEGICKÝ CIEĽ

Zachovanie a podporovanie neopakovateľného kultúrneho a prírodného dedičstva v poľsko-slovenskej oblasti pôsobenia EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

- I. 1 Využitie multikultúrnosti poľsko-slovenského pohraničia na jeho intenzívnejšiu a integrovanejšiu propagáciu a budovanie spoločných turistických produktov
- I. 2 Rozvoj turistickej infraštruktúry spojenej s kultúrnym a prírodným dedičstvom pohraničia
- I. 3 Zachovanie unikátnych kultúrnych hodnôt vytvorených v priebehu stáročí vplyvom rôznych kultúr
- I. 4 Ochrana prírodných zdrojov poľsko-slovenského pohraničia a podpora ich racionálneho využívania

STRATEGICKÝ CIEĽ

Zlepšenie a zvýšenie komunikačnej dostupnosti oblasti pôsobenia EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

- II. 1 Skvalitnenie dopravy na pohraničí
- II. 2 Zlepšenie priamych komunikačných a dopravných spojov
- II. 3 Zvýšenie mobility obyvateľov a turistov
- II. 4 Zintenzívnenie využitia e-technológií v komunikácii s verejnosťou

STRATEGICKÝ CIEĽ

Rozvoj cezhraničného vzdelávania ako činiteľa podporujúceho socio-ekonomický rozvoj oblasti pôsobenia EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

- III. 1 Zvyšovanie odborných kvalifikácií zamestnancov poľských a slovenských verejných inštitúcií a samosprávy
- III. 2 Rozvíjanie kompetencií vyhľadávaných na trhu práce v regióne
- III. 3 Aktivácia žiakov a učiteľov poľských a slovenských škôl a vysokých škôl za účelom realizácie spoločných vzdelávacích projektov
- III. 4 Rozvoj cezhraničnej spolupráce medzi školami, vzdelávacími inštitúciami a inštitúciami, ktoré pôsobia na trhu práce

STRATEGICKÝ CIEĽ

Rozšírenie a posilnenie cezhraničných partnerstiev poľských a slovenských samospráv, inštitúcií a mimovládnych organizácií pôsobiacich na území EZÚS TATRY

Konkrétne ciele

- IV. 1 Propagácia, budovanie a rozvoj udržateľných vysokokvalitných cezhraničných partnerstiev
- IV. 2 Aktivácia partnerskej spolupráce poľských a slovenských subjektov
- IV. 3 Zdokonaľovanie štruktúr a rozvoj udržateľných foriem cezhraničnej spolupráce
- IV. 4 Zintenzívnenie účasti poľských a slovenských subjektov na realizácii programov Európskej územnej spolupráce a iných programov

Súdržnosť stratégie s inými programovými dokumentmi a právnymi predpismi v rozsahu politiky súdržnosti Európskej únie

---

1. Súlad stratégie činnosti so základom a koncepciou fungovania podľa štatutárnych dokumentov EZÚS TATRY a s nariadeniami Európskej únie v tejto oblasti

Cieľom EZÚS TATRY je rozvoj, uľahčovanie a rozširovanie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce s cieľom posilniť sociálnu a ekonomickú súdržnosť územia pôsobnosti Zoskupenia na poľskej a slovenskej strane Tatier. V súlade s duchom novelizovaného nariadenia o európskom zoskupení územnej spolupráce Zoskupenie funguje „s cieľom posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť Únie“ (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1302/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS), pokiaľ ide o vyjasnenie, zjednodušenie a zlepšenie zakladania a fungovania takýchto zoskupení, Úradný vestník Európskej únie z 20.12.2013, L 347/303, s. 307).

Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY realizuje úlohy stanovené jeho členmi v Dohovore o európskej územnej spolupráci. V súlade so znením Dohovoru úlohy Zoskupenia:

- **sú sústredené** predovšetkým na implementáciu programov alebo projektov územnej spolupráce spolufinancovaných Európskou úniou prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu;
- **zahŕňajú tiež** aktivity spojené s územnou spoluprácou členov Zoskupenia pre dosiahnutie cieľa posilnenia hospodárskej a sociálnej súdržnosti s finančným príspevkom Európskej únie alebo bez neho;
- **netýkajú sa** výkonu právomocí udelených verejným právom alebo povinnosť, ktorých cieľom je zabezpečiť všeobecné záujmy štátu alebo iných orgánov verejnej správy;
- **patria** do rozsahu právomocí každého z členov Zoskupenia podľa príslušného vnútroštátneho práva každého člena.

Oblasti spolupráce prijaté v poľsko-slovenskej stratégii činnosti EZÚS TATRY, ktorými sú: 1. spoločné kultúrne a prírodné dedičstvo, 2. komunikačná dostupnosť územia okolo Tatier, 3. cezhraničné vzdelávanie, 4. cezhraničné partnerstvá, sú v súlade so základom a koncepciou fungovania uvedenými v Dohovore a v Stanovách Zoskupenia a v nariadeniach o európskom zoskupení územnej spolupráce: nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1302/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS), pokiaľ ide o vyjasnenie, zjednodušenie a zlepšenie zakladania a fungovania takýchto zoskupení.

2. Prínos poľsko-slovenskej stratégie činnosti EZÚS TATRY k realizácii stratégie Únie v prospech inteligentného a udržateľného rastu podporujúceho sociálnu inklúziu a k dosiahnutiu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti

Poľsko-slovenská stratégia činnosti EZÚS TATRY vďaka vybranej sústave štyroch strategických oblastí spolupráce aktívne podporuje Stratégiu Európa 2020, ktorej cieľom je zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu a dosiahnutie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti:

2.1. Spoločné kultúrne a prírodné dedičstvo – oblasť spolupráce, v rámci ktorej sa predpokladá ochrana kultúrneho a prírodného dedičstva na oprávnenom území, podporuje a umožňuje využitie kultúrneho a prírodného dedičstva na poľsko-slovenskom území pôsobenia EZÚS za účelom dosiahnutia udržateľného cezhraničného rozvoja.

2.2 Komunikačná dostupnosť územia okolo Tatier – oblasť spolupráce, v ktorej sa prostredníctvom podpory cezhraničných dopravných systémov priaznivých pre životné prostredie podporuje modernizácia a dostupnosť dopravy na oprávnenom území a prostredníctvom podpory cezhraničnej mobility vytvára podmienky pre rozšírenie oblasti aktivít zamestnaných osôb a umožňuje, aby sa všetci obyvatelia oprávneného územia mohli aktívne podieľať na cezhraničnom spoločenskom živote.

2.3 Cezhraničné vzdelávanie – oblasť spolupráce, ktorá môže prispieť najmä k implementácii hlavnej iniciatívy Európskej únie, t. j. „Programu pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“. Prostredníctvom osvetvy a vzdelávania generuje cezhraničné zručnosti, ktoré podporujú cezhraničnú mobilitu pracovnej sily, umožňujú lepšie využiť existujúci potenciál ľudských zdrojov a cezhraničnú ponuku v oblasti ekonomiky a služieb. Podporuje hlavnú iniciatívu Európskej únie „Mládež v pohybe“, skvalitňuje kapacity vzdelávacích systémov a podporuje cezhraničné využívanie zručností získaných v regióne.

2.4 Cezhraničné partnerstvá – oblasť spolupráce, ktorá podporuje cezhraničnú spoluprácu a výmenu medzi obyvateľmi, mimovládnyimi organizáciami, úradmi a ostatnými inštitúciami oprávneného územia, čo zlepšuje možnosť spoluúčasti obyvateľov oprávneného územia na výhodách vyplývajúcich z hraničného susedstva a posilňuje územnú súdržnosť a súdržný rast.

3. Súlad stratégie s predpismi práva EÚ vo veci realizácie politiky hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v programovom období Európskej únie na roky 2014 – 2020

3.1 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 zo 17. decembra 2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja

V súlade s rozsahom Európskeho fondu regionálneho rozvoja stanovenom v čl. 3 nariadenia (EÚ) č. 1301/2013 fond prispieva k realizácii tematických cieľov stanovených v čl. 9 odsek prvý nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013¹ prostredníctvom spoločných aktivít v rámci programov cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce. Z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja je možné v rámci cezhraničnej spolupráce podporovať všetky investičné priority stanovené v čl. 5 nariadenia (EÚ) č. 1301/2013 ako aj investičné priority určené v čl. 7 ods. 1 písm. a) nariadenia (EÚ) č. 1299/2013 zamerané na nižšie uvedené zložky Európskej územnej spolupráce:

- podpora udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a podpora mobility pracovnej sily integrovaním cezhraničných trhov práce, vrátane cezhraničnej mobility, spoločných miestnych iniciatív zamestnávania, informačných a poradenských služieb a spoločných školení;
- podpora sociálneho začlenenia, boja proti chudobe a akejkoľvek diskriminácii prostredníctvom podpory rodovej rovnosti, rovnakých príležitostí a integrácie komunít nad hranicami;
- investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy v prospech získavania zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom prípravy a implementácie spoločných vzdelávacích, odborných vzdelávacích a školiacich systémov;
- posilňovanie inštitucionálnych kapacít verejných inštitúcií a zainteresovaných strán a správneho fungovania verejnej správy podporovaním právnej a administratívnej spolupráce ako aj spolupráce medzi občanmi a inštitúciami;

Takto načrtnutý program Európskej územnej spolupráce má prispieť k realizácii stratégie v prospech inteligentného a udržateľného rastu podporujúceho sociálne začlenenie a k dosiahnutiu hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

Oblasti spolupráce, strategické a konkrétne ciele poľsko-slovenskej stratégie EZÚS TATRY sú zhodné a súdržné s prvkami Európskej územnej spolupráce – zložka: cezhraničná spolupráca – stanovenými v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 zo 17. decembra 2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

4. Súlad stratégie s národnými programovými dokumentmi politiky hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti na roky 2014 – 2020.

4.1 Partnerská dohoda medzi Poľskou republikou a Európskou komisiou o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov uvádza nasledovné tematické oblasti ako podstatné pre Európsku územnú spoluprácu:

- zlepšenie dopravnej dostupnosti (z cezhraničného hľadiska),

---

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006.

- podpora socio-ekonomického rastu priaznivého pre životné prostredie, z toho: predchádzanie negatívnym spoločenským javom (o. i. vyludňovaniu), tvorenie sociálneho kapitálu vrátane vyučovania jazyka suseda, zlepšenie dostupnosti verejných služieb a zlepšenie dostupnosti a spoločné využívanie sieťovej infraštruktúry a podpora zmien zameraných na nízkouhlíkovú ekonomiku,
- ochrana životného prostredia, efektívne využívanie zdrojov (vrátane kultúrnych zdrojov), predchádzanie následkom klimatických zmien, podpora spoločného riadenia prírodných zdrojov, predchádzanie prírodným pohromám, zvýšenie bezpečnosti spoluprácou verejných služieb,
- spolupráca úradov verejnej správy, podpora malých projektov týkajúcich sa spolupráce miestnych komunít (predovšetkým v rámci cezhraničnej zložky),
- podpora podnikania a inovácií (predovšetkým v rámci nadnárodnej a medziregionálnej zložky),
- podpora rozvoja a prispôsobovania sa miest a vidieka vrátane prispôsobovania sa demografickým zmenám (predovšetkým v rámci nadnárodnej a medziregionálnej zložky).

Predpoklady poľsko-slovenskej stratégie sú súdržné s tematickými oblasťami uvedenými v partnerskej dohode, ktoré sa považujú za podstatné pre Európsku územnú spoluprácu. Oblasť spolupráce poľsko-slovenskej stratégie pre EZÚS TATRY vďaka naformulovaným strategickým a konkrétnym cieľom výrazne ukazujú, že udržateľnú socio-ekonomickú integráciu oprávneného územia stratégia považuje za mimoriadne dôležitú a na tomto základe myšlienku kooperácie pokladá za centrálny referenčný bod. Prostredníctvom dôsledného zapájania partnerov z oprávneného územia, t. j. úradov ako aj sociálnych a hospodárskych partnerov či partnerov zastupujúcich organizácie pre ochranu životného prostredia zabezpečuje v najvyššej miere to, že ciele politiky Európskej únie a potreby formulované v regióne sú so sebou prepojené transparentným a zrozumiteľným spôsobom.

4.2 Program Cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014 – 2020

V rokoch 2014 – 2020 až polovica čiastky na cezhraničnú spoluprácu medzi Poľskom a Slovenskom bude určená na ochranu a rozvoj environmentálnych zdrojov a kultúrneho dedičstva. Takéto rozdelenie prostriedkov je podľa názoru autorov Programu podmienené charakteristikou poľsko-slovenského pohraničia, kde je veľa vzácnych prírodných oblastí a kultúrnych objektov tvoriacich bohatstvo celého regiónu. Z prostriedkov Európskej únie sa budú predovšetkým financovať projekty, ktoré prispejú k rozvoju nových a atraktívnych foriem propagácie, využívania a ochrany tohto dedičstva. Cieľom je rozvoj služieb, ktoré dovoľia zaujímavým spôsobom tráviť voľný čas pri využití potenciálu kultúrnych inštitúcií, pamiatok, chránených krajinných oblastí a národných parkov. Vytvorené zázemie bude využívané obyvateľmi regiónu ako aj turistami. Prostriedky sa budú poskytovať tiež spoločným projektom zameraným na konzervačné a rekonštrukčné práce.

Menšia časť prostriedkov sa využije na podporu rozvoja dopravy. Zanedbania v oblasti cestnej infraštruktúry sú jednou z charakteristických vlastností poľsko-slovenského pohraničia. Miestne a regionálne prepojenia by sa mali skvalitniť. Všeobecne dostupná osobná doprava umožní obyvateľom a turistom bezproblémovo premiestňovať sa a cestovať po tomto území.

V oblasti vzdelávania získajú finančný príspevok cezhraničné aktivity, ktoré ponúkajú možnosť odbornej prípravy na vysokej úrovni a rozvíjajú zručnosti vyhľadávané v regióne. Podporu získajú aj programy výmeny skúseností, vedomostí a zručností pre žiakov a učiteľov stredných škôl, odborných učilísk a vysokých škôl.

V Programe cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika na roky 2014 – 2020 bola úplne vynechaná problematika posilňovania inštitucionálnych kapacít verejných inštitúcií a zainteresovaných strán a efektívneho fungovania verejnej správy prostredníctvom podpory právnej a administratívnej spolupráce, ako aj spolupráce medzi občanmi a inštitúciami. Významným, ale stále nedostatočne využívaným potenciálom každého prihraničného regiónu je pritom rozvoj spolupráce obyvateľov a inštitúcií, ktorý si vyžaduje prekonanie mentálnych, jazykových a socio-kultúrnych bariér. Vďaka väčšej integrácii ekonomiky, správy a občianskej spoločnosti je možné zmierniť ekonomické nedostatky podmienené existenciou hranice a využiť cezhraničný potenciál.

Mimoriadny význam má realizácia spoločných úloh, minimalizovanie rozvojového rizika a vytváranie takých zručností obyvateľov regiónu, ktoré im umožnia efektívne fungovať v každodennom živote na tomto spoločnom rozvojovom území. Vyžaduje si to intenzívne vzťahy medzi občanmi, úradmi a ekonomickými subjektmi regiónu pohraničia. Významným základom takejto činnosti je vzájomné oboznamovanie sa, dôvera a pochopenie prostredníctvom spoločných skúseností. Upevnenie siete partnerov zastupujúcich občiansku spoločnosť, ekonomické subjekty a úrady sú nevyhnutné pre udržateľnú integráciu pohraničia.

V posledných rokoch výrazne narástol záujem o cezhraničnú spoluprácu. Bolo nadviazané veľké množstvo partnerstiev medzi obcami, úradmi, združeniami a rôznorodými iniciatívami v mnohých tematických oblastiach. Stále je však potrebná intenzívna spolupráca medzi správnymi orgánmi všetkých úrovní na oprávnenom území. Iba týmto spôsobom je možné odstrániť infraštruktúrne, organizačné a právne prekážky

v integrácii oprávneného územia. V poľsko-slovenskej územnej spolupráci – na úrovni cezhraničnej spolupráce, rovnako ako v iných oblastiach cezhraničnej podpory v Európe – je potrebná stratégia: **odstraňovať bariéry – integrovať obyvateľov a správne orgány, posilňovať cezhraničné schopnosti a zručnosti.**

Preto považujeme zohľadnenie v poľsko-slovenskej stratégii činnosti EZÚS IV. oblasti: **Cezhraničné partnerstvá** so strategickým cieľom: rozširovanie a posilňovanie partnerstiev poľských a slovenských samospráv, inštitúcií a mimovládnych organizácií za významnú pridanú hodnotu Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014 – 2020.

5. Závěry:

S ohľadom na:

- Dokumenty zakladajúce EZÚS – Dohovor a Stanovy,
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS),
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1302/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS), pokiaľ ide o vyjasnenie, zjednodušenie a zlepšenie zakladania a fungovania takýchto zoskupení,
- Stratéziu *Európa 2020* na zabezpečenie inteligentného a udržateľného rastu podporujúceho sociálnu inklúziu a na dosiahnutie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti,
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 zo 17. decembra 2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja,
- Partnerskú dohodu medzi Poľskou republikou a Európskou komisiou o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov,
- Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014 – 2020

môžeme skonštatovať, že predpoklady poľsko-slovenskej stratégie činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY:

1. **Sú zhodné** s podstatou a koncepciou fungovania Zoskupenia uvedenou v Dohovore a Stanovách a v nariadeniach o európskom zoskupení územnej spolupráce: nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1302/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS), pokiaľ ide o vyjasnenie, zjednodušenie a zlepšenie zakladania a fungovania takýchto zoskupení.
2. Sú **súdržné s politikou** hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti Európskej únie, jej programovými dokumentmi a právnymi predpismi.
3. Sú **prínosom pre** stratégiu *Európa 2020* na zabezpečenie inteligentného a udržateľného rastu podporujúceho sociálnu inklúziu a na dosiahnutie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti.

*Prof. dr hab. Kazimierz Jóskowiak
Technicko-obchodná vysoká škola
H. Chodkowskej vo Varšave*

Zdroje financovania

V súlade s ustanoveniami Dohovoru a Stanov sa úlohy EZÚS TATRY sústreďujú predovšetkým na prípravu a realizáciu projektov územnej spolupráce spolufinancovaných Európskou úniou prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu alebo Fondu súdržnosti, ale tiež projekty bez finančnej účasti Európskej únie.

Rozsah strategických oblastí spolupráce identifikovaných v tejto stratégii a špecifické vlastnosti právneho charakteru Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY ako spoločného poľsko-slovenského subjektu podmieňujú skutočnosť, že hlavným zdrojom financovania aktivít Zoskupenia budú fondy Európskej únie v rámci programov Európskej územnej spolupráce na roky 2014 – 2020, z toho predovšetkým Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014 – 2020. EZÚS TATRY môže byť rovnako ako iné zoskupenia prijímateľom iných programov medziregionálnej a nadnárodnej spolupráce.

Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY sa môže uchádzať o finančný príspevok na svoje aktivity aj z iných európskych programov, ako napr. Európa pre občanov, Erasmus+, Horizont 2020, z ktorých sa spolufinancuje realizácia projektov implementovaných partnermi z rôznych členských krajín.

Ďalším zdrojom financovania aktivít EZÚS TATRY uvedeným v tejto stratégii môžu byť poľské a slovenské národné a regionálne programy, napr. Malopoľský regionálny operačný program 2014 – 2020, Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020 v Slovenskej republike, príspevky v rámci výziev na realizáciu verejných úloh v prospech európskej integrácie a rozvíjania vzťahov a spolupráce medzi občanmi, ktoré vyhlasujú o. i. Ministerstvo zahraničných vecí Poľskej republiky, Maršalek Malopoľského vojvodstva.

Aktivity EZÚS TATRY uvedené v stratégii môžu byť tiež financované v rámci programov mimo Európskej únie, o. i. Medzinárodného vyšehradského fondu.

Nižšie sú uvedené najdôležitejšie informácie týkajúce sa programov Európskej územnej spolupráce dostupných pre EZÚS TATRY.

Program cezhraničnej spolupráce PL – SK 2014 – 2020

Geografické územie:

Na poľskej strane: subregióny: bielsky, nowosądecký, oswiecimský, krosniansky, przemyský a dodatočne okresy: Pszczyna, Myślenice, Rzeszów a samosprávna obec Rzeszów.

Na slovenskej strane: Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a dodatočne okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji.

Rozpočet:

155 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, z toho bude pre poľskú stranu dostupných 100 mil. EUR a pre prijímateľov zo slovenskej strany 55 mil. EUR.

Miera dofinancovania – do 85 %

Podporované aktivity:

1. Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva na území pohraničia – 77,50 mil. EUR
2. Udržateľná cezhraničná doprava – 55,80 mil. EUR
3. Rozvoj cezhraničného a celoživotného vzdelávania – 12,40 mil. EUR

FOND MIKROPROJEKTOV

Rozpočet pre Fond mikroprojektov bude mať max. výšku 15 % z prostriedkov Programu, t. j. 23,25 mil. EUR, z toho poľská strana bude mať k dispozícii sumu cca. 15.000.000 EUR, a slovenská strana cca. 8.250.000 EUR.

Mikroprojekty sa budú realizovať v rámci 2 tematických cieľov:

- Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva na území pohraničia

- Rozvoj cezhraničného a celoživotného vzdelávania

Fond mikroprojektov sa bude realizovať prostredníctvom troch strešných projektov:

1) **Zväzok Euroregión „Tatry“ v partnerstve s Vyššími územnými celkami Prešov a Žilina:**

Geografické územie:

Poľská strana:

- nowosądecký subregión: okres Gorlice, okres Limanowa, okres Nowy Sącz, okres Nowy Targ, okres Tatry, okres a mesto Nowy Sącz,
- osvienčimský subregión: okres Chrzanów, okres Olkusz,
- okres Myślenice okrem obce Pcim.

Slovenská strana:

- Žilinský samosprávny kraj – okres Dolný Kubín, okres Tvrdošín, okres Ružomberok, okres Liptovský Mikuláš,
- Prešovský samosprávny kraj – okres Stará Ľubovňa, okres Bardejov, okres Kežmarok, okres Levoča, okres Poprad, okres Spišská Nová Ves.

Rozpočet:

Spolu strešný projekt: 8.272.939,57 EUR, z toho:

- Zväzok Euroregión „Tatry“ – 5.000.000,00 EUR
- ŽSK – 1.382.823,76 EUR
- PSK – 1.890.115,81 EUR

2) **Združenie Región Beskydy v partnerstve s Vyším územným celkom Žilina:**

Geografické územie:

Poľská strana:

- bielsky subregión: okres Cieszyn so sídlom v Cieszyne, okres Bielsko-Biała so sídlom v Bielsku-Białej, okres Żywiec so sídlom v Żywci, mestský okres Bielsko-Biała,
- subregión centrálné Sliezske: okres Pszczyna so sídlom v Pszczyne,
- nowosądecký subregión: okres Sucha Beskidzka so sídlom v Suchoj Beskidzkej, okres Wadowice so sídlom vo Wadowiciach, obec Pcim z okresu Myślenice,
- okres Osvienčim so sídlom v Osvienčime.

Slovenská strana:

- Žilinský samosprávny kraj – Okres Bytča, Okres Čadca, Okres Kysucké Nové Mesto, Okres Žilina, Okres Martin, Okres Turčianske Teplice, Okres Námestovo.

Rozpočet:

Spolu strešný projekt: 7.568.101,24 EUR, z toho:

- Euroregión Beskydy – 5.000.000,00 EUR
- ŽSK – 2.568.101,24 EUR

3) **Združenie Karpatský Euroregión Poľsko v partnerstve s Vyším územným celkom Prešov:**

Geografické územie:

Poľská strana:

- krosniansky subregión: okres Jasło, okres Krosno, okres Sanok, okres Lesko, okres Brzozów, okres Bieszczady, okres Strzyżów,
- przemyský subregión: okres Przemyśl, okres Lubaczów, okres Przeworsk, okres Jarosław,
- okres Rzeszów a mesto Rzeszów v Podkarpatskom vojvodstve.

Slovenská strana:

- Prešovský samosprávny kraj – okres Snina, okres Humenné, okres Stropkov, okres Medzilaborce, okres Svidník, okres Vranov nad Topľou, okres Prešov, okres Sabinov

Rozpočet:

Spolu strešný projekt: 7.408.959,19 EUR, z toho:
Združenie Karpatský euroregión Poľsko – 5.000.000,00 EUR
PSK – 2.408.959,19 EUR

Program medziregionálnej spolupráce INTERREG EUROPA

Geografické územie:

Spoluprácu môžu realizovať inštitúcie z územia celej Európskej únie, ako aj z Nórska a Švajčiarska.

Rozpočet:

359 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, finančný príspevok do 85 %

Podporované aktivity:

Cieľom Programu spolupráce INTERREG EUROPA 2014 – 2020 je zlepšenie implementácie politík a programov regionálneho rozvoja, najmä programov realizovaných v rámci cieľa „Investície v prospech hospodárskeho rastu a zamestnanosti“ a v odôvodnených prípadoch cieľa „Európska územná spolupráca“ (EÚS). Bude sa podporovať výmena skúseností a prehlbovanie vedomostí medzi subjektmi rozhodujúcimi o rozvoji regiónov. Inštitúcie z rôznych častí Európy budú v rámci partnerských zoskupení spoločne pracovať pri riešení vybranej oblasti politiky (napr.: pri vytváraní a rozvoji klastrov, vytváraní podmienok pre rozvoj inovácií, využívaní potenciálu kultúrneho dedičstva pre ekonomický rozvoj a pod.) tak, aby boli skvalitnené existujúce riešenia alebo vytvorené nové mechanizmy. Tematický rozsah zahŕňa:

- posilňovanie vedeckého výskumu, technologického rozvoja a inovácií;
- zvýšenie konkurencieschopnosti MSP,
- podpora prechodu na nízkouhlíkovú ekonomiku vo všetkých sektoroch,
- ochrana životného prostredia a podpora efektívneho využívania zdrojov.

Viac informácií www.interreg4c.eu

Program nadnárodnej spolupráce Stredná Európa

Geografické územie:

Územie 9 krajín EÚ: Chorvátsko, Česká republika, Maďarsko, Nemecko (niektoré regióny), Poľsko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko a Taliansko (niektoré regióny).

Rozpočet:

246 mil. EUR z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, finančný príspevok do 85 %

Podporované aktivity:

Cieľom nadnárodného programu Stredná Európa je spolupráca ponad hranice, ktorá mení mestá a regióny tak, aby tvorili lepší priestor na život a prácu. Program na roky 2014 – 2020 bude podporovať hlavne aktivity, ktoré nemajú investičný charakter. V rámci projektov bude však možná realizácia pilotných alebo ukázkových investícií. Program je sústredený na nižšie uvedené priority:

- spolupráca v oblasti inovácií v prospech zvýšenia konkurencieschopnosti Strednej Európy
- spolupráca v oblasti nízkouhlíkových stratégií v Strednej Európe
- spolupráca v oblasti prírodných a kultúrnych zdrojov v prospech udržateľného rastu
- spolupráca v prospech zlepšenia dopravných prepojení v Strednej Európe

Viac informácií www.central2020.eu

Implementácia, monitorovanie a aktualizácia stratégie

Dôležitým prvkom realizácie každej stratégie je pravidelné monitorovanie tohto procesu. Tieto aktivity by sa mali zameriavať na hodnotenie pokroku v realizácii kľúčových aktivít uvedených v stratégii v rámci jednotlivých oblastí spolupráce a miery dosahovania konkrétnych a strategických cieľov.

Pravidelné kontrolovanie postupu implementácie *Stratégie činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY* umožní uskutočniť hodnotenie realizácie stratégie a miery súladu s predbežnými predpokladmi. Budú stanovené aktuálne organizačné, finančné a právne podmienky realizácie stratégie, ktoré ovplyvňujú priebežnú realizáciu jej predpokladov. Umožní to identifikovať nové okolnosti ovplyvňujúce implementáciu stratégie, ktoré nebolo možné predvídať na etape prípravy strategického dokumentu, vrátane vznikajúcich problémov a rizík, príčin prípadných omeškaní alebo nerealizovania plánovaných aktivít, nových možností a príležitostí ešte účinnejšej realizácie alebo financovania kľúčových aktivít stratégie. Zároveň bude možné prispôbiť stratégiu konečným ustanoveniam Programu cezhraničnej spolupráce PL–SK 2014 – 2020, pretože počas prác pri stratégii bol zverejnený len návrh tohto Programu. Okrem toho bude preskúmaný postup pri príprave a realizácii spoločných projektov predložených samosprávami pri vypracovávaní stratégie. Na základe takto uskutočneného monitoringu bude možné určiť rozsah úprav a aktualizácie prijatých strategických predpokladov.

Vďaka týmto aktivitám bude možné aktualizovať stratégiu a zaviesť požadované zmeny. Umožní to flexibilne pripravovať ročné plány činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY a usmerniť finančné plánovanie podľa momentálne dostupných zdrojov.

Monitorovanie stratégie umožní tiež zodpovedne a spoľahlivo informovať externé subjekty o dosiahnutých výsledkoch, realizovaných aktivitách, dosiahnutých cieľoch a plánovaných najbližších strategických projektoch.

Takto chápaný monitoring stratégie dáva možnosť vnímať implementáciu stratégie ako nepretržitú úlohu, ktorá je stále prítomná v činnosti Európskeho zoskupenia územnej spolupráce TATRY na rôznych úrovniach a vo vzťahu k jeho orgánom, zakladateľom a externým subjektom.

Za bezprostrednú realizáciu ustanovení stratégie bude zodpovedný riaditeľ EZÚS TATRY, ktorý v súlade so Stanovami Zoskupenia je výkonným orgánom Zoskupenia, riadi jeho činnosť a prijíma aktivity v jeho mene.

Monitorovanie implementácie stratégie bude realizované každý rok a jeho výsledky budú prezentované vo výročnej správe z činnosti EZÚS TATRY pripravovanej riaditeľom, ktorá sa predkladá Zhromaždeniu Zoskupenia. Rozhodnutie o zavedení riaditeľom navrhovaných zmien a aktualizácií strategického dokumentu prijme Zhromaždenie.

Plánuje sa tiež uskutočnenie strednodobého hodnotenia v roku 2018 a ex-post hodnotenia po ukončení implementácie stratégie. V hodnotení bude predovšetkým preskúmaná vhodnosť formulovaných cieľov, efektivita realizácie kľúčových aktivít, udržateľnosť a vplyv ich výsledkov a tiež či a akým spôsobom vplyva EZÚS TATRY na ďalší rozvoj poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce Euroregiónu „Tatry“.

V procese monitorovania a aktualizácie stratégie sa zúčastnia Zväzok Euroregión „Tatry“ v Nowom Targu zastupujúci poľské samosprávy pohraničia a Združenie Euroregión „Tatry“ v Kežmarku, ktoré zastupuje slovenské samosprávy. Tieto inštitúcie sú zakladateľmi EZÚS TATRY a subjektmi, ktoré pripravili pre Zoskupenie túto stratégiu, preto je ich účasť na procese implementácie, monitorovania a aktualizovania tohto dokumentu nevyhnutná. Prezentácia výsledkov monitorovania stratégie a jej hodnotenia sa bude realizovať nielen na zasadnutiach Zhromaždenia EZÚS, ale aj počas Cezhraničných kongresov Euroregiónu „Tatry“, čo umožňuje podieľať sa na procese implementácie a monitorovania stratégie aj samosprávam poľsko-slovenského pohraničia – členov Euroregiónu „Tatry“.

PRÍLOHY

EZÚS v právnych aktoch týkajúcich sa Európskej územnej spolupráce

---

Európske zoskupenia územnej spolupráce boli ako inovačný právny nástroj zavedené nariadením Európskeho parlamentu a Rady č. 1082/2006 z 5. júla 2006 za účelom uľahčovania územnej spolupráce a posilňovania ekonomickej a sociálnej súdržnosti a to predovšetkým realizovaním projektov spolufinancovaných z prostriedkov Európskej únie, z toho najmä v rámci programov Európskej územnej spolupráce. Vďaka svojemu charakteru je to najlepšie prispôsobená právna forma, ktorá slúži na realizáciu cezhraničných projektov.

Prijaté v decembri 2013 nariadenia týkajúce sa kohéznej politiky Európskej únie na roky 2014 – 2020 zdôrazňujú úlohu EZÚS pri realizácii programov Európskej územnej spolupráce ako subjektov riadiacich program alebo jeho časť, prípadne „jediných prijímateľov“ projektov.

1) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS)

Čl. 7, ods. 3

Úlohy EZÚS sa konkrétne obmedzujú v prvom rade na vykonávanie programov alebo projektov územnej spolupráce spolufinancovaných Spoločenstvom prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu a/alebo Kohézneho fondu.

2) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1302/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS), pokiaľ ide o vyjasnenie, zjednodušenie a zlepšenie zakladania a fungovania takýchto zoskupení

Spoločné vyhlásenie Európskeho parlamentu, Rady a Komisie, ktoré sa týka zlepšovania informovanosti a článkov 4 a 4a nariadenia o EZÚS

Európsky parlament, Rada a Komisia súhlasia s tým, že vyvinú jednotnejšie úsilie zamerané na zvýšenie povedomia inštitúcií a členských štátov s cieľom viac zviditeľniť možnosti využitia EZÚS ako dobrovoľného nástroja, ktorý je dostupný pre územnú spoluprácu vo všetkých oblastiach politiky EÚ.

3) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 z 17. decembra 2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja

motyw 32

Členské štáty by sa mali nabádať k tomu, aby funkcie riadiaceho orgánu zverili EZÚS alebo aby takéto zoskupenie poverili zodpovednosťou za riadenie tej časti programu spolupráce, ktorá sa vzťahuje na územie patriace do tohto EZÚS.

čl. 2

V rámci cieľa Európska územná spolupráca sa z EFRR podporujú tieto zložky:

- 3) medziregionálna spolupráca na posilnenie účinnosti politiky súdržnosti prostredníctvom podpory:*
  - c) výmeny skúseností s identifikáciou, prenosom a šírením osvedčených postupov a inovačných prístupov v súvislosti s uplatňovaním opatrení a programov spolupráce, ako aj s využívaním EZÚS;*

čl. 7 ods. 1 c)

(ii) podpory výmeny skúseností s cieľom posilniť účinnosť programov a opatrení v oblasti územnej spolupráce ako aj prostredníctvom využívania EZÚS podľa článku 2 bode 3 písm. c);

čl. 9

Spoločný akčný plán

Pokiaľ sa spoločný akčný plán uvedený v článku 104 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 vykonáva v rámci zodpovednosti EZÚS ako prijímateľa, zamestnanci spoločného sekretariátu programu spolupráce a členovia valného zhromaždenia EZÚS sa môžu stať členmi riadiaceho výboru uvedeného v článku 108 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013. Členovia valného zhromaždenia EZÚS netvoria v rámci tohto riadiaceho výboru väčšinu.

čl. 11

Integrované územné investície

Pokiaľ ide o programy spolupráce, sprostredkovateľský orgán zodpovedný za vykonávanie riadenia a uskutočňovanie integrovaných územných investícií uvedených v článku 36 ods. 3 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 je buď právny subjekt zriadený podľa práva jednej zo zúčastnených krajín za predpokladu, že ho zriadili orgány verejnej moci alebo sú ním subjekty z najmenej dvoch zúčastnených krajín, alebo je ním EZÚS.

čl. 12 ods. 3

Bez ohľadu na odsek 2, môže byť EZÚS alebo iný právny subjekt zriadený podľa zákonov jednej zo zúčastnených krajín jediný prijímateľ podpory operácie za predpokladu, že ho zriadili verejné orgány alebo subjekty z najmenej dvoch zúčastnených krajín v prípade cezhraničnej alebo nadnárodnej spolupráce alebo z najmenej troch zúčastnených krajín v prípade medziregionálnej spolupráce.

čl. 22

Európske zoskupenie územnej spolupráce

Členské štáty, ktoré sa zúčastňujú na programe spolupráce, môžu využiť EZÚS na to, aby ho poverili zodpovednosťou za riadenie uvedeného programu spolupráce alebo jeho časti, najmä zveriť mu povinnosti riadiaceho orgánu.

4) Dokument Ministerstva regionálneho rozvoja zo 4. 10. 2012 Programy cezhraničnej spolupráce za účasti Poľska v perspektíve o roku 2014 – 2020

Poľsko predpokladá využitie zoskupení ako inštitúcií zodpovedných za realizáciu projektov územnej spolupráce. Avšak pri zohľadnení náročnej formy predpisov EÚ týkajúcich sa zoskupení a skutočnosti, že v Poľsku chýbajú skúsenosti v rozsahu činnosti EZÚS, Poľsko neplánuje v perspektíve 2014 – 2020 poveriť ich funkciou Riadiaceho orgánu programov Európskej územnej spolupráce, ale bude podporovať zakladanie EZÚS za účelom riadenia implementácie projektov.

5) Partnerská dohoda 2014 – 2020 s Poľskom prijatá Európskou komisiou dňa 23. 5. 2014

Európske zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS) zakladané pri účasti partnerov z Poľska by sa mali čoraz aktívnejšie podieľať na programoch EÚS. Zoskupenia ako inštitúcie s nadnárodným charakterom umožnia realizáciu vysoko inštitucionalizovaných medzinárodných aktivít. Právne predpisy EÚ veľmi široko určujú potenciálny rozsah aktivít EZÚS, ktorý presahuje tiež cieľ EÚS. V rámci programov EÚS za účasti Poľska sa bude úloha zoskupení prejavovať v realizácii projektov, je možné poveriť EZÚS riadením strešného projektu, ktorý umožní implementovať mikroprojekty.

6) Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020 Európskou komisiou dňa 20. 6. 2014

V rámci programov nadnárodnej spolupráce je potrebné vo väčšej miere zapájať do partnerstiev aj Európske zoskupenia územnej spolupráce (ďalej len „EZÚS“). V rámci územnej spolupráce budú naďalej podporované EZÚS s cieľom uľahčovať a podporovať prípravu spoločných strategických a programových dokumentov územnej spolupráce, aktivity smerujúce k rozvoju územných špecifik s dôrazom na rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a vytváranie partnerstiev.

Literatúra

Vlastné publikácie Euroregionu „Tatry“

- Nowak A., *Dodatnie saldo, pytania o przyszłość*, „Euroregiony-Polska” 2009, nr 80, s. 18-19.
- Nowak A., *Mój Euroregion „Tatry”*, „Pogranicze Polsko-Słowackie. Rocznik Euroregionu „Tatry” 2008-2009, Związek Euroregion „Tatry”, Nowy Targ 2010, s. 69-77.
- Majorczyk A., *Euroregion Tatry. Polsko-słowacka współpraca transgraniczna samorządów lokalnych w latach 1994-2011 cz. 1*, Związek Euroregion „Tatry”, Nowy Targ 2011.
- *Górale pionierami historycznych zmian – rozmowa z Przewodniczącym Rady Związku Euroregion „Tatry” Bogusławem Waksmundzkiem*, „Europrojekty.PL / Euroregiony-Polska” 2012, nr 100, s. 8-9.
- *EUWT TATRY– Fakt dokonany! – rozmowa z dyrektorem EUWT TATRY Agnieszką Pyzowską*, Europrojekty.PL/ Euroregiony-Polska” 2013, nr 105, s. 8.
- Bielak Š., *Postawiliśmy na swoim!*, „Europrojekty.PL/ Euroregiony-Polska” 2013, nr 105, s. 9.
- Pyzowska A., *Od Euroregionu „Tatry” do Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej*, „Pogranicze Polsko-Słowackie. Rocznik Euroregionu „Tatry” 2010-2012, Związek Euroregion „Tatry”, Nowy Targ 2013, s. 168-174.
- *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TATRY. Polsko-słowacka współpraca transgraniczna samorządów lokalnych w latach 2012-2013 cz. 2*, red. A. Nowak, A. Pyzowska, Związek Euroregion „Tatry”, Nowy Targ 2013.

Vlastné analýzy a štúdie Euroregionu „Tatry” pripravené na potreby procesu tvorby a činnosti EZÚS TATRY

- *Deklaracja w sprawie utworzenia Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej przyjęta przez XV Kongres Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry”*, Muszyna 17.04.2009 r.
- Projekt sieciowy pt. *Od Euroregionu „Tatry” do Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej*, 2010.
- *Harmonogram działań /niezbędnych kroków/ koniecznych do podjęcia w celu utworzenia EUWT „Tatry”, 2011.*
- *Zestawienie szczegółowych przepisów dotyczących najważniejszych zasad tworzenia i funkcjonowania Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej oraz jego cech charakterystycznych, określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady oraz polskiej i słowackiej ustawie wykonawczej*, 2011.
- *Analiza kompetencji, potencjału i doświadczeń partnerów – przyszłych członków EUWT – Związku Euroregion „Tatry” i Združenia Region „Tatry”, 2011.*
- *Analiza korzyści i wartości dodanej przekształcenia Transgranicznego Związku Euroregion „Tatry” w Europejskiego Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej oraz indeks problemów, obaw i zagrożeń*, 2011.
- *Porównanie dwóch opcji Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej – wielozadaniowego i jednozadaniowego*, 2012.
- *Zestawienie propozycji zmian w Rozporządzeniu (WE) 1082/2006 z jego pierwotną wersją*, 2012.
- *Statut EUWT w świetle obowiązujących dokumentów – analiza wybranych kluczowych elementów*, 2012.
- prof. dr hab. Kazimierz Jóskowiak, *Opinia dotycząca odpowiedzialności finansowej członków w związku z utworzeniem Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej*, 2012
- prof. dr hab. Kazimierz Jóskowiak, *Analiza dotycząca warunków odmowy na udzielenie zgody na uczestnictwo przyszłego członka w EUWT zgodnie z art. 4 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu i Rady w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej*, 2012
- prof. dr hab. Kazimierz Jóskowiak, *Uwagi podsumowujące w związku z tworzeniem EUWT TATRY*, 2012.
- *Rola EUWT TATRY w nowej perspektywie 2014-2020*, 2012.
- *Oczekiwania, wyzwania i zagrożenia związane z utworzeniem Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej TATRY z o.o.*, 2012.

- *Koncepcja projektu parasolowego realizowanego przez Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TATRY w ramach Funduszu Mikroprojektów w Programie Współpracy Transgranicznej PL-SK 2014-2020*, 11.10.2013 r.

Literatura predmetu týkajúca sa EZÚS

- Baron M., Ochojski A., *Potencjał współpracy transgranicznej – diagnoza i rekomendacje*, „Studia Ekonomiczne” Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 2013, t. 136, s. 11-35.
- *Biała Księga Komitetu Regionów w sprawie wielopoziomowego sprawowania rządów*, Komitet Regionów, Belgia 2009.
- Branda P., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej. Podstawowa analiza rozporządzenia i jego potencjalnego zastosowania w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa*, Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, 2009.
- Bresso M., *Opinia z inicjatywy własnej Komitetu Regionów „Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej: nowy impuls dla współpracy terytorialnej w Europie”*, CdR 308/2007 fin., przyjęta 18.06.2008 r.
- *Brief summary report: Towards a new community legal instrument facilitating public law based transeuropean cooperation among territorial authorities in the European Union*, the Association of European Border Regions (AEBR), 2004.
- Bucholski R., *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT) jako międzynarodowa forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego [w:] Samorząd terytorialny w Polsce i w Europie. Doświadczenia i dylematy dalszego rozwoju*, Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa, Bydgoszcz 2009.
- Busmann A., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej – nowy instrument europejski mający na celu wspieranie współpracy transgranicznej samorządów terytorialnych*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2008, t. LXXVII, s. 41-52.
- Busmann A., *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT) – przełom we współpracy transgranicznej w Unii Europejskiej?*, „Samorząd terytorialny”, Wolters Kluwer, nr 10/2008, Warszawa 2008.
- Busmann, A. *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT): wdrażanie rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 do polskiego porządku prawnego*, „Samorząd terytorialny”, Wolters Kluwer, nr 5/2009, Warszawa 2009
- Dizdarevic N., *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). To what extent should the EGTC be considered a rational choice for organising cross-border cooperation?*, Master thesis, Cife & University of Cologne, 2011.
- Drab M. K., Kledzik P., *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej nową instytucją polskiego prawa administracyjnego [w:] Boć J., Chajbowicz A., Nowe problemy badawcze w teorii prawa administracyjnego: materiały konferencyjne Szklarska Poręba, 21-24.09.2009 r.*, Kolonia Limited, Wrocław 2009.
- Dumala H., *Transnarodowe sieci terytorialne w Europie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2012.
- Dumala H., *Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej – nowe możliwości dla polsko-niemieckich euroregionów [w:] Jańczak J., Musiał-Karg M. (red.), Pogranicze polsko-niemieckie po 2004 roku. Nowa jakość sąsiedztwa?*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
- Engström L., Nergelius J., Persson V., Tallberg. Pontus, *European Grouping of Territorial Cooperation – Report on EGTC 2011*.
- *European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). A new Instrument for Territorial Cooperation in Europe. Is it a Useful Instrument?* Publication co-financed by the UE through the ERDF-Comunitarian Interregional Initiative IIIA Italy-Slovenia 2000/2006 TO PILE-From Decision Makers TO citizens, SMEs, Local Authority and viceversa.
- *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej EUWT*, analiza opracowana przez Grupę Europejskich Studiów Politycznych pod kierunkiem prof. Nicolasa Levrata, Komitet Regionów, 2007, CDR 117-2007_ETU.
- Feijóo A. N., *Opinia z inicjatywy własnej Komitetu Regionów „Nowe perspektywy przeglądu rozporządzenia w sprawie EUWT”*, CdR 100/2010 fin, przyjęta 27.01.2011 r.
- *Frequently asked questions: The EGTC*, INTERACT Programme Secretariat on behalf of the Managing Authority, Austria 2008.

- Gabbe J., *Legal status of cross-border co-operation structures-past, present and prospects*, Association of European Border Regions, Gronau 2008.
- Gintowt-Dziewałtowska A., *Komentarz do rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) [w:] Komentarz do aktów prawnych wspólnot europejskich w zakresie funduszy strukturalnych i funduszu spójności na lata 2007–2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.
- Grosse T. G., *Uwarunkowania wykorzystania nowego europejskiego instrumentu prawnego i rozwojowego – Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) w polityce spójności UE w nowej perspektywie finansowej 2014-2020*, „Opinie i ekspertyzy” 171, Biuro Analiz i Dokumentacji, Kancelaria Senatu, Warszawa 2011.
- Grosse T. G., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej – ocena dotychczasowych efektów i dalszy rozwój z polskiej perspektywy*, „Samorząd Terytorialny” 2012, zeszyt 4, s. 5-18.
- Hübner D., *Na rozdrożu? (1)*, „Euroregiony Polska” 2009, nr 79/80, s. 4-5.
- Hübner D., *Na rozdrożu? (2)*, „Euroregiony Polska” 2009, nr 81, s. 4-5, 8.
- *Information and discussion day on the European grouping of territorial cooperation, Thursday, 16 November 2006*, IRA, Metz – proceedings, Mission Opérationnelle Transrontalière (MOT), Paris 2007.
- *INTERACT Handbook. The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). What use for European Territorial Cooperation programmes and projects?*, INTERACT Programme Secretariat on behalf of the Managing Authority, Austria 2008.
- Jaansoo A., Groenendijk N., *Cross-border delivery of public services: How useful are EGTCs?*, paper presented at the 54th ERSA Congress, St. Petersburg, 26-29 August 2014.
- Jóskowiak K., *Samorząd terytorialny w procesie integracji europejskiej. Polskie doświadczenia i wnioski na przyszłość*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2008.
- Jóskowiak K., *Euroregion – europejski projekt integracyjny czasów współczesnych*, „Pogranicze Polsko-Słowackie. Rocznik Euroregionu „Tatry”, Związek Euroregion „Tatry”, Nowy Targ 2010.
- Jóskowiak K., *Od euroregionu do Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej: europejskie projekty integracyjne na poziomie lokalnym i regionalnym*, „Studia Europejskie” 2011, nr 2, s. 143-155.
- Kołodziejki M., Szmigiel K., *Międzynarodowa współpraca transgraniczna i międzyregionalna w kontekście polityki regionalnej państwa na lata 2007-2013*, Warszawa 2004.
- Komitet Regionów, *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): state of play and perspectives. Final Report*, Metis GmbH, Vienna 2008.
- Komitet Regionów, *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): state of play and prospects*, METIS GmbH, Belgium 2009.
- Komitet Regionów, *EGTC – 10 questions and answers*, 2010.
- Komitet Regionów, *EGTC Developments on the Ground: added value and solutions to problems*, METIS GmbH, Belgia 2010.
- Komitet Regionów, *The European Groupings of Territorial Cooperation. Delivering growth and opportunities*, 2012.
- Komitet Regionów, *The participation of the citizens from border regions in the Operational Programmes – The case of the EGTC*, Proceedings of the seminar held at the Committee of the Regions, Brussels, 19 November 2013.
- Komitet Regionów, *What's New in the EGTC Regulation?*, Bruksela 18.12.2013.
- Komitet Regionów, *Implementing the new legislation on EGTC. Dialogue with the national authorities*, Proceedings of the workshop held at the Committee of the Regions, Brussels, 26 June 2014.
- Komitet Regionów, *Conclusions of the Committee of the Regions about the joint consultation – The Review of Regulation (EC) 1082/2006 on the European Grouping of Territorial Cooperation*, 2010.
- Komitet Regionów, *Sprawozdanie monitorujące EUWT za 2010 r.*, Metis GmbH, 2011.
- Komitet Regionów, *Sprawozdanie monitorujące EUWT za 2011 r.*, Metis GmbH, 2012.
- Komitet Regionów, *Sprawozdanie monitorujące EUWT za 2012 r.*, Metis GmbH, 2013.
- Komitet Regionów, *Sprawozdanie monitorujące EUWT za 2013 r. „W kierunku nowej polityki spójności”*, Metis GmbH, 2014.

- Kusiak-Winter R., *Nowa jakość we współpracy podmiotów publicznych w Europie* [w:] Boć J., Chajbowicz A., *Nowe problemy badawcze w teorii prawa administracyjnego: materiały konferencyjne Szklarska Poręba, 21-24.09.2009 r.*, Kolonia Limited, Wrocław 2009, s. 317-325.
- Lange E., *European grouping of Territorial Co-operation – a 'breath of fresh air'?*, „Regional Insights”, 2012 (3), s. 12-14.
- Lewkowicz Ł., *Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej – nowa jakość polsko-słowackiej współpracy transgranicznej?*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2013, t. 51, nr 1, s. 45-70.
- Luciani G. P., *EGTC European Grouping of Territorial Cooperation*, Bruges 2009.
- Ładysz J., *Europejskie ugrupowania współpracy transgranicznej jako nowy instrument polityki spójności Unii Europejskiej* [w:] Klamut M., Pancer-Cybulska E. (red.) *Spójność społeczna, gospodarcza i terytorialna w polityce Unii Europejskiej*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, 2006, nr 1099, s. 421-427.
- Ładysz J., *Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej – od konkurowania do integracji transgranicznej* [w:] Mikołajewicz Z. (red.) *Uwarunkowania i instrumenty polityki rozwoju regionalnego w warunkach integracji europejskiej i światowego kryzysu gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2011.
- Ładysz J., Oziem H., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej jako nowa forma europejskiej współpracy terytorialnej*, „Gospodarka Przestrzenna” 2005, nr VIII, s. 23-30.
- Łazutka P., *Euroregion a Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej – analiza prawno-porównawcza*, „Acta Universitatis Lodzianis, Folia Oeconomica” 2012, t. 270, s. 81-91.
- Maier J., *European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC) – Regions' new instrument for 'Co-operation beyond borders'. A new approach to organize multi-level-governance facing old and new obstacles*, Bolzano/Luxembourg/Graz/Barcelona 2006-2008.
- Miaskowska-Daszkievicz K., Mazuryk M., *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej: nowe ramy transgranicznej współpracy terytorialnej*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2010, nr 2, s. 247-261.
- Mielczarek M., *Planowana reforma polityki regionalnej Unii Europejskiej na lata 2007-2013*, „Zeszyty naukowe” Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Łodzi, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi, Łódź 2005.
- *Notatka do wiadomości członków Komisji COTER w sprawie obecnego stanu europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT)*, Komitet Regionów, Bruksela 2009.
- Olbrycht J., *Na tym samym wozie... (1)*, „Europrojekty.PL” 2010, nr 1, s. 9.
- Olbrycht J., *Na tym samym wozie... (2)*, „Europrojekty.PL” 2011, nr 2, s. 25.
- *Opinia Komitetu Regionów 62/2004 z dnia 18 listopada 2004 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego europejskie ugrupowanie współpracy transgranicznej (EUWT)*, Dz. U. C 71/46 z 22.03.2005.
- Piotrowska A., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej – nowy podmiot administrujący*, „Zeszyty Naukowe”, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, 2011, nr 870, s. 187-205.
- Płociniczak A., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej*, „Prawo Europejskie w Praktyce” 2008, nr 4, s. 67-72.
- *Podręcznik tworzenia EUWT dla podmiotów współpracy transgranicznej. Materiały informacyjne*, red. Federalne Ministerstwo Transportu i Infrastruktury cyfrowej (BMVI), 2014.
- Pyrgiel J., *Europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej nowa możliwość dla współdziałania na pograniczu polsko-niemieckim*, „Środkoeuropejskie Studia Polityczne” 2013, t. 2, s. 281-293.
- Randier C., *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC)*, European Academy of Bolzano/Bozen (EURAC), Bolzano/Bolzen 2009.
- *Rezolucja Komitetu Regionów w sprawie: „Urzeczywistnianie Europy poprzez współpracę ponadgraniczną – apel o przyjęcie rozporządzenia w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej”*, 16.02.2006 r., Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2006/C 192/08 z dnia 16.08.2006 r.
- Samusjew M., *Przełamywanie barier*, „Euroregiony Polska” 2010, nr 1.
- Spinaci G., Vara-Arribas G., *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): New Spaces and Contracts for European Integration*, „EIPAScope” 2009, zeszyt 2, s. 5-13.

- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady nt. *Stosowanie rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT)*, Bruksela, dnia 29.7.2011, KOM(2011) 462 wersja ostateczna.
- Szczegłowa Z., *Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej we współpracy trans granicznej* [w:] Perkowski M. (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Fundacja Prawo i Partnerstwo, Białystok 2010.
- *The legal framework for cross-border cooperation. The legal instruments available to cross-border project*, Mission Opérationnelle Transrontalière (MOT), Paris 2013.
- *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC)*, Mission Opérationnelle Transrontalière (MOT) guides 2008 nr 7.
- *Trans-European Cooperation between Territorial Authorities. New challenges and future steps necessary to improve cooperation*, Komitet Regionów, Bruksela 2001.
- Zapletal J., *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC): A new tool facilitating cross-border cooperation and governance*, „Quaestiones Geographicae”, 2010(29), 4, s. 15-26.

Najdôležitejšie strategické dokumenty, pramene a databázy

Európske podklady

- *EURÓPA 2020 – Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, marec 2010.*
- *Piata správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti - Investovanie do budúcnosti Európy, november 2010.*
- *Šiesta správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, júl 2014.*

Národné podklady (PL a SK)

- *Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2012.*
- *Sytuacja społeczno-gospodarcza Polski 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, marzec 2012.*
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, Warszawa lipiec 2010.*
- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Warszawa, czerwiec 2014.*
- *Założenia systemu zarządzania rozwojem kraju, Warszawa, kwiecień 2009*
- *Założenia krajowej polityki miejskiej do 2020 roku, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, lipiec 2013.*
- *Rozwój regionalny w Polsce. Raport 2009, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2009.*
- *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe, Warszawa 2009.*
- *Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky 2020/2030.*
- *Aktualizácia Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, maj 2014.*
- *Stratégia EÚ 2020 a Slovensko: moderné slovensko v modernej EÚ, Slovenska spoločnosť pre zahraničnú politiku a Úrad vlády Slovenskej republiky, Prešov 2011.*
- *Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001.*

Regionálne podklady (PL a SK)

- *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 „Małopolska 2020. Nieograniczone możliwości”, Kraków, wrzesień 2013.*
- *Strategia dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020, styczeń 2014.*
- *Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020, Kraków 2012.*
- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Małopolski, Kraków 2003.*
- *Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego 2010, Kraków 2010.*
- *Województwo Małopolskie 2013, Małopolskie Studia Regionalne, Kraków 2013.*
- *8. raport roczny Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju, Kraków 2012.*
- *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na ozdobie 2008-2015.*

- *Regionálna inovačná stratégia Prešovského samosprávneho kraja*, Prešov 2008.
- *Integrovaná štúdia podmienok ďalšieho rozvoja regiónu Slovensko – Východ; Profil regiónu Slovensko – Východ; Rozvojový plán Slovensko – Východ; Štúdia realizovateľnosti Rozvojového plánu Slovensko – Východ*, Karpatský rozvojový inštitút, o. z., Košice 2006.
- *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2007-2013*.
- *Stratégiarozvojacestovnéhohoruchu Žilinskéhosamosprávnehokraja preroky2007-2013*.
- *Rámcová stratégia Žilinského regiónu pre oblasť inovačného rozvoja, Žilina 2006*.

Štúdie týkajúce sa výstavby cyklotrás

- Dąbrowski P., *Studium przyrodniczo-krajobrazowe Szlaku dookoła Tatr (strona polska)*, Czarny Dunajec 2005.
- Majorczyk A., *Szlak wokół Tatr. Studium historyczno-kulturowe. Opracowanie strony polskiej*, Czarny Dunajec 2005.
- *Historyczno-kulturowo-przyrodniczy szlak dookoła Tatr – strona polska. Studium planistyczno-urbanistyczne*, oprac. Pracownia Projektowa Architektury i Urbanistyki – Jacek Banduła, Czarny Dunajec 2005.
- *Na bicykli okolo Tatier. Orava, Liptov, Spiš, Združenie Región „Tatry”*, Kežmarok 2007.
- *„Cesta okolo Tatier“ kultúrno - historická, turistická a dopravná štúdia. Spiš*, oprac. Ing. arch. Ján Kubina, Združenie Región „Tatry”, Kežmarok 2008
- *„Cesta okolo Tatier“ kultúrno - historická, turistická a dopravná štúdia. Orava, Liptov*, oprac. Ing. arch. Ján Kubina, Združenie Región „Tatry”, Kežmarok 2008
- *Koncepcja budowy zintegrowanej sieci tras rowerowych, biegowych i narciarskich tras biegowych w województwie małopolskim*, Kraków 2013.
- *Cyklostratégia: Budovanie cyklotrás na území Žilinského samosprávneho kraja*, Ing.arch. Ján Kubina Žilina 2014.
- *Štúdia cezhraničných cyklotrás Prešovského samosprávneho kraja a Malopolského vojvodstva*, EDA SLOVAKIA s.r.o. - kolektív autorov pre Prešovský samosprávny kraj, 2011.

Programové dokumenty 2014 – 2020

- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1299/2013 z 17 decembri 2013 o osobitných ustanoveniach na podporu cieľa Európska územná spolupráca z Európskeho fondu regionálneho rozvoja*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1080/2006*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1302/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1082/2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS), pokiaľ ide o vyjasnenie, zjednodušenie a zlepšenie zakladania a fungovania takýchto zoskupení*
- *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006*
- *Programy územnej spolupráce za účasti Poľska v perspektíve o roku 2014 – 2020*, Ministerstvo regionálneho rozvoja RP, 25. 9. 2012
- *Opracowany przez Grupę Roboczą projekt Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2014-2020*.

Verejne dostupné zdroje štatistických údajov

- Główny Urząd Statystyczny PL www.stat.gov.pl
- Roczniki Statystyczne www.stat.gov.pl/gus/roczniki_PLK_HTML.htm
- Baza Danych Lokalnych www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks
- Baza Informacji Regionalnych www.bir.malopolska.pl
- System Monitorowania Rozwoju strateg.stat.gov.pl

- Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju www.politykarozowju.obserwatoria.malopolska.pl
- Štatistický úrad Slovenskej republiky www.statistics.sk
- Databáza regionálnej štatistiky RegDat www.px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/
- Mestská a obecná štatistika www.app.statistics.sk/mosmis/sk/run.html
- EUROSTAT www.epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/
- Platforma otwartych danych polityki spójności uruchomiona przez Komisję Europejską cohesiondata.ec.europa.eu

DOHOVOR

o založení

EURÓPSKEHO ZOSKUPENIA ÚZEMNEJ SPOLUPRÁCE TATRY

s ručením obmedzeným

Preambula

My, zástupcovia poľských okresov, miest a obcí – členov Zväzku Euroregión „Tatry“ v Poľskej republike a slovenských miest a obcí – členov Združenia Región „Tatry“ v Slovenskej republike, konajúc na základe:

- Európskeho rámcového dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami a orgánmi zo dňa 21. mája 1980,
- Dohody medzi vládou Poľskej republiky a vládou Slovenskej republiky o cezhraničnej spolupráci zo dňa 18. augusta 1994,
- Dohody medzi samosprávnymi orgánmi územných častí Poľskej republiky a Slovenskej republiky o vytvorení a vzniku prihraničného medziregionálneho zväzku „Euroregión TATRY“ zo dňa 26. augusta 1994,
- Zmluvy medzi samosprávami Poľskej republiky a Slovenskej republiky o spolupráci v rámci cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“ zo dňa 22. októbra 1999,

kladne hodnotiac doterajšie dlhoročné cezhraničné aktivity a doposiaľ dosiahnuté významné výsledky poľsko-slovenskej spolupráce, na základe:

- Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1082/2006 z 5. júla 2006 o Európskom zoskupení územnej spolupráce (EZÚS) (Ú. v. EÚ L 210, 31. 7. 2006, ďalej len „Nariadenie č. 1082/2006“),
- Zákona zo dňa 7. novembra 2008 o európskom zoskupení územnej spolupráce (Dz.U. [Zbierka zákonov] Poľskej republiky z roku 2008 č. 218 pol. 1390 v znení neskorších predpisov),
- Zákona z 15. februára 2008 Národnej rady Slovenskej republiky č. 90/2008 Z.z. o európskom zoskupení územnej spolupráce a o doplnení zákona č. 540/2001 Z.z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov,

a zároveň

Deklarácie XV. Kongresu Cezhraničného zväzku Euroregión „Tatry“ vo veci vytvorenia Európskeho zoskupenia územnej spolupráce z Muszyny zo dňa 17. 4. 2009

sme sa rozhodli založiť „Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným“ (ďalej len „Zoskupenie“).

§ 1

Názov a štatutárne sídlo

1. Názov Európskeho zoskupenia územnej spolupráce v poľskom jazyku znie: Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TATRY z ograniczoną odpowiedzialnością, v slovenskom jazyku: Európske zoskupenie územnej spolupráce TATRY s ručením obmedzeným a v anglickom jazyku: European Grouping of Territorial Cooperation TATRY Limited. Skrátенý názov Zoskupenia je: EUWT TATRY z o.o. (v poľskom jazyku), EZÚS TATRY s r.o. (v slovenskom jazyku) a EGTC TATRY Ltd (v anglickom jazyku).
2. Štatutárne sídlo Zoskupenia je mesto Nowy Targ v Poľskej republike.

§ 2

Členovia Zoskupenia

1. Zakladajúcimi členmi Zoskupenia sú:
  - 1) na poľskej strane:
Zväzok Euroregión „Tatry“ ako združenie samosprávnych jednotiek so sídlom: 34-400 Nowy Targ, ul. Sobieskiego 2, IČO: 490510603,
  - 2) na slovenskej strane:
Združenie Región „Tatry“ ako záujmové združenie právnických osôb so sídlom: 060 01 Kežmarok, Hradné námestie 30, IČO: 35533978.
2. Členmi Zoskupenia sa môžu stať aj iné subjekty, ktoré spĺňajú predpoklady uvedené v Nariadení č. 1082/2006, v legislatíve Poľskej republiky, legislatíve Slovenskej republiky a v tomto Dohovore a Stanovách Zoskupenia.
3. Rozhodnutie o prijatí nových členov prijíma Zhromaždenie Zoskupenia.

§ 3

Teritoriálny dosah

Územie, na ktorom Zoskupenie realizuje svoje úlohy, zahŕňa územia:

- 1) v Poľskej republike: Malopoľské vojvodstvo,
- 2) v Slovenskej republike: okresy: Kežmarok, Levoča, Poprad, Sabinov, Stará Ľubovňa v Prešovskom kraji; Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Námestovo, Ružomberok, Tvrdošín v Žilinskom kraji a Spišská Nová Ves v Košickom kraji.

§ 4

Právny charakter a cieľ Zoskupenia

1. Zoskupenie má právnu subjektivitu v súlade s ustanoveniami čl. 1 ods. 3 Nariadenia č. 1082/2006.
2. Zoskupenie má právnu spôsobilosť a je spôsobilé na právne úkony podľa čl. 1 ods. 4 nariadenia č. 1082/2006. Môže najmä nadobúdať a scudzovať hnutel'ný a nehnuteľný majetok, zamestnávať zamestnancov a môže mať procesnú spôsobilosť, t. j. byť účastníkom konania.
3. Zoskupenie získa právnu subjektivitu dňom registrácie v registri vedenom ministrom zahraničných vecí Poľskej republiky.
4. Cieľom Zoskupenia je ďalší rozvoj, uľahčovanie a rozširovanie poľsko-slovenskej cezhraničnej spolupráce s cieľom posilniť hospodársku a sociálnu súdržnosť územia pôsobnosti Zoskupenia na poľskej a na slovenskej strane Tatier.

§ 5

Úlohy Zoskupenia

1. Cieľ určený v § 4 ods. 4 sa realizuje prostredníctvom nižšie uvedených úloh:
  - 1) podpora a zlepšenie spoločnej ochrany a správy prírodných a kultúrnych zdrojov, ako aj prevencia prírodných a technických rizík,
  - 2) rozvoj spolupráce, kapacity a spoločného využívania ľudských zdrojov, infraštruktúr a zariadení, najmä v zdravotníctve, kultúre, cestovnom ruchu a školstve a v oblasti výskumu a technického rozvoja,
  - 3) podpora prepojenia medzi mestskými a vidieckymi oblasťami,
  - 4) zlepšenie prístupu k dopravným, informačným a komunikačným sieťam a službám, ako aj cezhraničných vodných, odpadových a energetických systémov a zariadení,
  - 5) podpora podnikania, najmä rozvoja malých a stredných podnikov, cestovného ruchu, kultúry a cezhraničného obchodu,
  - 6) podpora právnej a administratívnej spolupráce,
  - 7) podpora integrácie cezhraničných trhov práce,
  - 8) podpora miestnych iniciatív v oblasti zamestnanosti, rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, odbornej prípravy a sociálnej inklúzie.

2. Úlohy uvedené v ods. 1 Zoskupenie realizuje prostredníctvom projektov územnej spolupráce spolufinancovaných Európskou úniou v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Európskeho sociálneho fondu alebo Kohézneho fondu, ako aj bez finančnej účasti Európskej únie.
3. Zoskupenie sa môže podieľať na riadení a implementácii programov alebo častí programov financovaných Európskou úniou, najmä poľsko-slovenských cezhraničných mikroprojektov a sieťových projektov.
4. Zoskupenie funguje pri dodržaní princípu, že všetky úlohy patria do rozsahu právomocí každého z členov podľa jeho príslušného vnútroštátneho práva.

§ 6

Orgány Zoskupenia

1. Orgány Zoskupenia sú:
  - 1) Zhromaždenie,
  - 2) Riaditeľ,
  - 3) Dozorná rada.
2. Zriadenie, kompetencie, ustanovenia o činnosti a ďalšie otázky týkajúce sa jednotlivých orgánov Zoskupenia sú definované v Stanovách.

§ 7

Doba trvania a podmienky zrušenia Zoskupenia

1. Zoskupenie je založené na dobu neurčitú.
2. Zoskupenie sa môže zrušiť pri dodržaní ustanovení článkov 12 a 14 Nariadenia č. 1082/2006 a rešpektujúc Zákon zo dňa 7. novembra 2008 o európskom zoskupení územnej spolupráce.
3. Podrobnosti o fungovaní a zrušení Zoskupenia vymedzujú Stanovy.
4. Zoskupenie sa ruší dňom výmazu z registra vedeného ministrom zahraničných vecí Poľskej republiky.

§ 8

Rozhodné právo

1. Pre potreby výkladu a vykonateľnosti tohto Dohovoru a pre fungovanie Zoskupenia sa bude uplatňovať právo Poľskej republiky, ako právo štátu, kde má Zoskupenie svoje štatutárne sídlo.
2. V prípade sporov medzi členmi Zoskupenia sa členovia Zoskupenia zaväzujú riešiť spory dohodou.
3. V prípade nedosiahnutia dohody sa spory budú riešiť pred súdom Poľskej republiky.

§ 9

Finančná kontrola a hospodárenie Zoskupenia

1. Príslušné orgány Poľskej republiky, v ktorej sa nachádza štatutárne sídlo Zoskupenia, organizujú kontrolu riadenia verejných finančných prostriedkov zo strany Zoskupenia.
2. Tam, kde tak stanovujú vnútroštátne právne predpisy Slovenskej republiky, orgány Poľskej republiky, v ktorej má Zoskupenie svoje štatutárne sídlo, uskutočnia opatrenia, aby príslušné orgány Slovenskej republiky mohli na ich území vykonať kontroly v súvislosti s tou činnosťou Zoskupenia, ktorá sa uskutočňuje v Slovenskej republike, a opatrenia na výmenu všetkých príslušných informácií.
3. Otázky súvisiace s hospodárením Zoskupenia, s nakladaním s majetkom Zoskupenia, financovaním a kontrolou hospodárenia Zoskupenia upravujú Stanovy Zoskupenia.

§ 10

Prijímanie a postup pri úpravách Dohovoru a Stanov Zoskupenia

1. Dohovor prijímajú zakladajúci členovia Zoskupenia jednomyseľne.
2. Stanovy Zoskupenia prijímajú jednomyseľne zakladajúci členovia Zoskupenia na základe Dohovoru.
3. Na akékoľvek zmeny a doplnenia Dohovoru a Stanov je potrebný jednodhlasný súhlas členov Zoskupenia.
4. Každú zmenu a doplnenie Dohovoru a každú podstatnú zmenu a doplnenie Stanov (Podstatné zmeny a doplnenia Stanov sú tie, ktoré obsahujú, priamo alebo nepriamo, zmenu a doplnenie Dohovoru.) schváli Poľská republika a Slovenská republika v súlade s postupom stanoveným v čl. 4 Nariadenia č. 1082/2006.

§ 11
Závěrečné ustanovenia

1. Dohovor bol vyhotovený v Nowom Targu, dňa 14. augusta 2013 v dvoch rovnopisoch, každý v poľskom a slovenskom jazyku.
2. Tento Dohovor je záväzný a nadobúda platnosť dňom zapísania Zoskupenia do registra európskych zoskupení územnej spolupráce vedeného ministrom zahraničných vecí Poľskej republiky.
3. Dohovor a jeho zmeny podliehajú zverejneniu v úradnom vestníku Poľskej republiky Monitor Sądowy i Gospodarczy. Zverejňuje ich minister zahraničných vecí Poľskej republiky.

Za Zväzok Euroregión „Tatry“

*/-/ Bogusław Waksmundzki
Przewodniczący Rady*

Za Združenie Región „Tatry“

*/-/ Jozef Ďubjak
Przewodniczący Rady*

Związek Euroregion „Tatry” w Nowym Targu
ul. Sobieskiego 2, 34-400 Nowy Targ
e-mail: euroregion.tatry@pro.onet.pl, www.euroregion-tatry.eu

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

ISBN 978-83-931270-9-2